

En översyn av tryck- och yttrandefriheten

Bilagor

Del 2

Slutbetänkande av Yttrandefrihetskommittén

Stockholm 2012

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2012:55

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2012

ISBN 978-91-38-23780-9
ISSN 0375-250X

Innehåll

DEL 2

Bilagor

1	Tryck- och yttrandefrihetsberedningens direktiv 2003:58.....	5
2	Tryck- och yttrandefrihetsberedningens tilläggsdirektiv 2007:76.....	17
3	Tryck- och yttrandefrihetsberedningens tilläggsdirektiv 2008:42.....	23
4	TF:s nuvarande lydelse	41
5	YGL:s nuvarande lydelse	67
6	Ordlista över tekniska begrepp.....	83
7	PM med förslag till lagreglering av tvångsmedelsanvändning på TF- och YGL-området.....	89
8	Databaser med utgivningsbevis.....	153
9	Ny yttrandefrihetsgrundlag – Lagtext och författningskommentar	181
10	Ny yttrandefrihetsgrundlag – Bilaga till ordförandens reservation	315

Kommittédirektiv

**En beredning på det tryck- och
yttrandefrihetsrättsliga området**

**Dir.
2003:58**

Beslut vid regeringssammanträde den 30 april 2003.

Sammanfattning av uppdraget

En beredning tillkallas med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området samt utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på detta område. En särskilt viktig uppgift för beredningen är att lämna förslag till hur de problem som är relaterade till den tekniska och mediala utvecklingen skall lösas.

Beredningen bör vid sina överväganden eftersträva att tekniken inte skall vara av avgörande betydelse för mediernas grundlagskydd. I beredningens uppdrag ligger således att överväga frågan om det mot bakgrund av den tekniska och mediala utvecklingen är möjligt att i längden behålla en teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten i medierna och om det på sikt finns anledning att slå samman tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) till en grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet.

Inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området kan det finnas behov även av andra förändringar än sådana som direkt är att hänföra till den tekniska utvecklingen. I beredningens uppdrag skall det därför ingå att identifiera och lämna förslag till lösningar av även andra problem inom detta område. Det kan t.ex. röra sig om att ge förslag på hur konflikter mellan grundlagarna och EG-rätten eller andra bestämmelser som grundar sig på internationellt samarbete kan lösas, men också att överväga frågor som rör meddelarfriheten.

Det skall i beredningens uppdrag ligga att utreda om ny teknik för framställning av skrifter och tekniska upptagningar omfattas av TF och YGL. En uppgift för beredningen skall också vara att analysera om det frivilliga grundlagsskyddet enligt 1 kap. 9 § YGL

kan komma i konflikt med bestämmelser som har till syfte att skydda den personliga integriteten. Beredningen skall också överväga om möjligheterna att ge internationell rättslig hjälp och liknande internationellt rättsligt bistånd inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området skall utökas. Vidare skall beredningen utvärdera och ompröva TF:s brottskatalog. Beredningen skall också behandla de problem som Justitiekanslern har påtalat samt de frågor som rör ursprungsuppgifter för tekniska upptagningar som framställts utomlands och möjligheten för Högsta domstolen att förena tryck- och yttrandefrihetsmål vid två eller flera domstolar.

I beredningens uppdrag skall det också ingå att stå till regeringens förfogande för rådgivning i tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor.

Beredningen får presentera delbetänkanden efter hand som olika frågor behandlas.

Beredningen skall senast den 31 december 2004 redovisa sina överväganden i de frågor som rör utökade möjligheter att inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området ge internationell rättslig hjälp och liknande internationellt rättsligt bistånd, översynen av brottskatalogen, de av Justitiekanslern påtalade problemen, ursprungsuppgifter för tekniska upptagningar som framställts utomlands samt möjligheten för Högsta domstolen att förena tryck- och yttrandefrihetsmål vid två eller flera domstolar.

Bakgrund

Tryckfriheten har en lång tradition i Sverige. Redan år 1766 infördes vår första tryckfrihetsförordning. Den nu gällande tryckfrihetsförordningen trädde i kraft år 1949. Frågan om grundlagsskydd även för andra medier än tryckta skrifter började utredas under 1970-talet och år 1992 trädde YGL i kraft.

Såväl TF som YGL har ändrats ett flertal gånger sedan de trätt i kraft. Framför allt när det gäller YGL har ändringarna ofta inneburit att grundlagsskyddet har anpassats till den tekniska utvecklingen. Även de senast gjorda ändringarna i YGL utgör en sådan anpassning.

Sedan den 1 januari 2003 är grundlagsskyddet enligt den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 § YGL utvidgat till att gälla vissa nya tekniker, bl.a. s.k. print on demand, som innebär framställning på kundens begäran av enstaka exemplar av skrifter, bilder och upp-

tagningar genom överföring av information ur en databas. Dessutom har till gruppen massmedieföretag lagts företag för yrkesmässig framställning av tryckta och därmed jämställda skrifter, t.ex. bokförlag och tryckerier. Därutöver kan numera även andra aktörer än massmedieföretag få grundlagsskydd för motsvarande verksamheter genom ansökan om utgivningsbevis. För att ett sådant bevis skall utfärdas krävs att en ansvarig utgivare utsetts. Radio- och TV-verket prövar frågor om utgivningsbevis.

Utvecklingen på informationsteknikens område har gått fort sedan tillkomsten av YGL. De medier som omfattas av YGL har fortlöpande utvecklats. Nya bärare av information har tillkommit och tillkommer alltjämt. Möjligheterna att snabbt och enkelt få tillgång till information har ökat drastiskt. De nya medieformerna innebär många gånger ökade möjligheter till interaktivitet vilket kan få till följd att avgränsningen mellan masskommunikation och privat kommunikation blir mindre tydlig. Utvecklingen har också inneburit att gränserna mellan tidigare relativt klart avgränsade tele-, data- och mediesektorer blivit mer otydliga. Gränserna mellan olika medier har därför blivit allt svårare att dra. Härigenom torde det bli svårare och svårare att avgöra om yttranden faller inom eller utanför grundlagsskyddet.

Av naturliga skäl är det svårt att göra några förutsägelser om hur den massmediala framtiden kommer att se ut. Men det är inte omöjligt att de traditionella massmedierna där innehållet är fixerat, såsom är fallet med tryckta skrifter, radio och TV, på längre sikt kommer att ersättas av individuellt anpassade upptagningar och sändningar. En sådan utveckling kräver förmodligen en grundläggande förändring av grundlagsskyddet. Det är också tänkbart att skrifter kan komma att stå utan grundlagsskydd på grund av att de framställs med hjälp av en teknik som inte är att beteckna som tryckpress.

Den nu berörda problematiken har även uppmärksammats av riksdagen. I det senast avslutade lagstiftningsarbetet rörande TF och YGL uttalade riksdagen att det är sannolikt att sådan framställning som sker genom print on demand inom några år kommer att bli mer vanligt förekommande i Sverige eftersom den tekniska utvecklingen innebär att det blir lättare och alltmer ekonomiskt intressant att framställa enskilda exemplar efter den enskilde kundens önskemål (2001/02:KU21 s. 22). Enligt riksdagen borde det i framtiden också kunna bli fråga om att ett bokförlag eller en återförsäljare, utan att en enskild person på särskild begäran beställt

en ”print on demandskrift” använder framställningstekniken för att ta fram ett så stort antal exemplar som motsvarar vad som kan kallas för en upplaga. Frågan kan då uppkomma huruvida TF eller YGL är tillämplig och grundlagsskydd föreligger.

Mot den bakgrunden har riksdagen i ett tillkännagivande angett att det finns anledning att regeringen med utgångspunkt i hur den nya tekniken kan komma att användas gör eller låter göra en förutsättningslös utredning av TF:s och YGL:s bestämmelser i syfte att analysera om de kan komma att tillämpas på ny användning av tekniken eller om det behövs ändringar (a. bet. s. 22 och rskr. 2001/02:233).

En omdebatterad fråga är om det är praktiskt möjligt att i längden behålla den nu rådande teknikberoende regleringen av tryck- och yttrandefriheten. Redan under det lagstiftningsarbete som föregick YGL diskuterades frågan om en teknikberoende eller teknikoberoende grundlag för yttrandefriheten. Det lades också fram förslag om att samla skyddet för tryck- och yttrandefriheten i en gemensam grundlag. Något sådant förslag genomfördes emellertid aldrig, bl.a. på grund av den risk som ansågs föreligga för att skyddet för tryckta skrifter skulle kunna komma att försvagas med en sådan lösning. Diskussionen i dessa frågor har därefter fortsatt, bl.a. i Mediekommitténs betänkande Grundlagsskydd för nya medier (SOU 1997:49). I det lagstiftningsarbete som följde det betänkandet uttalade Lagrådet att det synes ändamålsenligt att ju förr dess hellre inrikta lagstiftningsarbetet på en samlad grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet (prop. 1997/98:43 s. 312). Även i det lagstiftningsarbete baserat på Mediegrundlagsutredningens betänkande Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet (SOU 2001:28) som har slutförts under år 2002 har från olika håll den synpunkten framförts att tiden nu är mogen för en genomgripande förändring av skyddet för yttrandefriheten.

Det sagda visar på att det är nödvändigt att kontinuerligt bevaka den tekniska och mediala utvecklingen och att det måste finnas en hög beredskap för att kunna anpassa grundlagsskyddet till de förhållanden som råder i samhället så att skyddet inte urholkas.

Mediegrundlagsutredningen framhöll vikten av att den mediala och tekniska utvecklingen följs och att det finns en beredskap att utreda olika frågor på yttrandefrihetsområdet. Utredningen föreslog därför att det inrättas en stående beredning som skall följa utvecklingen samt utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på yttrandefrihetens område. Vid remissbehandlingen av

betänkandet var många instanser positiva till utredningens förslag att inrätta en sådan beredning. I den proposition som följde Mediegrundlagsutredningens betänkande uttalade regeringen att den såg positivt på det förslaget och att det fanns anledning att närmare överväga om inte en stående beredning bör inrättas (prop. 2001/02:74 s. 93). Riksdagen delade regeringens bedömning (2001/02:KU 21 s. 66 f., rskr. 2001/02:233).

Men det är inte endast den tekniska utvecklingen som har betydelse för hur grundlagsskyddet bör utformas. Vi lever i dag i en alltmer internationell värld. Den massmediala verksamheten utgör i det sammanhanget inget undantag. Som ett typiskt exempel på detta kan nämnas Internet som till sin karaktär är gränsöverskridande. Vidare har TV- och radiosändningar i dag en mer internationell publik än tidigare. Men även andra grundlagsskyddade medier som tryckta skrifter och tekniska upptagningar distribueras i allt större omfattning över nationsgränserna.

Den ökande internationaliseringen har inneburit att det blir allt svårare att upprätthålla den unika svenska tryck- och yttrandefrihetsregleringen. EG-rätten och EU-samarbetet i övrigt kan på vissa områden ha eller få ett innehåll som synes vara svårt att alltid förena med bestämmelserna i TF och YGL. Det är också så att vårt tryck- och yttrandefrihetsrättsliga system vållar problem i annat internationellt samarbete, framför allt när det gäller internationell brottsbekämpning.

Uppdraget

Uppdraget i stort

En särskild beredning tillkallas med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området samt utreda och lämna förslag till lösningar på de olika problem som uppkommer på detta område. Utgångspunkten skall vara att grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten inte försvagas.

En viktig uppgift för beredningen blir att följa den tekniska och mediala utvecklingen på yttrandefrihetsområdet. Beredningen skall också lämna förslag till hur de problem ur tryck- och yttrandefrihetsrättslig synpunkt som därmed uppstår bör lösas.

Beredningen bör vid sina överväganden eftersträva att tekniken inte skall vara av avgörande betydelse för mediernas grundlags-

skydd. I beredningens uppdrag ligger således att överväga frågan om det mot bakgrund av den tekniska och mediala utvecklingen är möjligt att i längden behålla en teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten i medierna och om det på sikt finns anledning att slå samman TF och YGL till en grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet.

Inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området kan det finnas behov även av andra förändringar än sådana som direkt är att hänföra till den tekniska utvecklingen. I beredningens uppdrag skall det därför ingå att identifiera och lämna förslag till lösningar av även andra problem inom detta område. Det kan t.ex. röra sig om att ge förslag på hur konflikter mellan grundlagarna och EG-rätten eller andra bestämmelser som grundar sig på internationellt samarbete kan lösas, men också att överväga frågor som rör meddelarfriheten.

Beredningen skall också stå till regeringens förfogande för rådgivning i tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor.

I det följande redovisas några frågor som beredningen särskilt skall uppmärksamma inom ramen för sitt arbete.

Omfattas ny teknik för framställning av skrifter och tekniska upptagningar av grundlagarna?

Som nämnts har riksdagen uttalat att det är sannolikt att en sådan framställning som sker genom print on demand inom några år kommer att bli mer vanligt förekommande. Enligt riksdagen borde det i framtiden också kunna bli fråga om att ett bokförlag eller en återförsäljare, utan att en enskild person på särskild begäran beställt en "print on demandskrift", använder framställningstekniken för att ta fram ett så stort antal exemplar som motsvarar vad som kan kallas för en upplaga. I ett sådant fall kan fråga uppkomma huruvida grundlagsskydd föreligger.

Riksdagen har därför i ett tillkännagivande angett att det finns anledning att regeringen med utgångspunkt i hur den nya tekniken kan komma att användas gör eller låter göra en förutsättningslös utredning av TF:s och YGL:s bestämmelser i syfte att analysera om de kan komma att tillämpas på ny användning av tekniken eller om det behövs ändringar (2001/02:KU 21 s. 22 och rskr. 2001/02:233).

Det skall ingå i beredningens uppdrag att göra en sådan utredning.

Integritetsaspekter på det frivilliga grundlagsskyddet

Under riksdagsbehandlingen av förslaget att i YGL införa ett frivilligt grundlagsskydd för databasverksamhet uttalade konstitutionsutskottet att konflikter kan uppstå mellan ett sådant skydd och de bestämmelser som finns i syfte att skydda den personliga integriteten (2001/02:KU21 s. 32). Utskottet pekade bl.a. på att även om regeringen gjort bedömningen att det frivilliga grundlagsskyddet är förenligt med EG-direktivet om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter kan skyddet enligt personuppgiftslagen göras beroende av om utgivningsbevis finns och att grundlagsskyddet i värsta fall kan komma att omfatta databaser som utgör rena personregister. Regeringen borde därför ytterligare analysera eller låta analysera huruvida det frivilliga grundlagsskyddet kan komma i konflikt med bestämmelserna med syfte att skydda den personliga integriteten. Riksdagen tillkännagav regeringen som sin mening vad utskottet anfört (rskr. 2001/02:233).

Den begärda analysen skall göras av beredningen.

Det internationella samarbetet

Genom konventioner och andra internationella överenskommelser har Sverige åtagit sig att lämna rättsligt bistånd i olika angelägenheter. Som ett exempel på en sådan överenskommelse kan nämnas Europarådets konvention från år 1959 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål som nu är införlivad i den svenska lagstiftningen genom lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

När en utländsk myndighet med stöd av en internationell överenskommelse begär rättslig hjälp från Sverige kan vår unika tryck- och yttrandefrihetsrättsliga reglering vålla problem. En utländsk myndighets framställan kan t.ex. innefatta en begäran att förhör skall hållas med en i Sverige bosatt person eller att svenska myndigheter skall vidta något straffprocessuellt tvångsmedel, t.ex. kvarstad eller beslag. I dessa situationer kan frågan uppkomma om Sverige måste avstå från att hjälpa till med den begärda åtgärden, t.ex. på grund av att den person som framställningen avser omfattas av TF:s eller YGL:s särskilda regler om skydd för meddelare. Regeringen har också i ett antal fall avslagit utländska myndigheters ansökningar om rättslig hjälp i brottmål med motiveringen

att TF och YGL hindrar att rättslig hjälp beviljas. Motsvarande problem kan även uppstå då en utländsk myndighet begär att en person skall utlämnas eller att en dom skall verkställas i Sverige.

Europarådets konvention från år 1959 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål medger att en framställning kan avslås för det fall ett bifall skulle strida mot det anmodade landets allmänna rättsprinciper. När den svenska regeringen avslagit framställningar om internationell rättslig hjälp under hänvisning till bestämmelserna i TF och YGL har detta således skett helt i enlighet med konventionen. Regeringen konstaterade emellertid i prop. 2001/02:74 att den svenska hållningen inte alltid möts av förståelse från andra länder, bl.a. när utländska myndigheter har velat få hjälp med att ingripa mot den spridning av rasistisk propaganda som sker från Sverige. Regeringen uttalade därför att det finns anledning att överväga om inte bestämmelserna bör ses över för att möjliggöra att Sverige i större omfattning än för närvarande kan bistå med internationell rättslig hjälp inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (a. prop. s. 93).

Detta uttalande från regeringen skall även ses mot bakgrund av den utveckling som sker beträffande det rättsliga samarbetet, särskilt när det gäller samarbetet mellan EU:s medlemsstater. De instrument som nu antas och förhandlas i EU bygger på principen om ömsesidigt erkännande, t.ex. rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande för brott inom EU. Utgångspunkten i dessa instrument är att medlemsstaterna skall verkställa varandras beslut utan att den materiella grunden ifrågasätts. Möjligheterna att vägra verkställighet blir mot denna bakgrund begränsade.

Beredningen skall överväga om möjligheterna att ge internationell rättslig hjälp inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området skall utökas. Som riksdagen har uttalat får det dock aldrig kunna bli fråga om att Sverige genom att bistå med sådan hjälp förfar på ett sätt som skulle strida mot svenska allmänna rättsprinciper (2001/02:KU21 s. 68).

Som nämnts är det inte endast vid rättslig hjälp i brottmål som TF och YGL kan medföra problem i det internationella samarbetet. Beredningen skall därför även överväga om inte också möjligheten att vidta andra åtgärder inom ramen för det internationella rättsliga samarbetet, som t.ex. utlämning och verkställighet av utländska domar, som begärs av utländska myndigheter kan utökas inom TF:s och YGL:s tillämpningsområden.

Översyn av brottskatalogen

Enligt TF och YGL anses vissa typer av yttranden utgöra ett sådant allvarligt missbruk av tryck- och yttrandefriheten att de straffbeläggs som tryck- och yttrandefrihetsbrott. Mot bakgrund av det starka skydd för tryck- och yttrandefriheten som finns i Sverige har kriminalisering av yttranden inom det grundlagsskyddade området alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet. Starka skäl krävs för att ändra grundlagarna och detta gäller särskilt när en utvidgning av det straffbara området övervägs.

Den 1 januari 2003 utökades brottskatalogen i TF – med verkan även för YGL – med ett antal nya brott. Dessa brott är olaga hot, hot mot tjänsteman (inklusive hot mot väktare m.fl.), övergrepp i rättssak och brott mot medborgerlig frihet. Under riksdagsbehandlingen uttalade konstitutionsutskottet att all lagstiftning som innebär inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten måste vara väl motiverade, såväl när de genomförs som om förhållandena ändras (2001/02:KU21 s. 43). Enligt utskottet finns det därför anledning att kontinuerligt utvärdera och ompröva TF:s brottskatalog och regeringen bör därför ta initiativ till en sådan utvärdering. Riksdagen tillkännagav regeringen som sin mening vad utskottet anfört (rskr. 2001/02:233).

Det skall ingå i beredningens uppdrag att göra denna översyn av brottskatalogen.

Vissa problem som påtalats av Justitiekanslern

Mot bakgrund av två avgöranden från Högsta domstolen under år 2002 rörande bl.a. frågan om YGL:s tillämplighet vid spridning av ett mindre antal videogram (NJA 2002 s. 281 och NJA 2002 s. 583) har Justitiekanslern i en skrivelse till Justitiedepartementet (dnr Ju2003/2080) påtalat vissa problem som avgörandena aktualiserar.

Av skrivelsen framgår att Justitiekanslern av Högsta domstolens avgöranden dragit slutsatsen att det är den styrkta spridningen av en teknisk upptagning som i princip är ensamt avgörande för frågan om grundlagens tillämplighet. Enligt Justitiekanslern kan detta förhållande förväntas leda till bristande förutsebarhet och svår-bemästrade gränsdragningsproblem. Justitiekanslern pekar på att rättsosäkerhet kan uppstå för den som åtar sig att sprida ett fåtal

exemplar av ett videogram och att om denne inte har kännedom om den sammanlagda spridningens omfattning kan han eller hon inte heller veta om det är grundlagens eller brottsbalkens bestämmelser som är tillämpliga.

Enligt Justitiekanslern aktualiserar Högsta domstolens avgöranden också frågan om behörigheten för Justitiekanslern respektive allmän åklagare. Justitiekanslern anser att det är långt ifrån tillfredsställande att Justitiekanslern liksom allmän åklagare riskerar att få talan avvisad av Högsta domstolen efter flera års processande kring en fråga som för många framstår som en svårbegriplig formsak. Denna ordning måste enligt Justitiekanslern betraktas som en stor brist och bör om möjligt avhjälpas.

Justitiekanslern pekar även på svårigheterna att ta ställning till vilken åklagare – Justitiekanslern eller allmän åklagare – som skall leda en förundersökning under den tid då det fortfarande är en öppen fråga om grundlagen är tillämplig eller inte.

De av Justitiekanslern redovisade problemställningarna skall övervägas av beredningen.

Ursprungsuppgifter för tekniska upptagningar som framställts utomlands

Enligt YGL skall tekniska upptagningar förses med tydliga uppgifter om vem som har låtit framställa upptagningen samt om när, var och av vem exemplaren framställts (s.k. ursprungsuppgifter). Denna skyldighet vilar på den som framställer upptagningen.

Motsvarande skyldighet gäller också för upptagningar som har framställts utomlands. För sådana upptagningar skall det som sägs om den som låtit framställa upptagningen gälla för importören. Den importerade upptagningen skall alltså förses med uppgift om bl.a. vem som är importör. Det är emellertid inte importören som är skyldig att förse upptagningarna med nämnda uppgifter utan den som framställer upptagningen, och när framställaren finns utomlands är han inte åtkomlig för svenska myndigheter.

Mot bakgrund av bl.a. en skrivelse från Justitiekanslern föreslog Mediegrundlagsutredningen att bestämmelserna om ursprungsuppgifter för utomlands framställda tekniska upptagningar borde ersättas med regler som ålägger importören en skyldighet att förse upptagningarna med uppgifter om vem som är importör och när exemplaren förts in i landet. Denna skyldighet skulle fullgöras på

samma sätt som gäller för upptagningar som framställs här, dvs. genom att uppgifterna tas in i eller anbringas på upptagningen. Om inte detta var möjligt menade Mediegrundlagsutredningen att skyldigheten skulle fullgöras genom att uppgifterna anbringas på fodral, omslag eller liknande föremål.

Regeringen ansåg dock att utredningens förslag krävde ytterligare överväganden mot bakgrund av EG-medlemskapet (se prop. 2001/02:74 s. 77). Den av utredningen föreslagna regleringen skulle nämligen innebära att sådana exemplar av tekniska upptagningar som sprids i Sverige men är framställda i andra medlemsstater skulle behöva förses med en särskild märkning medan här i landet framställda exemplar skulle sakna sådan. Enligt regeringen var det oklart hur detta förhåller sig till EG-fördragets förbud mot kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan mellan medlemsstaterna.

Det skall ingå i beredningens uppdrag att mot denna bakgrund föreslå en lämplig lösning på problemet med ursprungsuppgifter för utomlands framställda tekniska upptagningar.

Gemensam handläggning av tryck- och yttrandefrihetsmål

Sedan den 1 januari 2003 gäller att mål rörande tryckfrihetsbrott och yttrandefrihetsbrott som har samband med varandra skall kunna tas upp av en av de tingsrätter som är rätt domstol för något av målen. Detsamma gäller för tryck- och yttrandefrihetsmål som rör enskilt anspråk på grund av sådana brott samt mål där talan enbart förs om konfiskation av en tryckt skrift eller teknisk upptagning. Målen skall också handläggas i en rättegång om inte synnerliga skäl talar mot det.

Under det lagstiftningsarbetet framförde en remissinstans synpunkten att en domstol eller en enskild part bör ha möjlighet att begära att Högsta domstolen skall kunna förena mål med tryck- och yttrandefrihetsrättslig anknytning vid två eller flera domstolar. Regeringen uttalade att en sådan möjlighet är väl värd att överväga (prop. 2001/02:74 s. 87).

Det skall ligga i beredningens uppdrag att överväga om en sådan möjlighet bör införas.

Samråd

Beredningen skall på lämpligt sätt samråda med riksdagspartierna. Formerna för samrådet kommer naturligtvis att vara beroende av vilka frågor som behandlas. Beredningen är också oförhindrad att arbeta med referens- och arbetsgrupper. Beredningen bör även uppmärksamma behovet av samråd med dels berörda myndigheter, dels sådana utredningar som initieras under beredningens arbete och som kan ha samband med dess uppdrag.

Övrigt

Beredningen skall föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som den finner motiverade.

Förslagen får presenteras i delbetänkanden av beredningen efter hand som olika frågor behandlas.

Beredningen skall senast den 31 december 2004 redovisa sina överväganden i de frågor som rör utökade möjligheter att inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området ge internationell rättslig hjälp och liknande internationellt rättsligt bistånd, översynen av brottskatalogen, de av Justitiekanslern påtalade problemen, ursprungsuppgifter för tekniska upptagningar som framställts utomlands samt möjligheten för Högsta domstolen att förena mål med tryck- och yttrandefrihetsrättslig anknytning vid två eller flera domstolar.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Tryck- och yttrandefrihetsberedningen (Ju 2003:04)

**Dir.
2007:76**

Beslut vid regeringssammanträde den 7 juni 2007

Sammanfattning av uppdraget

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag om TV-sändningars tillgänglighet för funktionshindrade och föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som dessa överväganden föranleder.

Inom ramen för beredningens arbete med frågor om straffsanktionering av det s.k. repressalieförbudet i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen finns det anledning att överväga om förbuden mot efterforskning och repressalier för företrädare för kommunala företag och de organ som vid tillämpning av sekretesslagen skall jämföras med myndigheter bör straffsanktioneras och lämna förslag till hur en sådan straffsanktionering kan se ut.

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall ombildas till en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Beredningens nuvarande uppdrag

Regeringen tillkallade genom beslut den 30 april 2003 en beredning med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (dir. 2003:58). Beredningen har antagit namnet Tryck- och yttrandefrihetsberedningen.

Beredningen har i uppdrag att utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. En särskilt viktig uppgift är att lämna förslag till hur de problem som är relaterade till den tekniska och mediala utveck-

lingen skall lösas. I beredningens uppdrag ingår därför bl.a. att överväga frågan om det mot bakgrund av den tekniska och mediala utvecklingen är möjligt att i längden behålla en teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten i medierna och om det på sikt finns anledning att slå samman tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) till en grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet. Beredningen skall härutöver stå till regeringens förfogande för rådgivning i tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor.

Beredningen lämnade den 22 december 2004 delbetänkandet *Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor* (SOU 2004:114). I betänkandet behandlas bl.a. frågor om internationell rättslig hjälp, brottskatalogen och vissa målhandläggningsfrågor. Betänkandet bereds för närvarande i Justitiedepartementet. Den 15 november 2006 lämnade beredningen debattbetänkandet *Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten?* (SOU 2006:96). I debattbetänkandet presenteras tre olika alternativa grundlagsregleringar av tryck- och yttrandefriheten. Två av alternativen innebär att TF och YGL upphävs och att grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten får en helt annan utformning än den nuvarande. Det tredje alternativet innebär bl.a. att TF och YGL läggs samman till en ny yttrandefrihetsgrundlag. Att behålla TF och YGL i nuvarande utformning, eventuellt med några smärre justeringar för att komma till rätta med vissa tillämpningsproblem, nämns också som ett alternativ för framtiden. Betänkandet kommer under våren och sommaren 2007 att vara föremål för debatt och remissbehandling.

De frågor som omfattas av tilläggsuppdraget

Etableringsfriheten för trådsändningar och TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade

Radio- och TV-lagen (1996:844) innehåller inte några generellt tillämpliga bestämmelser om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder, utan föreskriver endast att sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor om skyldighet för tillståndshavare att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. Sådana

villkor finns i sändningstillstånden för Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV4 AB.

Radio- och TV-lagsutredningen har i betänkandet Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) föreslagit att det i radio- och TV-lagen skall införas en ny generell bestämmelse om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Bestämmelsen innebär ett åläggande för den som sänder TV-program att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Föreskrifterna skall kunna utformas så att programföretagen åläggs att förse en viss andel av TV-programmen med textning, teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläsning av textremsa.

Radio- och TV-lagsutredningen har bedömt att YGL:s bestämmelser om etableringsfrihet för sändning av radioprogram genom tråd och redaktionell självständighet gör att det saknas möjlighet att införa en sådan bestämmelse för trådsändningar (3 kap. 1 och 4 § YGL). Enligt utredningen finns det inte några sakliga skäl som motiverar att TV-program som förmedlas genom tråd undantas från skyldigheten att tillse att sändningar görs tillgängliga för personer med funktionshinder. Utredningen ansåg därför att det finns anledning att överväga en ändring av YGL:s bestämmelser om möjligheten att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar.

Regeringen uppdrar mot denna bakgrund åt Tryck- och yttrandefrihetsberedningen att överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag i denna del. Beredningen skall särskilt beakta i vilken utsträckning ytterligare krav på trådsändningar kan komma att få negativa effekter på etableringsfriheten. Beredningen skall lämna förslag till de eventuella grundlagsändringar som övervägandena kan föranleda.

Straffsanktionering av repressalie- och efterforskningsförbudet för företrädare för kommunala företag m.fl.

De grundläggande bestämmelserna om meddelarfrihet innebär att varje medborgare har rätt att lämna uppgifter om vad som helst till den som kan offentliggöra uppgifterna i medier, t.ex. nyhetsbyråer eller tidningsredaktioner. Meddelarfriheten kompletteras bl.a. med förbud mot efterforskning och repressalier.

I TF och YGL straffsanktioneras brott mot efterforskningsförbudet med böter eller fängelse i högst ett år. Det finns däremot inte någon bestämmelse i TF eller YGL om straffansvar för den som bryter mot repressalieförbudet i grundlagarna. Ansvaret för sådana överträdelser kan i förekommande fall vara att bedöma som tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. För straffansvar enligt den bestämmelsen förutsätts att någon uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften.

Som tidigare har nämnts ingår det i beredningens uppdrag att identifiera och lämna förslag till lösningar på problem inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Det kan enligt direktiven t.ex. gälla frågor som rör meddelarfriheten.

En fråga som under beredningens arbete har uppmärksammats när det gäller meddelarfrihet är att de arbetsrättsliga förhållandena för kommunalt anställda numera regleras genom kollektivavtal och inte genom offentlighetsrättsliga regler. Detta har lett till att det kan saknas möjlighet till straffrättsliga sanktioner mot kommunala företrädare som bryter mot repressalieförbudet eftersom ett beslut om disciplinpåföljd då inte utgör myndighetsutövning, vilket alltså är en förutsättning för straffrättsligt ansvar för tjänstefel (JK:s beslut 2005-10-24 dnr 3841-04-35).

Genom en ny bestämmelse i sekretesslagen (1980:100), 1 kap. 9 a §, som trädde i kraft den 1 juli 2006, klargjordes att förbuden i TF och YGL om förbud mot efterforskning och repressalier också gäller för företrädare för kommunala företag och de organ som enligt 1 kap. 8 § andra stycket och 1 kap. 9 § sekretesslagen skall jämföras med myndigheter. Frågan om huruvida efterforsknings- och repressalieförbuden skall straffsanktioneras behandlades dock inte i samband med den nya bestämmelsen i sekretesslagen (prop. 2005/06:162, s. 17 f.). Regeringen anförde i lagstiftningsärendet att frågan om straffsanktonering lämpligen borde övervägas i samband med att sanktionsbestämmelserna för överträdelser av repressalieförbuden i TF och YGL ses över.

Inom ramen för beredningens arbete med frågor om straffsanktonering av repressalieförbudet finns det enligt regeringens uppfattning anledning att överväga om förbuden mot efterforskning och repressalier för företrädare för kommunala företag och de organ som vid tillämpning av sekretesslagen skall jämföras med myndigheter bör straffsanktoneras och lämna förslag till hur en sådan straffsanktonering kan se ut.

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall ombildas till en parlamentariskt sammansatt kommitté

Debattbetänkandet Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? aktualiserar principiella frågor om utformningen av grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten. Regeringen har för avsikt att senare, genom ytterligare tilläggsdirektiv, komplettera och precisera beredningens uppdrag i detta avseende.

De frågor gällande utformningen av grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten som beredningen kommer att behandla är av stor betydelse för den fria åsiktsbildningen och därmed också för det svenska statsskicket. Mot denna bakgrund är det särskilt angeläget att beredningens arbete förankras i de politiska partierna. Beredningen skall därför ha en parlamentarisk sammansättning, dvs. den skall ombildas till en parlamentarisk kommitté. Eftersom det är viktigt att de politiska partierna är representerade i beredningen i god tid innan arbetet med förslag till utformningen av det framtida grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten påbörjas, skall ombildningen ske redan nu.

Tidsplan m.m.

Beredningen skall redovisa arbetet som avser detta tilläggsuppdrag senast den 20 december 2007. I övrigt skall beredningens arbete, i relevanta delar, fortsätta i enlighet med de ursprungliga direktiven.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Tryck- och yttrandefrihetsberedningen

Dir.
2008:42

Beslut vid regeringssammanträde den 17 april 2008

Sammanfattning av uppdraget

Beredningens fortsatta arbete med förslag till grundlagsändringar inför valet 2010

Beredningen ska föreslå de ändringar som krävs för att digital bio samt e-böcker och e-tidningar som levereras med innehåll ska omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Vidare ska beredningen lämna förslag till de ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen som krävs för att ansvaret för vissa Internetpubliceringar ska förtydligas och för att offentlig visning av digital bio ska omfattas av undantaget från förbudet mot censur. I övrigt ska beredningen fortsätta att arbeta med de tidigare identifierade problemen och lämna de förslag till grundlagsändringar som den finner motiverade.

Beredningens långsiktiga arbete

Beredningen ska fortsätta arbetet med att överväga om man i längden bör behålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Utgångspunkten för arbetet ska vara att de grundläggande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna som t.ex. ensamansvaret, jurysystemet och meddelarskyddet ska ligga fast. I uppdraget ingår att analysera de för- och nackdelar som en teknikberoende reglering kan medföra.

Beredningen ska vidare analysera om andra distributionsformer för yttranden till allmänheten, utöver de traditionella medierna, kan behöva skyddas av de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga princi-

perna. Beredningen ska vid sin analys lägga särskild vikt vid vilken betydelse dessa distributionsformer kan ha för den fria åsiktsbildningen i samhället. Analysen ska också avse hur en avgränsning kan åstadkommas i förhållande till sådana distributionsformer för vilka ett skydd enligt regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser är tillräckligt.

Om beredningen bedömer att det inte är möjligt att hitta en ny teknikoberoende regleringsmodell som ger ett tillräckligt starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten, ska den inom ramen för nuvarande ordning göra en allmän översyn av tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen med inriktningen att göra de båda grundlagarna så tydliga och lättillämpade som möjligt. Beredningen ska också överväga om det är möjligt att flytta detaljbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen till vanlig lag.

Beredningen ska vidare utreda om skyddet för enskildas integritet och privatliv i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bör stärkas. I uppdraget ingår också att utreda om lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (tillämpningslagen) bör ändras för att öka möjligheterna att kvitta rättegångskostnaderna i tryck- och yttrandefrihetsmål. Beredningen ska dessutom överväga om det är möjligt att genom ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen eller i tillämpningslagen på annat sätt stärka enskilda personers ställning i förhållande till medieföretag om de utsätts för brott i medierna, dock utan att tryck- och yttrandefriheten på något avgörande sätt inskränks.

I beredningens uppdrag ingår också att fortsätta överväga om möjligheterna att lämna internationell rättslig hjälp och liknande internationellt bistånd på det grundlagsreglerade området bör utökas.

Övrigt

Beredningen ska föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som den finner motiverade.

Beredningen ska senast den 1 februari 2009 redovisa sitt uppdrag i den del det avser förslag till grundlagsändringar inför valet 2010. Uppdraget ska i övriga delar redovisas senast den 20 december 2011.

Av beredningens ursprungliga direktiv framgår att den får presentera delbetänkanden efter hand som olika frågor behandlas. I övrigt ska beredningens arbete fortsätta i enlighet med detta och tidigare givna direktiv.

Bakgrund

Beredningens nuvarande uppdrag

Regeringen tillkallade genom beslut den 30 april 2003 en beredning med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (dir. 2003:58). Beredningen har antagit namnet Tryck- och yttrandefrihetsberedningen.

Beredningen har i uppdrag att utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. En viktig uppgift är att lämna förslag till hur de problem som är relaterade till den tekniska och mediala utvecklingen ska lösas. I beredningens uppdrag ingår därför att överväga frågan om det mot bakgrund av den tekniska och mediala utvecklingen är möjligt att i längden behålla en teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten i medierna och om det på sikt finns anledning att slå samman tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen till en grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet.

Beredningen lämnade den 22 december 2004 delbetänkandet Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2004:114). I betänkandet behandlas bl.a. frågor om internationell rättslig hjälp, brottskatalogen och vissa målhandläggningsfrågor. Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds i Justitiedepartementet.

Den 15 november 2006 lämnade beredningen betänkandet Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? (SOU 2006:96). I betänkandet, som har kommit att kallas debattbetänkandet, presenteras tre olika alternativa modeller för grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Två av alternativen innebär att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen upphävs och att grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten får en helt annan utformning än den nuvarande. Det tredje alternativet innebär bl.a. att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen läggs samman till en ny yttrandefrihetsgrundlag. Att behålla tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrund-

lagen i nuvarande utformning, eventuellt med några smärre justeringar för att komma till rätta med vissa tillämpningsproblem, nämns också som ett alternativ för framtiden. I debattbetänkandet har beredningen också presenterat förslag till lösningar av några av de problem som beredningen har identifierat. Betänkandet har remissbehandlats.

Genom tilläggsdirektiv den 7 juni 2007 beslutade regeringen att beredningen dels ska omvandlas till en parlamentarisk kommitté, dels ska överväga ytterligare vissa frågor (dir. 2007:76).

Behovet av en fortsatt översyn av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen

Beredningens fortsatta arbete med förslag till grundlagsändringar inför valet 2010

Beredningen har under sitt arbete identifierat ett antal problem som den bedömt som särskilt angelägna att åtgärda inom ramen för den gällande regleringen. Det gäller grundlagsskydd för bl.a. digital bio, en s.k. stencilregel för tekniska upptagningar och ett förtydligat ansvar för vissa Internetpubliceringar. Beredningen ska fortsätta att arbeta med dessa frågor med beaktande av de synpunkter som framkommit under remissbehandling av de tidigare lämnade delbetänkandena (SOU 2004:114 och SOU 2006:96).

Beredningens långsiktiga arbete

En fortsatt översyn av den teknikberoende grundlagsregleringen

Resultatet av remissbehandlingen av beredningens betänkande Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? (SOU 2006:96) ger inte stöd för att ge beredningen fortsatt uppdrag att arbeta med någon av de presenterade modellerna för grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Beredningens arbete har dock visat att det finns brister med den nuvarande teknikberoende regleringen. Samtidigt har denna reglering goda skäl för sig. Historiskt sett har det nämligen visat sig att skyddet för de tekniska hjälpmedel som används för att framställa och distribuera meddelanden är väl så centralt som skyddet för meddelandena som sådana. I olika länder och historiska skeden har vidare angreppen

mot tryck- och yttrandefriheten ofta skett genom ingripanden eller inskränkningar i enskildas rätt att fritt förfoga över viss teknik. De brister som finns med den nuvarande regleringen är dock enligt regeringens uppfattning ändå sådana att det finns skäl att låta beredningen fortsätta det arbete som den inlett med att överväga om man i längden bör behålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Resultatet av beredningens arbete kan därefter bli föremål för en bred debatt om det framtida grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten och vara vägledande för regeringens fortsatta ställningstagande i frågan.

Brister med den nuvarande grundlagsregleringen

Den tryck- och yttrandefrihetsrättsliga regleringen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är komplex och i vissa avseenden svår genomtränglig. Många av de termer och uttryck som används måste definieras och anpassas till nya situationer och tillämpningsområden genom rättspraxis. Domstolarnas rättsutveckling har således haft en stor betydelse när det gäller att avgränsa och precisera många av grundlagarnas centrala bestämmelser. Det återstår dock, som beredningen har konstaterat, fortfarande ett flertal frågor för rättstillämpningen att lösa.

Som exempel på den angivna rättsutvecklingen kan nämnas att Högsta domstolen funnit att en person som med två videobandspelare kopierar ett videogram är "den som låter framställa" en teknisk upptagning enligt 4 kap. 1 § YGL om avsikten är att sprida videogrammen (NJA 2002 s. 281). Regeringsrätten har vidare uttalat att med en "redaktion" i databasregeln i 1 kap. 9 § YGL avses de personer som har hand om ordnandet och utgivningen av en tryckt periodisk skrift även om skriften och de upplysningar som tillhandahålls enbart innehåller uppgifter om betalningsanmärkningar (RÅ 2003 ref 30). Som ytterligare exempel kan nämnas att Marknadsdomstolen har tagit ställning till det komplicerade förhållandet mellan grundlagarnas materiella tillämpningsområde och reklam och marknadsföring (se t.ex. MD 2002:34).

De oklarheter som finns i begreppsbildningen gör att regleringen i viss mån är oförutsägbar. Vidare hänvisar bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen i många fall till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen vilket innebär att en av våra fyra grundlagar inte kan läsas separat och alltså inte står på egna ben, vilket från principiella utgångspunkter kan ifrågasättas.

De frekventa hänvisningarna gör också att bestämmelserna är svåröverskådliga. Härtill kommer att grundlagarnas höga detaljeringsnivå och teknikberoendet leder till att de ofta måste ändras, bl.a. för att nya medieformer ska fångas in, vilket i sin tur ytterligare ökar komplexiteten.

Beredningen har redovisat ett stort antal avgränsnings- och tillämpningsproblem men anfört att detta inte är unikt för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen utan något som förekommer beträffande så gott som all lagstiftning. Regeringen vill dock framhålla att många av de gränsdragningsproblem som förekommer på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden är avgörande för om grundlagsregleringen är tillämplig eller inte. Sådana oklarheter kan, som Justitiekanslern (JK) har framhållit i sitt remissvar gällande debattbetänkandet, bl.a. leda till att brott inte kan beivras eftersom det inte går att avgöra vilken processordning som ska tillämpas, dvs. ett åtal riskerar att bli avvisat oavsett om talan väcks av JK eller av allmän åklagare. Som exempel kan nämnas att det inte ens efter en undersökning av Statens kriminaltekniska laboratorium alltid kan fastställas om något är framställt i tryckpress och att det alltså även efter en sådan undersökning är oklart om yttrandet omfattas av grundlagsskydd eller inte.

Oklarheterna i lagstiftningen kan också leda till att enskilda personer tvingas till omfattande processer i flera instanser utan att få sin sak slutligt prövad (se NJA 2002 s. 314 och NJA 2005 s. 884 samt NJA 2003 s. 31 och NJA 2007 s. 309).

Som beredningen har framhållit i debattbetänkandet lämnar såväl tryckfrihetsförordningen som yttrandefrihetsgrundlagen i och för sig stort utrymme för nya tekniker att falla in under grundlagsskyddet. Risken för att nya medieformer och ny teknikanvändning ska falla utanför skyddet just på grund av tekniken är därmed enligt beredningen inte särskilt stor. Beredningens bedömning, att teknikberoendet för närvarande och under åtminstone tio år inte kan förväntas utgöra något verkligt stort problem, framstår inte som osannolik. Teknikutvecklingen går emellertid snabbt och det är mycket möjligt att utvecklingstakten kommer att accelerera. Mot denna bakgrund är det svårt att göra några mer exakta förutsägelser om hur den massmediala framtiden kan komma att se ut. Det är dock rimligt att anta att det till följd av teknikutvecklingen i framtiden kommer att uppstå nya luckor i lagstiftningen, vilket alltså innebär att yttranden som framförs med användning av den

nya tekniken kommer att falla utanför grundlagsskyddet. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt att ha en grundlagsreglering som på detta sätt – om inte återkommande ändringar görs – riskerar att bli ifrånsprungen av teknikutvecklingen.

Tekniken är vidare inte bara avgörande för om grundlagsskydd föreligger eller inte utan också för *vilka* grundlagsregler som ska tillämpas. Flera av remissinstanserna har pekat på det förhållandet att ett yttrande som distribueras av ett medieföretag kan omfattas av olika regler – t.ex. beträffande vem som kan hållas ansvarig för innehållet – beroende på vilken teknik som väljs för distributionen. Det gäller bl.a. ansvaret för s.k. on-demand sändningar av radio- eller TV-program (som omfattas av 1 kap. 9 § YGL) i förhållande till traditionella radio- och TV-sändningar (som omfattas av 1 kap. 6 § YGL) och innehållet i artikeldatabaser (som omfattas av 1 kap. 9 § YGL) i förhållande till den ursprungliga tidningspubliceringen (som omfattas av 1 kap. 5 § TF). De senare årens utveckling inom medietekniken innebär att det har blivit allt vanligare att mediekonsumenterna själva bestämmer när de vill ta del av ett visst programinnehåll. Det framstår mot denna bakgrund som svår-förklarligt att inte samma regler gäller exempelvis för tillhandahållandet av programinnehållet i en databas som för traditionell sändningsverksamhet.

Beredningen har i debattbetänkandet redogjort för mediernas särskilda betydelse för åsiktsbildningen i samhället. Hittills har den rollen till största delen fyllts av traditionella medier som tidningar, radio och TV. Teknikutvecklingen har emellertid ökat enskilda personers möjligheter att utan större ekonomiska eller tekniska resurser förmedla sina tankar och åsikter till andra. Internet och dess möjligheter har här spelat en viktig roll. Denna utveckling fortsätter och debattörer av betydelse för opinionsbildningen hittar sina forum utanför den traditionella medievärlden, t.ex. genom att uppträda som bloggare. Det kan mot denna bakgrund tyckas märkligt att inte yttranden som framförs med användning av sådan nyare teknik omfattas av det skydd som de traditionella massmedierna har. Det framstår som än mer märkligt om man ställer avsaknaden av grundlagsskydd för sådana yttranden i relation till det automatiska grundlagsskydd som gäller för olika mindre viktiga opinionsbildande företeelser, t.ex. tryck på t-shirts, tryckta visitkort och information på varuförpackningar. Som JK har anfört kan gränsdragningen mellan grundlagsskyddade yttranden och andra yttranden alltså ibland vara svår att förklara utifrån ändamålsskäl.

Det är också värt att, som Uppsala universitet har gjort i sitt remissvar gällande debattbetänkandet, notera att beredningens genomgång av aktuella problem med dagens tryck- och yttrandefrihetsreglering omfattar över trettio identifierade potentiella eller reella problem. Det innebär alltså att många centrala och svåra frågeställningar för närvarande är oreglerade i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen vilket i sig kan utgöra grund för att ifrågasätta om grundlagarna verkligen har en ändamålsenlig utformning. Detta är inte tillfredsställande och riskerar på sikt att urholka människors förtroende för regleringen. En sådan situation är allvarlig, särskilt på det centrala område som skyddet för tryck- och yttrandefriheten utgör.

Ett väl fungerande straffrättsligt samarbete på internationell nivå är viktigt i kampen mot den gränsöverskridande brottsligheten. Det gäller i synnerhet för det samarbete som sker inom ramen för Europeiska unionen. Även detta måste tas i beaktande om ett starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten på sikt ska kunna garanteras.

Inom EU har ett nytt fördrag, Lissabonfördraget, förhandlats fram och avsikten är att det, efter att ha ratificerats av samtliga medlemsstater, ska träda i kraft under 2009. Lissabonfördraget innebär att samarbetet på det straffrättsliga och polisiära området fördjupas bl.a. genom att beslut inte längre ska fattas med enhällighet utan med kvalificerad majoritet. Samarbetet kommer också i allt större utsträckning att bygga på principen om ömsesidigt erkännande. För att bl.a. underlätta ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden får straff- och processrättsliga miniregler antas. Genom att Lissabonfördraget innehåller en s.k. nödbroms – som innebär att en medlemsstat har möjlighet att i vissa fall begära att ett utkast till direktiv ska överlämnas till Europeiska rådet för ställningstagande – har det bedömts innehålla ett tillräckligt gott skydd för den svenska tryck- och yttrandefrihetsrättsliga regleringen.

Mot bakgrund av den detaljerade svenska regleringen kan det utvidgade straffrättsliga samarbetet i praktiken leda till ett ökat antal konflikter med bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Det finns alltså skäl för att på sikt, så långt det är möjligt och med bibehållande av ett starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten, försöka minska konfliktytorna mellan tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen samt gemenskapsrätten och EU-samarbetet i övrigt.

Det är naturligtvis svårt att förutse om den nuvarande grundlagsregleringen i framtiden kommer att kunna uppfylla de höga krav på skydd för tryck- och yttrandefrihet som finns i vårt demokratiska system eller om utvecklingen, om inga ändringar görs, kommer att leda till att skyddet för tryck- och yttrandefriheten försvagas. Det finns, vilket framgår av utfallet av remissbehandlingen av debattbetänkandet, argument som talar i båda riktningarna. De inledningsvis redovisade problemen med tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen avseende bl.a. avgränsnings- och tillämpningsproblem och risken för att regleringen på sikt kan komma att försvagas till följd av teknikutvecklingen samt det ökade internationella samarbetet leder dock sammantaget regeringen till slutsatsen att det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga regelverket på sikt kan behöva reformeras. Det är därför angeläget att fortsätta beredningens arbete med att överväga om man i längden bör behålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten.

Uppdraget

Beredningens fortsatta arbete med förslag till grundlagsändringar inför valet 2010

Som tidigare har nämnts har beredningen identifierat ett antal problem som det är angeläget att lösa inom ramen för den gällande regleringen. I det följande redovisas dessa frågor samt ytterligare en fråga som gäller digital bio och undantaget från censurförbudet i yttrandefrihetsgrundlagen.

Ny teknikanvändning som inte omfattas av grundlagsregleringen

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen har i debattbetänkandet gjort en genomgång av i vilken utsträckning ny teknik som används för masskommunikation omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Beredningen har funnit problem i två avseenden, det gäller digital bio och annan offentlig uppspelning ur en databas samt e-böcker och e-tidningar.

Med digital bio menas att den film som ska visas distribueras till biografen via bredband, satellit eller på en minihårddisk som laddas ned på biografens server. Biografvisningen sker sedan genom en

uppspelning ur servern. Det är alltså fråga om ett slags offentlig uppspelning ur en databas, dvs. en motsvarighet till det i yttrandefrihetsgrundlagen nämnda spridningssättet uppspelning av en teknisk upptagning (1 kap. 10 § första stycket YGL). En sådan uppspelning ur en databas omfattas inte av någon av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser. Detsamma gäller för offentlig uppspelning ur en databas av annat innehåll än film, t.ex. musik.

Som beredningen och flera av remissinstanserna har anfört är det sannolikt att digital biografvisning inom en relativt snar framtid kommer att bli det dominerade sättet för filmvisning. Det är inte heller ovanligt att musik på detta sätt spelas upp offentligt. Regeringen anser därför att det är angeläget att yttrandefrihetsgrundlagen ändras så att även tillhandahållande av information genom offentlig uppspelning ur en databas omfattas av grundlagsskydd. Beredningen ska lämna förslag på en sådan ändring.

När det gäller e-böcker och e-tidningar som levereras med innehåll har beredningen gjort bedömningen att övervägande skäl talar för att dessa inte omfattas av grundlagsregleringen. Att ladda ner ytterligare material till en e-bok eller e-tidning skulle däremot enligt beredningen kunna omfattas av 1 kap. 6 eller 9 §§ YGL.

Även om det, som beredningen har funnit, är osäkert i vilken utsträckning e-tidningar och e-böcker som levereras med innehåll kommer att ha framgång på marknaden finns det principiella skäl för att även dessa tekniker bör omfattas av grundlagsregleringen. Beredningen ska därför föreslå de ändringar som krävs för att e-böcker och e-tidningar som levereras med innehåll ska omfattas av grundlagsskydd.

Censur av filmer för offentlig visning

Både tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bygger på en princip om förbud mot censur och hindrande åtgärder. I 1 kap. 3 § andra stycket YGL görs emellertid ett undantag från denna princip genom att det anges att det i lag får meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar som ska visas offentligt. I lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram (granskningslagen) finns regler för sådan förhandsgranskning.

Som tidigare har nämnts omfattas inte digital bio av yttrandefrihetsgrundlagen och därmed inte heller av censurförbudet.

Utvecklingen av digital bio innebär alltså att grundlagsskyddet mot censur i motsvarande mån försvinner. Om yttrandefrihetsgrundlagen ändras så att digital bio omfattas av grundlagsskyddet – innefattande bl.a. censurförbud – bör sådan filmvisning enligt regeringens uppfattning kunna förhandsgranskas på samma sätt som annan film som visas offentligt.

Några av remissinstanserna, bl.a. Riksdagens ombudsmän och Statens biografbyrå, har anfört att det finns anledning att se över undantaget från censurförbudet i yttrandefrihetsgrundlagen såvitt gäller den s.k. vuxencensuren. Regeringen anser att det i och för sig kan finnas anledning att se över dessa bestämmelser men att det bör göras i samband med en allmän översyn av granskningslagen. Undantaget från censurförbudet i yttrandefrihetsgrundlagen behövs alltså för att biografier ska kunna förhandsgranskas, åtminstone för åldersprövning till skydd för barn. Beredningen ska därför – tillsammans med förslag som innebär att digital bio omfattas av grundlagsskydd – lämna förslag till de ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen som behövs för att även digital bio ska kunna förhandsgranskas.

Förtydligt ansvar för vissa Internetpubliceringar

Beredningen har identifierat ett antal otydligheter i yttrandefrihetsgrundlagen avseende ansvaret för vissa Internetpubliceringar. Det gäller bl.a. frågan om automatiskt grundlagsskydd för databaser som tillhandahålls av redaktioner för periodiska skrifter som inte är tryckta utan mångfaldigade på annat sätt. Beredningen har härutöver hänvisat till tidigare lämnade förslag till ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen (se SOU 2004:114, s. 321 f.). Dessa förslag avser att förtydliga vissa bestämmelser om webbsändningar. Beredningen ska utifrån sina tidigare redovisade lösningar lämna förslag på de ändringar som krävs för att komma till rätta med de påtalade otydligheterna avseende ansvaret för vissa Internetpubliceringar.

En stencilregel för tekniska upptagningar

Yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig på sådana tekniska upptagningar som är utgivna (1 kap. 10 § YGL). En teknisk upptagning anses utgiven då den har lämnats ut för att spridas till allmänheten i Sverige genom att spelas upp, säljas eller tillhandahållas på annat

sätt. Om grundlagen är tillämplig eller inte, prövas i det enskilda fallet på grundval av vad som kan antas om spridningen. Om inte annat framgår av omständigheterna, ska grundlagen anses tillämplig på en upptagning som innehåller de uppgifter som enligt 3 kap. 13 § och 4 kap. 4 § YGL ska anges på en sådan.

I den praktiska tillämpningen har det uppstått ett stort antal gränsdragnings- och bevisproblem beträffande tekniska upptagningar som saknar ursprungsuppgifter. Det gäller såväl svårigheter att avgöra om grundlagsskydd föreligger eller inte som svårigheter att avgöra till vilken upplaga en upptagning hör. Dessa frågor har flera gånger påtalats av JK och under beredningens arbete har frågan väckts om inte grundlagsskyddet för tekniska upptagningar borde få en annan utformning än för närvarande.

För att komma tillrätta med de påtalade problemen har beredningen lämnat förslag på en s.k. stencilregel för tekniska upptagningar. Förslaget innebär att grundlagsskyddet inskränks eftersom alla utgivna upptagningar inte med automatik blir grundlagsskyddade. Det är dock enkelt för den som vill ha grundlagsskydd att försäkra sig om detta eftersom det enda som krävs är att de föreskrivna ursprungsuppgifterna anges.

Som Tullverket har påpekat under remissbehandlingen av debattbetänkandet måste emellertid förslaget analyseras i förhållande till det förslag om ursprungsmärkning av importerade tekniska upptagningar som lämnades i det tidigare delbetänkandet (SOU 2004:114). Vidare väcker förslaget frågor om hur det förhåller sig till de EG-rättsliga reglerna om fri rörlighet för varor (se Kommerskollegiets remissvar på det tidigare förslaget dnr Ju2004/11833/L6).

Beredningens förslag bör mot den angivna bakgrunden övervägas ytterligare med utgångspunkt från att grundlagsregleringen avseende tekniska upptagningar ska förenklas och förtydligas.

Beredningens långsiktiga arbete

En framtida reglering av tryck- och yttrandefriheten i medierna

Som tidigare har nämnts är det angeläget att fortsätta beredningens arbete med att överväga om man i längden bör behålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. I upp-

draget ingår att analysera de för- och nackdelar som en teknikoberoende reglering kan medföra.

Utgångspunkten för det fortsatta arbetet ska vara att skyddet för tryck- och yttrandefriheten i de traditionella medierna ska vara starkt. Det gäller framför allt för tidningar, böcker, radio och TV som alljämt får anses ha en särskild betydelse för den fria åsiktsbildningen i samhället. För dessa medier är de centrala tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna av grundläggande betydelse. Det gäller såväl meddelarfriheten med ensamansvaret, förbudet mot censur och hindrande åtgärder som etableringsfriheten. Även brottskatalogen och den särskilda rättegångsordningen – med juryprövning – är för dessa medier av särskild betydelse. De principer som bär upp det nuvarande systemet ska alltså behållas för dessa medier.

Vid en första anblick kan det förefalla finnas goda skäl för en helt teknikoberoende grundlagsreglering, t.ex. i enlighet med den modell som finns i Europakonventionen. Mot det måste emellertid invändas att de svenska tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna innehåller komponenter som svårligen kan förenas med en sådan regleringsmodell. Det gäller framför allt ensamansvaret och meddelarskyddet. En förutsättning för att ensamansvar och meddelarfrihet ska kunna tillämpas är att den ensamansvarige på förhand kan kontrollera vad som publiceras och att han eller hon kan lita på att det också blir dessa yttranden som framförs. Av detta följer att en framtida reglering sannolikt måste bygga på någon form av medieberoende eller åtminstone på att publicering sker i någorlunda organiserade former. Mot en reglering av europakonventionsmodell talar också att gränsdragningar baserade på yttrandenas innehåll riskerar att öppna för ökat godtycke och för att tryck- och yttrandefriheten i orostider får stå tillbaka för andra intressen.

Beredningen ska vidare analysera om även andra distributionsformer för yttranden till allmänheten, utöver de traditionella medierna, kan behöva skyddas av de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna. Beredningen ska vid sin analys lägga särskild vikt vid vilken betydelse dessa distributionsformer kan ha för den fria åsiktsbildningen i samhället. Analysen ska också avse hur en avgränsning kan åstadkommas i förhållande till sådana distributionsformer för vilka ett skydd enligt regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser är tillräckligt.

Den nuvarande avgränsningen av det grundlagsreglerade området är, som tidigare har nämnts, i många fall svår att förklara utifrån ändamålsöverväganden. En sådan ordning är naturligtvis inte ägnad att inge förtroende för lagstiftningen. Det förhållandet kan också i längden göra det svårt att i internationella sammanhang få förståelse för anspråk på särskilda undantag till följd av tryck- och yttrandefrihetsregleringen. Beredningens arbete ska därför ta sikte på att finna en reglering som – utan att en detaljerat beskriven teknikanvändning utgör den huvudsakliga avgränsningsmetoden – ger de traditionella medierna och eventuellt också andra distributionsformer för yttranden till allmänheten ett grundlagsskydd som i allt väsentligt motsvarar det nu gällande.

Den grundläggande uppbyggnaden av systemet ska alltså inte ta sikte på yttrandenas innehåll. Avgränsningen mellan vad som ska omfattas av de grundläggande reglerna i regeringsformen och Europakonventionen å den ena sidan och vad som ska falla inom tillämpningsområdet för den särskilda tryck- och yttrandefrihetsregleringen å den andra måste i stället göras utifrån andra faktorer, t.ex. verksamhetens organisation eller inriktning. I detta sammanhang bör beredningen också överväga om det till det särskilda skyddet för tryck- och yttrandefriheten bör kopplas ett krav på utgivningsbevis eller ursprungsmärkning.

Den nuvarande regleringen kan, som ovan har framgått, innebära att ett yttrande som distribueras av ett medieföretag kan omfattas av olika regler beroende på vilken teknik som väljs för distributionen. En sådan ordning ger bl.a. en otydlig bild av vem som bär det rättsliga ansvaret för ett visst yttrande. Beredningen bör därför sträva efter att hålla samman ansvaret för ett yttrande som en medieaktör publicerar i olika medier.

Kan tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen göras mer lättillämpade?

Den tryck- och yttrandefrihetsrättsliga regleringen är som ovan har anförts komplicerad och i vissa avseenden svår genomtränglig. Regleringen innehåller exempelvis en rad bestämmelser av ordningskaraktär som – utan att någon av de grundläggande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna träds förnär – borde kunna förläggas till vanlig lag. Här kan nämnas att regeringen i samband med vissa ändringar i tillämpningslagen fann att en i och för sig önskvärd lösning på ett praktiskt problem inte kunde genomföras

utan grundlagsändring eftersom det i tryckfrihetsförordningen saknades ett bemyndigande för sådan lagstiftning (prop. 2006/07:87 s.11 f.).

Om beredningen bedömer att det inte är möjligt att hitta en ny teknikoberoende regleringsmodell som ger ett tillräckligt starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten, ska den inom ramen för nuvarande ordning göra en allmän översyn av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen med inriktningen att göra de båda grundlagarna så tydliga och lättillämpade som möjligt. Beredningen ska också överväga om det är möjligt att flytta detaljbestämmelser i grundlagarna till vanlig lag samt om möjligheterna att komplettera grundlagsbestämmelserna med tillämpningsbestämmelser i lag bör utökas.

Skyddet för den personliga integriteten m.m.

Enligt beredningens ursprungliga direktiv (dir. 2003:58) ska den analysera om det frivilliga grundlagsskyddet enligt 1 kap. 9 § YGL kan komma i konflikt med bestämmelser som har till syfte att skydda den personliga integriteten. Beredningens arbete i den delen har ännu inte redovisats. Frågor rörande integritetsskydd har dock delvis behandlats i beredningens debattbetänkande där det konstateras att enskildas privatliv, i ett internationellt perspektiv, har ett relativt svagt skydd i den svenska lagstiftningen. Flera av remissinstanserna har också pekat på balansen mellan yttrandefrihetsintresset och skyddet för den personliga integriteten. Bland annat har Integritetsskyddskommittén konstaterat att den svenska tryckfrihetens unikt starka ställning medför ett svagt integritetsskydd vilket får ofördelaktiga konsekvenser för den enskildes skydd för sitt privatliv.

Regeringen anser att frågan om balansen mellan skyddet för tryck- och yttrandefrihet å den ena sidan och skyddet för enskildas integritet och privatliv å den andra bör analyseras, bl.a. mot bakgrund av att Internet har ökat möjligheterna att ge känslig information stor spridning. För Internetpubliceringar gäller dessutom att de till stor del faller utanför de självsanerande etiska regler som finns på pressens område. Härtill kommer utvecklingen av Europakonventionens regler till skydd för privatlivet respektive yttrandefriheten. Hur balansen mellan de två rättigheterna ska utformas är en grannlaga uppgift som kräver en noggrann analys och där den praxis som utvecklats av Europadomstolen bör tas i

beaktande (jfr. t.ex. det s.k. Caroline av Monaco-målet, Europadomstolens dom den 24 juni 2004 i mål von Hannover ./ Tyskland). Beredningen ska mot bakgrund av det anförda i sitt fortsatta arbete, utöver uppdraget att analysera om det frivilliga grundlagsskyddet kan komma i konflikt med bestämmelser som har till syfte att skydda den personliga integriteten, överväga om det generella skyddet för enskildas integritet och privatliv i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bör stärkas och vilka effekter detta i så fall skulle få för tryck- och yttrandefriheten. Bland de aspekter som ska analyseras kan nämnas behovet av förutsebarhet när det gäller vilka publiceringar som skulle kunna komma i konflikt med ett stärkt integritetsskydd.

En fråga som har anknytning till skyddet för den personliga integriteten är utformningen av bestämmelserna som reglerar förutsättningarna för enskilda att föra talan vid domstol om de utsätts för brott i medierna. Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen ger, bl.a. genom den föreskrivna processordningen med juryprövning och den s.k. instruktionen, ett visst försteg för medierna i en rättegång. Om juryn faller svaranden, ska domstolens domare därefter göra en oberoende prövning av målet. En målsägande måste alltså passera flera steg än svaranden för att nå framgång i målet. Härtill kommer att ett frikännande från en jury inte kan överklagas.

Advokatsamfundet har väckt frågan om inte rådande ordning kan medföra att enskilda, som anser sig förtalade, av ekonomiska skäl avstår från att väcka talan mot medieföretag och har därför föreslagit att möjligheterna att kvitta rättegångskostnaderna i tryck- och yttrandefrihetsmål ska öka.

Enligt regeringens uppfattning kan det inte uteslutas att en ökad möjlighet att kvitta rättegångskostnaderna skulle kunna stärka skyddet för enskildas personliga integritet eftersom det kan antas att en målsägande i större utsträckning då skulle våga ta den ekonomiska risken att väcka talan mot ett medieföretag, t.ex. avseende förtal. Beredningen ska därför utreda om 10 kap. 4 § tillämpningslagen bör ändras för att öka möjligheterna att kvitta rättegångskostnaderna i tryck- och yttrandefrihetsmål (jfr 6 kap. 6 § skadeståndslagen). Beredningen ska också överväga om det genom ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen eller i tillämpningslagen är möjligt att på annat sätt stärka enskilda personers ställning i förhållande till medieföretag

när de utsätts för brott i medierna, dock utan att tryck- och yttrandefriheten på något avgörande sätt inskränks.

Det internationella samarbetet

Beredningen har i sitt första delbetänkande (SOU 2004:114) föreslagit hur möjligheterna att lämna internationellt rättsligt bistånd på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området skulle kunna ökas utan inskränkningar i de grundläggande principerna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Under remissbehandlingen av förslaget framkom olika tolkningar av om och på vilket sätt grundlagarna utgör hinder mot att bistå andra länder med t.ex. vittnesförhör under en förundersökning. Förslaget har ännu inte lett till lagstiftning.

Regeringen konstaterar att beredningens förslag skulle grundlagsfästa en tolkning av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som innebär att det inte är möjligt att lämna rättsligt bistånd till andra länder utan uttryckligt stöd i grundlagarna. Som tidigare har nämnts kommer den framtida utvecklingen av EU sannolikt att innebära att samarbetet i straffrättsliga frågor fördjupas bl.a. genom att beslut inte längre ska fattas med enhällighet utan med kvalificerad majoritet. Det gemenskapsrättsliga samarbetet kommer också i allt större utsträckning att bygga på principen om ömsesidigt erkännande, vilket innebär att medlemsstaterna ska verkställa varandras domar och beslut utan att den materiella grunden ifrågasätts. Vidare kan noteras att den tolkning som beredningen har gjort i fråga om möjligheterna att lämna rättsligt bistånd på det grundlagsreglerade området inte är oomtvistad. Beredningen ska därför på nytt analysera den aktuella frågan. Beredningen ska återuppta arbetet med att överväga om möjligheterna att lämna internationell rättslig hjälp i brottmål och liknande internationellt rättsligt bistånd på det grundlagsreglerade området bör utökas. I det fortsatta uppdraget ingår således att överväga om möjligheterna att erkänna domar och beslut som meddelats i andra medlemsstater i EU bör utökas inom tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden. Utgångspunkten ska vara att Sverige i så stor utsträckning som möjligt ska kunna bistå med bl.a. internationell rättslig hjälp och verkställighet av utländska domar och beslut.

I det fortsatta arbetet kan det finnas anledning för beredningen att i vissa avseenden se över grundlagarnas territoriella tillämp-

ningsområde. Ett exempel på att tillämpningsområdet sträcker sig längre än vad som kan anses motiverat av ett värnande av yttrandefriheten här i landet är bestämmelsen i 13 kap. 6 § andra stycket TF som ger ett skydd för meddelare till skrifter som inte har getts ut i Sverige. En annan fråga som kan behöva aktualiseras på nytt är effekterna av det rättsfall som innebär att skrifter och tekniska upptagningar som sänds med post från Sverige till enskilda adressater i utlandet anses utgivna här trots att de inte når allmänheten i Sverige (NJA 1956 s. 48).

Övrigt

Beredningen ska föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som den finner motiverade.

Beredningen ska senast den 1 februari 2009 redovisa sitt uppdrag i den del det avser förslag till grundlagsändringar inför valet 2010. Uppdraget ska i övriga delar redovisas senast den 20 december 2011.

Av beredningens ursprungliga direktiv framgår att den får presentera delbetänkanden efter hand som olika frågor behandlas. I övrigt ska beredningens arbete fortsätta i enlighet med detta och tidigare givna direktiv.

(Justitiedepartementet)

Svensk författningssamling

Tryckfrihetsförordningen;¹

SFS 2011:509

Omtryck

1 kap. Om tryckfrihet

1 § Med tryckfrihet förstås varje svensk medborgares rätt att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.

I överensstämmelse med de i första stycket angivna grunderna för en allmän tryckfrihet och till säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att, med iakttagande av de bestämmelser som äro i denna förordning meddelade till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet, i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst.

Det skall ock stå envar fritt att, i alla de fall då ej annat är i denna förordning föreskrivet, meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift till författare eller annan som är att anse som upphovsman till framställning i skriften, till skriftens utgivare eller, om för skriften finnes särskild redaktion, till denna eller till företag för yrkesmässig förmedling av nyheter eller andra meddelanden till periodiska skrifter.

Vidare skall envar äga rätt att, om ej annat följer av denna förordning, anskaffa uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för att offentliggöra dem i tryckt skrift eller för att lämna meddelande som avses i föregående stycke. *Lag (1976:955).*

2 § Någon tryckningen föregående granskning av skrift eller något förbud mot tryckning därav må ej förekomma.

Ej heller vare tillåtet för myndighet eller annat allmänt organ att på grund av skriftns innehåll, genom åtgärd som icke äger stöd i denna förordning, hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten.

3 § För missbruk av tryckfriheten eller medverkan däri må ej någon i annan ordning eller i annat fall än denna förordning bestämmer kunna tilltalas eller dömas till ansvar eller ersättningskyldighet eller skriften konfiskeras eller läggas under beslag.

¹ Tryckfrihetsförordningen senast ändrad 2010:1409.

SFS 2011:509

4 § Envar, vilken blivit förtrott att döma över missbruk av tryckfriheten eller eljest vaka över denna förordnings efterlevnad, bör därvid städse hava i åtanke att tryckfriheten utgör grundval för ett fritt samhällsskick, alltid fästa sin uppmärksamhet mera på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, på syftet än på framställningssättet, samt i tvivelsmål hellre fria än fälla.

Vid bestämmande av påföljd, som enligt denna förordning är förenad med missbruk av tryckfriheten, skall, då meddelad uppgift påkallat rättelse, särskilt beaktas, huruvida sådan på lämpligt sätt bringats till allmänhetens kännedom.

5 § Denna förordning äger tillämpning å skrift, som framställts i tryckpress. Den skall ock tillämpas å skrift, som mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande, om

1. utgivningsbevis gäller för skriften; eller

2. skriften är försedd med beteckning, som utvisar att den är mångfaldigad, samt i anslutning därtill tydliga uppgifter om vem som har mångfaldigat skriften och om ort och år för mångfaldigandet.

Bestämmelse i förordningen som har avseende å skrift som framställts i tryckpress eller å tryckning skall, när ej annat angives, äga motsvarande tillämpning å annan skrift, varå förordningen enligt första stycket är tillämplig, eller å mångfaldigande av sådan skrift.

Till skrift hänföres bild, även om den ej åtföljes av text. *Lag (1976:955)*.

6 § Tryckt skrift skall, för att anses såsom sådan, vara utgiven. En skrift anses utgiven då den blivit utlämnad till försäljning eller för spridning på annat sätt i Sverige. Detta gäller dock inte en myndighets tryckta handlingar, om de inte är tillgängliga för envar. *Lag (1998:1438)*.

7 § Med periodisk skrift förstås en tidning, tidskrift eller någon annan sådan tryckt skrift som enligt utgivningsplanen är avsedd att under en bestämd titel utgivas med minst fyra vid särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen, samt löpsedlar och bilagor som hör till skriften. Sedan utgivningsbevis för skriften har meddelats, skall denna anses som periodisk till dess att beviset återkallas eller förklaras förfallet.

Om ägaren till en periodisk skrift sprider eller låter sprida skriften innehåll eller delar av detta i form av ett radioprogram eller en teknisk upptagning som avses i yttrandefrihetsgrundlagen, skall i fråga om tillämpning av 1–14 kap. programmet eller upptagningen jämföras med en bilaga till skriften i den utsträckning den i sådan form spridda versionen återger innehållet i skriften oförändrat samt anger hur innehållet har disponerats. I lag får föreskrivas om särskild skyldighet att spela in sådana program och bevara tekniska upptagningar samt att tillhandahålla dessa. Bestämmelser om rätt till sändningar finns i 3 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. *Lag (1998:1438)*.

8 § Om den rätt, som tillkommer upphovsman till litterärt eller konstnärligt verk eller framställare av fotografisk bild, om upphovsrätten närstående rättigheter och om förbud mot att återgiva litterärt eller konstnärligt verk på ett sätt, som kränker den andliga odlingens intressen, gälla vad i lag är stadgat. *Lag (1988:1448)*.

9 § Utan hinder av denna förordning gäller vad i lag är stadgat**SFS 2011:509**

1. om förbud mot kommersiell annons i den mån annonsen används vid marknadsföring av alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror;

2. om förbud mot kommersiell annons som används vid marknadsföring av andra varor än tobaksvaror samt tjänster om det i annonsen förekommer ett varukännetecken som är i bruk för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara;

3. om förbud mot kommersiell annons som meddelats till skydd för hälsa eller miljö enligt förpliktelse som följer av anslutning till Europeiska gemenskaperna;

4. om förbud mot offentliggörande i yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet av kreditupplysning, som innebär otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet eller som innehåller oriktig eller missvisande uppgift, om ersättningskyldighet för sådant offentliggörande samt om rättelse av oriktig eller missvisande uppgift;

5. om ansvar och ersättningskyldighet som avser det sätt på vilket uppgift eller underrättelse anskaffats. *Lag (2002:810).*

10 § Denna förordning är inte tillämplig på pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. *Lag (2010:1355).*

2 kap. Om allmänna handlingars offentlighet

1 § Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar. *Lag (1976:954).*

2 § Rätten att taga del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till

1. rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation,

2. rikets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik,

3. myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn,

4. intresset att förebygga eller beivra brott,

5. det allmännas ekonomiska intresse,

6. skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden,

7. intresset att bevara djur- eller växtart.

Begränsning av rätten att taga del av allmänna handlingar skall angivas noga i bestämmelse i en särskild lag eller, om så i visst fall befinnes lämpligare, i annan lag vartill den särskilda lagen hänvisar. Efter bemyndigande i sådan bestämmelse får dock regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens tillämplighet.

Utän hinder av andra stycket får i bestämmelse som där avses riksdagen eller regeringen tilläggas befogenhet att efter omständigheterna medgiva att viss handling lämnas ut. *Lag (1976:954).*

3 § Med handling förstås framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt

SFS 2011:509

hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

En upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock förvarad hos myndigheten endast om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder.

En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock inte förvarad hos myndigheten om sammanställningen innehåller personuppgifter och myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen tillgänglig. Med personuppgift avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person. *Lag (2002:907)*.

4 § Brev eller annat meddelande som är ställt personligen till den som innehar befattning vid myndighet anses som allmän handling, om handlingen gäller ärende eller annan fråga som ankommer på myndigheten och ej är avsedd för mottagaren endast som innehavare av annan ställning. *Lag (1976:954)*.

5 § Med myndighet likställs i detta kapitel riksdagen och beslutande kommunal församling. *Lag (1998:1701)*.

6 § Handling anses inkommen till myndighet, när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. I fråga om upptagning som avses i 3 § första stycket gäller i stället att den anses inkommen till myndighet när annan har gjort den tillgänglig för myndigheten på sätt som anges i 3 § andra stycket.

Tävlingsskrift, anbud eller annan sådan handling som enligt tillkännagivande skall avlämnas i förseglat omslag anses ej inkommen före den tidpunkt som har bestämts för öppnandet. Åtgärd som någon vidtager endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring av handling, som myndighet har tillhandahållit, skall ej anses leda till att handling är inkommen till den myndigheten. *Lag (1976:954)*.

7 § Handling anses upprättad hos myndighet, när den har expedierats. Handling som ej har expedierats anses upprättad när det ärende till vilket den hänför sig har slutbehandlats hos myndigheten eller, om handlingen ej hänför sig till visst ärende, när den har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts.

I stället för vad som föreskrives i första stycket gäller att handling anses upprättad,

1. diarium, journal samt sådant register eller annan förteckning som föres fortlöpande, när handlingen har färdigställts för anteckning eller införing,

2. dom och annat beslut, som enligt vad därom är föreskrivet skall avkunnas eller expedieras, samt protokoll och annan handling i vad den hänför sig till sådant beslut, när beslutet har avkunnats eller expedierats,

3. annat myndighets protokoll och därmed jämförliga anteckningar, när handlingen har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts, dock ej protokoll hos riksdagens utskott, kommuns revisorer eller statliga kommittéer eller hos kommunal myndighet i ärende som denna endast bereder till avgörande. *Lag (2002:1049)*.

SFS 2011:509

8 § Har organ som ingår i eller är knutet till ett verk eller liknande myndighetsorganisation överlämnat handling till annat organ inom samma myndighetsorganisation eller framställt handling för sådant överlämnande, skall handlingen ej anses som därigenom inkommen eller upprättad i annat fall än då organen uppträda som självständiga i förhållande till varandra. *Lag (1976:954)*.

9 § Hos myndighet tillkommen minnesanteckning som ej har expedierats skall ej heller efter den tidpunkt då den enligt 7 § är att anse som upprättad anses som allmän handling hos myndigheten, om den icke tages om hand för arkivering. Med minnesanteckning förstås promemoria och annan uppteckning eller upptagning som har kommit till endast för ärendes föredragning eller beredning, dock ej till den del den har tillfört ärendet sakuppgift.

Utkast eller koncept till myndighets beslut eller skrivelse och annan därmed jämställd handling som ej har expedierats anses ej som allmän handling, såvida den icke tages om hand för arkivering. *Lag (1976:954)*.

10 § Handling som förvaras hos en myndighet endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring för annans räkning anses inte som allmän handling hos den myndigheten.

Som allmän handling anses inte handling som en myndighet förvarar endast i syfte att kunna återskapa information som har gått förlorad i en myndighets ordinarie system för automatiserad behandling av information (säkerhetskopior). *Lag (2010:1342)*.

11 § Som allmän handling anses ej

1. brev, telegram eller annan sådan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för befordran av meddelande,

2. meddelande eller annan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för offentliggörande i periodisk skrift som utgives genom myndigheten,

3. tryckt skrift, ljud- eller bildupptagning eller annan handling som ingår i bibliotek eller som från enskild har tillförts allmänt arkiv uteslutande för förvaring och vård eller forsknings- och studieändamål eller privata brev, skrifter eller upptagningar som eljest ha överlämnats till myndighet uteslutande för ändamål som nu angivits,

4. upptagning av innehållet i handling som avses i 3, om upptagningen förvaras hos myndighet där den ursprungliga handlingen ej skulle vara att anse som allmän.

Det som föreskrivs i första stycket 3 om handling som ingår i bibliotek tillämpas inte på upptagning i en databas som en myndighet har tillgång till enligt avtal med en annan myndighet, om upptagningen är allmän handling hos den myndigheten. *Lag (2002:907)*.

SFS 2011:509

12 § Allmän handling som får lämnas ut skall på begäran genast eller så snart det är möjligt på stället utan avgift tillhandahållas den, som önskar taga del därav, så att handlingen kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Handling får även skrivas av, avbildas eller tagas i anspråk för ljudöverföring. Kan handling ej tillhandahållas utan att sådan del därav som icke får lämnas ut röjes, skall den i övriga delar göras tillgänglig för sökanden i avskrift eller kopia.

Myndighet är icke skyldig att tillhandahålla handling på stället, om betydande hinder möter. I fråga om upptagning som avses i 3 § första stycket föreligger ej heller sådan skyldighet, om sökanden utan beaktansvärd olägenhet kan taga del av upptagningen hos närbelägen myndighet. *Lag (1976:954).*

13 § Den som önskar ta del av en allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. En myndighet är dock inte skyldig att i större utsträckning än vad som följer av lag lämna ut en upptagning för automatiserad behandling i annan form än utskrift. En myndighet är inte heller skyldig att framställa kopia av karta, ritning, bild eller annan i 3 § första stycket avsedd upptagning än som nyss har angivits, om svårighet möter och handlingen kan tillhandahållas på stället.

Begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt. *Lag (2002:907).*

14 § Begäran att få taga del av allmän handling göres hos myndighet som förvarar handlingen.

Begäran prövas av myndighet som anges i första stycket. Om särskilda skäl föranleda det, får dock i bestämmelse som avses i 2 § andra stycket föreskrivas att prövningen vid tillämpningen av bestämmelsen skall ankomma på annan myndighet. I fråga om handling som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet kan även genom förordning föreskrivas att endast viss myndighet får pröva frågan om utlämnande. I de nu nämnda fallen skall begäran om utlämnande genast hänskjutas till behörig myndighet.

Myndighet får inte på grund av att någon begär att få taga del av allmän handling efterforska vem han är eller vilket syfte han har med sin begäran i större utsträckning än som behövs för att myndigheten skall kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut. *Lag (1982:939).*

15 § Om annan än riksdagen eller regeringen avslår begäran att få taga del av handling eller lämnar ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller eljest förfoga över den, får sökanden föra talan mot beslutet. Talan mot beslut av statsråd skall föras hos regeringen och talan mot beslut av annan myndighet hos domstol.

I den i 2 § omnämnda lagen skall närmare angivas hur talan mot beslut som avses i första stycket skall föras. Sådan talan skall alltid prövas skyndsamt.

Angående rätt att föra talan mot beslut av myndighet som lyder under riksdagen är särskilt föreskrivet. *Lag (1976:954).*

16 § Anteckning om hinder att lämna ut allmän handling får göras endast på handling som omfattas av bestämmelse som avses i 2 § andra stycket. Härvid skall tillämplig bestämmelse angivas. *Lag (1976:954)*.

SFS 2011:509

17 § I lag får föreskrivas att regeringen eller beslutande kommunal församling får besluta att allmänna handlingar som hänför sig till myndighets verksamhet, vilken skall övertas av enskilt organ, får överlämnas till det organet för förvaring, om detta behöver handlingarna i verksamheten, utan att handlingarna därigenom upphör att vara allmänna. Ett sådant organ skall i fråga om överlämnade handlingar jämföras med myndighet vid tillämpningen av 12–16 §§.

I lag får även föreskrivas att regeringen får besluta att allmänna handlingar får överlämnas till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, utan att handlingarna därigenom upphör att vara allmänna. Detta gäller handlingar som senast den 31 december 1999 har kommit in till eller upprättats hos

1. myndigheter som har upphört och som har haft uppgifter som hänför sig till Svenska kyrkans verksamhet, eller

2. Svenska kyrkans beslutande församlingar.

Vid tillämpningen av 12–16 §§ skall Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar jämföras med myndighet i fråga om överlämnade handlingar. *Lag (1998:1701)*.

18 § Grundläggande bestämmelser om hur allmänna handlingar skall bevaras samt om gallring och annat avhändande av sådana handlingar meddelas i lag. *Lag (2002:907)*.

3 kap. Om rätt till anonymitet

1 § Författare till tryckt skrift vare ej skyldig att låta sitt namn eller sin pseudonym eller signatur utsättas å skriften. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning beträffande den som lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, så ock i fråga om utgivare av tryckt skrift som ej är periodisk. *Lag (1976:955)*.

2 § I mål som rör tryckfrihetsbrott må fråga ej väckas om vem som är författare eller har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, ej heller om vem som är utgivare av tryckt skrift som ej är periodisk. Om för skrift, som ej är periodisk, författare eller utgivare har angivits å skriften med namn eller med pseudonym eller signatur, som enligt vad allmänt är känt åsyftar bestämd person, eller någon i skriftlig förklaring erkänt sig vara författaren eller utgivaren eller inför domstol i målet självant avgivit sådant erkännande, må dock frågan om han är ansvarig behandlas i målet.

Fråga om vem som är ansvarig för brott enligt 7 kap. 3 § må utan hinder av första stycket handläggas i samma rättegång som mål som där anges. *Lag (1976:955)*.

3 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller utgivningen av tryckt skrift eller med framställning som var avsedd att införas i tryckt skrift och den som har varit verksam inom företag för utgivning av tryckta skrifter

SFS 2011:509

eller inom företag för yrkesmässig förmedling av nyheter eller andra meddelanden till periodiska skrifter får inte röja vad han därvid erfarit om vem som är författare eller har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket eller är utgivare av skrift som inte är periodisk.

Tystnadsplikten enligt första stycket gäller inte

1. om den till vars förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att hans identitet röjs,

2. om fråga om identiteten får väckas enligt 2 § första stycket,

3. om det rör sig om brott som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1,

4. i den mån domstol, när det är fråga om brott enligt 7 kap. 2 § eller 3 § första stycket 2 eller 3, finner det erforderligt, att vid förhandling uppgift lämnas, huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen har lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen, eller

5. i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkrän.

Vid förhör som avses i andra stycket 4 eller 5 skall rätten noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som i varje särskilt fall är medgivet. *Lag (1991:1470).*

4 § En myndighet eller ett annat allmänt organ får inte efterforska författaren till framställning som införts eller varit avsedd att införas i tryckt skrift, den som utgett eller avsett att utge framställning i sådan skrift eller den som lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, i vidare mån än vad som erfordras för åtal eller annat ingripande mot honom som inte står i strid med denna förordning. Får efterforskning förekomma, ska den i 3 § angivna tystnadsplikten beaktas.

Inte heller får en myndighet eller ett annat allmänt organ ingripa mot någon för att han eller hon i en tryckt skrift har brukat sin tryckfrihet eller medverkat till ett sådant bruk. *Lag (2010:1347).*

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet mot författarens eller, i fall som avses i 1 §, mot utgivarens eller meddelarens vilja på tryckt skrift sätter ut dennes namn, pseudonym eller signatur eller åsidosätter sin tystnadsplikt enligt 3 §, döms till böter eller fängelse i högst ett år. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet på skriften såsom författare, utgivare eller meddelare sätter ut namnet på eller pseudonym eller signaturen för annan person än den verkliga författaren, utgivaren eller meddelaren.

För efterforskning i strid med 4 § första stycket första meningen döms, om efterforskningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst ett år.

För uppsåtligt ingripande i strid med 4 § andra stycket döms, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd, till böter eller fängelse i högst ett år.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsäganden anmält brottet till åtal. *Lag (2010:1347).*

6 § Med författare likställs i detta kapitel annan som är att anse som upphovsman till framställning som införts eller är avsedd att införas i tryckt skrift. *Lag (1976:955).*

4 kap. Om tryckta skrifers framställning

SFS 2011:509

1 § Rätt att själv eller med biträde av andra genom tryckpress framställa tryckalster skall tillkomma varje svensk medborgare eller svensk juridisk person. *Lag (1976:955).*

2 § Skrift, som i riket framställs genom tryckpress eller som här mångfaldigas genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och för vilken gäller utgivningsbevis, skall innehålla tydliga uppgifter om vem som har tryckt eller eljest mångfaldigat skriften samt om ort och år för mångfaldigandet, om skriften är avsedd att utgivas i riket och ej är att hänföra till bild- eller tillfällighetstryck.

Om utsättande av uppgifter som avses i första stycket å skrift, som mångfaldigas genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och för vilken ej gäller utgivningsbevis, är föreskrivet i 1 kap. 5 § första stycket. *Lag (1976:955).*

3 § Med bild- eller tillfällighetstryck förstås i denna förordning vykort och bildalbum, visitkort och notifikationer, adresskort, etiketter, blanketter, reklam- och emballagetryck samt annat affärstryck även som andra sådana tryckalster, allt under förutsättning att på grund av texten eller vad eljest framställs tryckfrihetsmissbruk kan anses uteslutet. *Lag (1976:955).*

4 § Om skyldighet att bevara exemplar av tryckt skrift för granskning och att lämna exemplar av skrift till bibliotek eller arkiv föreskrives i lag. *Lag (1976:955).*

5 § Den som framställer skrift och därvid bryter mot 2 § första stycket dömes till böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (1976:955).*

6 § *Har betecknats 4 § genom lag (1976:955).*

7 § *Har upphävts genom lag (1976:955).*

8 § *Har betecknats 5 § genom lag (1976:955).*

9 § *Har betecknats 3 § genom lag (1976:955).*

5 kap. Om utgivning av periodisk skrift

1 § Ägare till periodisk skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. I lag får föreskrivas att även utlänning eller utländsk juridisk person får vara ägare till sådan skrift. *Lag (1994:1376).*

2 § För periodisk skrift skall finnas en utgivare.

Utgivare skall vara svensk medborgare. I lag får föreskrivas att även utlänning får vara utgivare.

Utgivare skall äga hemvist inom riket. Ej må den vara utgivare som är underårig eller i konkursstillstånd eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag. *Lag (1988:1448).*

SFS 2011:509

3 § Utgivare för periodisk skrift utses av dess ägare.

Uppdrag att vara utgivare skall innefatta befogenhet att öva inseeende över skriftens utgivning och bestämma över dess innehåll så att intet däri får införas mot utgivarens vilja. Inskränkning i den befogenhet, som sålunda tillkommer utgivaren, vare utan verkan.

4 § Då utgivare utsetts, åligge ägaren att göra anmälan därom hos myndighet som anges i lag. Anmälan skall innehålla uppgift å utgivarens namn och hemvist. Vid anmälan skall fogas bevis att utgivaren fyller föreskrivna behörighetsvillkor samt förklaring av utgivaren att han åtagit sig uppdraget att vara utgivare. *Lag (1976:955).*

5 § En periodisk skrift får inte utgivas innan det har utfärdats ett bevis om att det inte finns något hinder mot utgivning enligt denna förordning. Ett sådant utgivningsbevis meddelas av den myndighet som avses i 4 § på ansökan av skriftens ägare. I ansökan skall anges skriftens titel och utgivningsort samt utgivningsplanen för skriften.

Ett utgivningsbevis får inte utfärdas innan det har gjorts en anmälan om utgivare enligt 4 §.

En ansökan om utgivningsbevis får avslås, om skriftens titel företer en sådan likhet med titeln på en annan skrift som det finns ett utgivningsbevis för att förväxling lätt kan ske.

Ett utgivningsbevis gäller för en period av tio år från utfärdandet. Därefter förfaller beviset. Beslut om att beviset skall anses förfallet vid tioårsperiodens utgång meddelas av den myndighet som avses i 4 §.

Beviset får förnyas på ansökan av skriftens ägare, varje gång för tio år från utgången av den föregående tioårsperioden. En ansökan om förnyelse får göras tidigast ett år före och senast på dagen för periodens utgång. För en ansökan om förnyelse av ett utgivningsbevis gäller i övrigt samma bestämmelser som för den första ansökan.

Om en ansökan om förnyelse har gjorts i rätt tid, fortsätter beviset, trots vad som sägs i fjärde och femte styckena, att gälla till dess att beslutet med anledning av ansökan har vunnit laga kraft. *Lag (1998:1438).*

6 § Utfärdat utgivningsbevis må återkallas:

1. om ägaren anmält att skriftens utgivning upphört;
2. om äganderätten till skriften övergått till någon som ej fyller föreskrivna behörighetsvillkor;
3. om utgivare ej finnes eller utgivaren ej fyller föreskrivna behörighetsvillkor och behörig utgivare ej omedelbart utses;
4. om sex månader förflutit från den dag, då utgivningsbeviset utfärdades, utan att skriften utkommit;
5. om den skrift, som beviset avser, icke under något av de två senast förflutna kalenderåren å särskilda tider utkommit med minst fyra nummer eller häften;
6. om inom sex månader, sedan skriften första gången utkom, visas att beviset med hänsyn till stadgandet i 5 § tredje stycket icke bort utfärdas; eller
7. om titeln å en skrift typografiskt sett givits sådan likhet med titeln å annan skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, att förväxling lätt kan ske samt rättelse ej omedelbart vidtages.

Beslut om återkallelse meddelas av myndighet som avses i 4 §. I ärenden, som avses i första stycket 2–7, skola, om det kan ske, ägaren och utgivaren erhålla tillfälle att yttra sig. *Lag (2002:908)*.

SFS 2011:509

7 § Har ett utgivningsbevis återkallats på grund av ett förhållande som avses i 6 § första stycket 2, 3, 5 eller 7 eller har beviset förklarats förfallet, får det ändå inte utan medgivande av skriftens ägare utfärdas ett utgivningsbevis för en annan skrift vars titel visar en sådan likhet med skriftens titel att förväxling lätt kan ske, innan två år har förflutit sedan beslutet om återkallelse meddelades eller beviset förföll. *Lag (1998:1438)*.

8 § Är utgivaren ej längre behörig eller kommer hans uppdrag eljest att upphöra, åligge ägaren att genast draga försorg om att ny utgivare utses samt att därom göra anmälan hos myndighet som avses i 4 §. Angående sådan anmälan äge vad i 4 § är föreskrivet motsvarande tillämpning; vid anmälan skall, om det kan ske, fogas bevis att den förre utgivaren erhållit del av anmälan.

Om utgivningsorten eller utgivningsplanen ändras, skall ägaren genast anmäla det till den myndighet som avses i 4 §. *Lag (1988:1448)*.

9 § För utgivare av periodisk skrift må finnas en eller flera ställföreträdare. Ställföreträdare utses av utgivaren. Då ställföreträdare utsetts, skall anmälan därom göras hos myndighet som avses i 4 §. Vid anmälan skall fogas bevis att ställföreträdaren fyller för utgivare föreskrivna behörighetsvillkor samt förklaring dels av ställföreträdaren att han åtagit sig uppdraget och dels av ägaren att han godkänt ställföreträdaren.

Angående ställföreträdare gälle i övrigt vad i 2 § andra och tredje styckena är stadgat. Kommer utgivarens uppdrag att upphöra, vare även uppdraget som ställföreträdare förfallet. *Lag (1988:1448)*.

10 § Utgivaren må, sedan anmälan om ställföreträdare blivit gjord, överlämna åt denne eller, om flera ställföreträdare finnas, åt någon av dem att i utgivarens ställe utöva den befogenhet, som enligt 3 § tillkommer utgivaren.

Kan det antagas att utgivaren på grund av sjukdom eller av annan tillfällig orsak oavbrutet under minst en månad ej kommer att utöva befogenheten som utgivare, skall han snarast överlämna denna till ställföreträdare. Finnes ej ställföreträdare eller kommer uppdraget för den eller dem som utsetts till ställföreträdare att upphöra, åligge utgivaren att genast draga försorg om att ställföreträdare utses och att anmälan därom sker på sätt i 9 § är föreskrivet.

11 § Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift skall utgivarens namn utsättas.

Är befogenheten som utgivare överlämnad till ställföreträdare, skall å varje nummer eller häfte av skriften, varom är fråga, angivas att ställföreträdaren inträtt som utgivare; sker det, erfordras ej att även utgivarens namn utsättes.

12 § Utgiver ägare till periodisk skrift sådan skrift utan att utgivningsbevis finnes eller ägaren är behörig

SFS 2011:509

eller underlåter ägaren att på sätt i 8 § sägs draga försorg om att ny utgivare utses och göra anmälan därom

eller underlåter utgivare att, i fall som avses i 10 § andra stycket, överlämna sitt uppdrag till ställföreträdare

eller utgiver någon periodisk skrift, för vars utgivning förbud enligt denna förordning meddelats eller som uppenbart utgör fortsättning av sådan skrift

eller låter någon å periodisk skrift angiva sitt namn som utgivare eller ställföreträdare utan att vara behörig,

straffes med böter; har skriften förklarats brottslig eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvärande, må dömas till fängelse i högst ett år. *Lag (1991:1470).*

13 § Såsom i 12 § sägs straffes den som i ansökan eller anmälan, som avses i detta kapitel, eller i förklaring, som bifogats sådan ansökan eller anmälan, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift.

14 § Underlåter ägaren till en periodisk skrift att enligt 8 § anmäla ny utgivningsort eller ny utgivningsplan, skall han dömas till penningböter.

Överträder utgivare vad i 11 § är föreskrivet, vare straffet penningböter. Vad nu sagts gälle ock ställföreträdare, vilken inträtt som utgivare. *Lag (1991:1470).*

6 kap. Om tryckta skrifers spridning

1 § Rätt att själv eller med biträde av andra till salu hålla, försända eller annorledes sprida tryckta skrifter skall tillkomma varje svensk medborgare eller svensk juridisk person.

2 § Utan hinder av denna förordning gälle vad i lag är stadgat för det fall att någon

1. förevisar pornografisk bild på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller utan föregående beställning med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon sådan bild;

2. bland barn och ungdom sprider tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran.

Beträffande spridande av sådan karta över Sverige eller del därav som innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, eller av därmed jämförlig ritning eller bild meddelas närmare bestämmelser i lag. *Lag (1971:29).*

3 § Saknar skrift, som avses i 4 kap. 2 § första stycket, där föreskriven uppgift eller är sådan uppgift eller uppgift enligt 1 kap. 5 § första stycket 2 å skrift, som där åsyftas, utspridaren vederligt, oriktig, straffes utspridaren med penningböter.

För spridande av tryckt skrift som, utspridaren vederligt, lagts under beslag eller förklarats konfiskerad eller utgivits i strid mot förbud som enligt denna förordning meddelats för skriftens utgivning eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, vare straffet böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (1991:1470).*

4 § För tryckt skrifts försändande genom postbefordringsföretag eller annan allmän trafikanstalt skola ej på grund av skriftens innehåll gälla särskilda inskränkningar eller villkor. Vad nu sagts skall dock ej avse försändande, som innebär överträdelse av vad i 3 § är stadgat.

Allmän trafikanstalt, som mottagit tryckt skrift för befordran, skall ej anses som skriftens utspridare. *Lag (1994:1474)*.

SFS 2011:509

7 kap. Om tryckfrihetsbrott

1 § Med tryckfrihetsbrott förstås i denna förordning de gärningar som anges i 4 och 5 §§. *Lag (1988:1448)*.

2 § Såsom tryckfrihetsbrott skall icke anses tillkännagivande i annons eller annat sådant meddelande, om ej av meddelandets innehåll omedelbart framgår att ansvar för sådant brott kan ifrågakomma. Är i förening med omständighet, som icke omedelbart framgår av meddelandets innehåll, meddelandet straffbart, gälle vad därom är stadgat. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning i fråga om meddelande genom chiffer eller på annat sätt, som är hemligt för allmänheten.

3 § Om någon lämnar meddelande, som avses i 1 kap. 1 § tredje stycket, eller, utan att svara enligt 8 kap., medverkar till framställning, som är avsedd att införas i tryckt skrift, såsom författare eller annan upphovsman eller såsom utgivare och därigenom gör sig skyldig till

1. högförräderi, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi, landssvek eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott;

2. oriktigt utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar eller tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll vid dess utlämnande, när gärningen är uppsåtlig; eller

3. uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som angivas i särskild lag,

gäller om ansvar för sådant brott vad i lag är stadgat.

Om någon anskaffar uppgift eller underrättelse i sådant syfte som avses i 1 kap. 1 § fjärde stycket och därigenom gör sig skyldig till brott som angives i förevarande paragrafs första stycke 1, gäller om ansvar härför vad i lag är stadgat.

Det som föreskrivs i 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska gälla också i fråga om förslag till föreskrifter som avses i första stycket 3. *Lag (2010:1409)*.

4 § Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sälunda lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

SFS 2011:509

- försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;
2. krigsanstiftan, såframt fara för att riket skall invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;
3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift rörande försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut, eller något förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för totalförsvaret eller eljest för rikets säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller ej;
- försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;
4. obehörig befattning med hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift rörande något förhållande av hemlig natur, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för rikets försvar eller för folkförsörjningen vid krig eller av krig föranledda utomordentliga förhållanden eller eljest för rikets säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller ej;
- försök eller förberedelse till sådan obehörig befattning med hemlig uppgift;
- stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning särskilt skall beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom;
5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begår gärning som avses under 4;
6. uppror, förövad med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;
- försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;
7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förräder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förräder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begår annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;
- försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;
8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 7;
9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon sprider falska rykten eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller eljest söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringsssammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller eljest kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock ej om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han visar att uppgiften var sann eller att han hade skäligen grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom;

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom;

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans myndighetsutövning, i annan verksamhet där samma skydd åtnjuts som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon sålunda förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för vad denne däri gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida ej brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättsak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga. *Lag (2002:906).*

5 § Som tryckfrihetsbrott skall anses också sådana gärningar, begångna genom tryckt skrift och straffbara enligt lag, som innebär att någon

1. uppsåtligen offentliggör allmän handling som ej är tillgänglig för envar, om han fått tillgång till handlingen i allmän tjänst, under utövande av tjänsteplikt eller i därmed jämförbart förhållande;

SFS 2011:509

SFS 2011:509

2. offentliggör uppgift och därvid uppsåtligen åsidosätter tystnadsplikt som avses i den i 3 § första stycket 3 angivna särskilda lagen;

3. när riket är i krig eller omedelbar krigsfara offentliggör uppgift om förhållanden vilkas röjande enligt lag innefattar annat brott mot rikets säkerhet än som anges i 4 §. *Lag (1988:1448).*

6 § Vad i lag är stadgat angående påföljd för brott, som avses i 4 och 5 §§, gälle ock då brottet är att anse som tryckfrihetsbrott.

Angående enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott stadgas i 11 kap. Fälles den tilltalade för brott, som avses i 4 § 14 eller 15, må ock, då fråga är om periodisk skrift, på yrkande förordnas att domen skall införas i skriften. *Lag (1988:1448).*

7 § Tryckt skrift, som innefattar tryckfrihetsbrott, må konfiskeras.

Konfiskering av tryckt skrift innebär att alla för spridning avsedda exemplar av skriften skola förstöras samt att med fornar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för tryckningen av skriften användbara materialier skall så förfaras att missbruk därmed ej kan ske. *Lag (1998:1438).*

8 § I samband med konfiskering av periodisk skrift må, då fråga är om något av de brott som avses i 4 § 1–3, 4 såvida det brottet är att anse som grovt, samt 6 och 7, meddelas förbud att utgiva skriften under viss, av rätten bestämd tid, högst sex månader från det domen i tryckfrihetsmålet vinner laga kraft. Förbud som nu sagts må dock meddelas allenast då riket befinner sig i krig.

Angående konfiskering av periodisk skrift, som sprides i strid mot utgivningsförbud eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, gälle vad i allmänhet är stadgat om förverkande av föremål på grund av brott. *Lag (1988:1448).*

8 kap. Ansvarighetsregler

Om ansvaret för periodisk skrift

1 § För tryckfrihetsbrott genom periodisk skrift svare den som var anmäld som utgivare, då skriften utgavs.

Var ställföreträdare anmäld och har han inträtt som utgivare, svare ställföreträdaren. *Lag (1976:955).*

2 § Fanns ej utgivningsbevis, då skriften utgavs, eller var utgivare, som enligt 1 § första stycket har att svara, ej längre behörig eller hade hans uppdrag eljest upphört, svare skriftens ägare.

Ägare vare ock ansvarig, om utgivaren var utsedd för skens skull eller denne eljest, då skriften utgavs, uppenbart icke innehade den befogenhet, som enligt 5 kap. 3 § skall tillkomma honom.

Var ställföreträdare, vilken inträtt som utgivare, ej längre behörig, då skriften utgavs, eller hade hans uppdrag eljest upphört eller förelåg beträffande ställföreträdaren förhållande, som i andra stycket sägs, svare utgivaren. *Lag (1976:955).*

3 § Kan det ej visas vem som var ägare, då skriften utgavs, svare i ägarens ställe den som tryckt skriften. *Lag (1976:955)*.

SFS 2011:509

4 § Sprider någon periodisk skrift, varå uppgift om vem som tryckt skriften saknas eller, utspridaren vederligt, är oriktig, och kan det ej utrönas vem som tryckt skriften, svare i stället för den som tryckt skriften utspridaren. *Lag (1976:955)*.

Om ansvaret för tryckt skrift, som ej är periodisk

5 § För tryckfrihetsbrott genom tryckt skrift, som ej är periodisk, svare skriftens författare, om han på sätt i 3 kap. 2 § sägs uppgivits vara författare till skriften. Författaren vare dock ej ansvarig, om skriften utgivits utan hans samtycke eller hans namn, pseudonym eller signatur utsatts därå mot hans vilja. *Lag (1976:955)*.

6 § Är författare ej enligt 5 § ansvarig för skrift, vilken innehåller eller är avsedd att innehålla bidrag av flera författare, och har på sätt i 3 kap. 2 § sägs särskild utgivare för skriften uppgivits, svare utgivaren.

För annan skrift än i första stycket avses svare utgivaren, allenast om författaren var avliden, då skriften utgavs.

Utgivaren vare ej ansvarig, om hans namn, pseudonym eller signatur utsatts å skriften mot hans vilja.

Med utgivare av tryckt skrift, som ej är periodisk, förstås den som, utan att vara skriftens författare, tillhandahållit den för tryckning och utgivning. *Lag (1976:955)*.

7 § Är varken författare eller utgivare enligt 5 eller 6 § ansvarig eller var han vid skriftens utgivning avliden, svare förläggaren.

Med förläggare till tryckt skrift, som ej är periodisk, förstås den som omhänderhaft tryckning och utgivning av annans skrift.

8 § Fanns ej förläggare eller kan det ej visas vem han är, svare i förläggarens ställe den som tryckt skriften. *Lag (1976:955)*.

9 § I fråga om ansvar för utspridare av tryckt skrift, som ej är periodisk, äge vad i 4 § stadgats motsvarande tillämpning.

Gemensamma bestämmelser

10 § Hade den som enligt 2, 5, 6 eller 7 § skulle ha att svara vid skriftens utgivning ej känt hemvist inom riket och kan ej heller i målet utrönas, var han här i riket uppehåller sig, skall ansvaret övergå å den som efter honom har att svara, dock ej å utgivare av tryckt skrift, som ej är periodisk, i annat fall än som avses i 6 § första stycket eller å utspridare.

Lag samma vare, om beträffande den som enligt 1, 2, 5, 6 eller 7 § skulle ha att svara förelåg omständighet, vilken enligt lag utesluter straffbarhet, samt den efter honom ansvarige ägt eller bort äga kännedom om omständigheten.

SFS 2011:509

11 § Till omständighet, som enligt detta kapitel skulle medföra att annan än den tilltalade hade att svara, må hänsyn tagas allenast om den återopas före huvudförhandlingen.

12 § Vid bedömning av fråga om ansvar för den som enligt detta kapitel har att svara för tryckt skrift skall så anses som om vad skriften innehåller införts däri med hans vetskap och vilja.

9 kap. Om tillsyn och åtal

1 § Justitiekanslern skall vaka över att de gränser för tryckfriheten som angivits i denna förordning ej överskridas. *Lag (1976:955).*

2 § Justitiekanslern är ensam åklagare i mål om tryckfrihetsbrott. Ej må annan än Justitiekanslern inleda förundersökning rörande tryckfrihetsbrott. Endast Justitiekanslern och rätten äga besluta om tvångsmedel med anledning av misstanke om sådant brott, om ej annat är föreskrivet i denna förordning.

Regeringen äger hos Justitiekanslern anmäla skrift till åtal för tryckfrihetsbrott. I lag må föreskrivas att allmänt åtal för tryckfrihetsbrott må väckas endast efter regeringens medgivande.

Justitiekanslern är tillika ensam åklagare i annat tryckfrihetsmål än mål om tryckfrihetsbrott samt i mål som eljest avser brott mot bestämmelse i denna förordning; om befogenhet för Riksdagens ombudsman att vara åklagare i mål som nu angivits gäller dock vad i lag är stadgat. *Lag (1976:955).*

3 § Allmänt åtal för tryckfrihetsbrott skall väckas, i fråga om periodisk skrift för vilken vid utgivningen gällde utgivningsbevis inom sex månader och i fråga om annan skrift inom ett år från det skriften utgavs, vid påföljd att skriften eljest är från sådant åtal fri. Utan hinder av vad nu sagts må dock, sedan allmänt åtal inom nämnda tid blivit väckt, nytt åtal väckas mot annan, som är för brottet ansvarig.

Vad i lag är stadgat om tid, inom vilken brott skall beivras för att påföljd för brott ej skall anses bortfallen, gälla även i fråga om tryckfrihetsbrott. *Lag (1976:955).*

4 § Angående målsägandes rätt att ange tryckfrihetsbrott eller tala därå gälla vad i lag är stadgat.

5 § Finnes ej någon, som enligt 8 kap. är för brottet ansvarig, eller kan ej stämning här i riket delgivas honom, må åklagaren eller målsäganden i stället för att väcka åtal göra ansökan om skriftens konfiskering. *Lag (1998:1438).*

10 kap. Om särskilda tvångsmedel

1 § Förekommer anledning att tryckt skrift på grund av tryckfrihetsbrott kan konfiskeras, må i avbidan på beslut därom skriften läggas under beslag.

I avbidan på rättens beslut må ock, i fall som avses i 7 kap. 8 §, meddelas utgivningsförbud för periodisk skrift. *Lag (1998:1438).*

2 § Innan åtal för tryckfrihetsbrott väckts eller ansökan hos rätten gjorts om skriftens konfiskering, må, om brottet hör under allmänt åtal, förordnande enligt 1 § om beslag och utgivningsförbud meddelas av Justitiekanslern. I lag må föreskrivas att även allmän åklagare äger förordna om beslag inom sitt verksamhetsområde. *Lag (1976:955)*.

SFS 2011:509

3 § Om ett beslag har verkställts utan rättens förordnande, får den som drabbas av beslaget begära att rätten prövar det.

Då allmän åklagare förordnat om beslag, skall anmälan därom skyndsamt göras hos Justitiekanslern. Denne har att genast pröva huruvida beslaget skall äga bestånd. *Lag (2002:908)*.

4 § Då Justitiekanslern förordnat om beslag eller fastställt beslag varom allmän åklagare förordnat, skall åtal vara väckt eller ansökan om konfiskering av skriften gjord inom två veckor, sedan Justitiekanslern meddelade beslutet. Sker det ej, vare beslaget samt, om utgivningsförbud är därmed förenat, även förbudet förfallet. *Lag (1976:955)*.

5 § Sedan åtal för tryckfrihetsbrott väckts eller ansökan hos rätten gjorts om skriftens konfiskering, äge rätten förordna om beslag och utgivningsförbud samt häva beslag eller förbud, som tidigare meddelats.

Då målet avgöres, pröve rätten, om meddelat förordnande fortfarande skall bestå. Avvisas målet på den grund att rätten icke är behörig eller skiljer rätten eljest målet från sig utan att prövning av skriftens brottslighet ägt rum och finnes anledning antaga att talan om skriftens konfiskering kommer att föras i annat mål, äge rätten bestämma att förordnandet skall bestå under viss, av rätten utsatt tid. Väcker ej talan inom denna tid, vare förordnandet förfallet.

6 § Förordnande om beslag skall innehålla uppgift å det eller de stycken i skriften, som föranlett beslaget, och gälle endast band, del, nummer eller häfte, vari samma stycken förekomma.

7 § Förordnande om beslag skall av polismyndighet genast verkställas. Angående förbud mot spridande av tryckt skrift, som lagts under beslag, är stadgat i 6 kap. 3 §. *Lag (1976:955)*.

8 § Verkställande av beslag å tryckt skrift skall uteslutande omfatta de för spridning avsedda exemplaren av skriften.

Bevis om tryckt skrifts tagande i beslag skall, så snart det kan ske, utan avgift tillställas såväl den, hos vilken beslaget verkställs, som den som tryckt skriften. Beviset skall innehålla uppgift å det eller de stycken i skriften, vilka föranlett beslaget. *Lag (2002:908)*.

9 § Då förordnande om beslag blivit hävt eller förfallit, skall verkställighet av beslaget genast gå åter.

10 § *Har upphävts genom lag (1971:29)*.

SFS 2011:509

11 § Är riket i krig eller krigsfara och anträffas vid avdelning av försvarsmakten tryckt skrift, som uppenbart innefattar sådan enligt 7 kap. 4 § straffbar uppvigling att krigsman därigenom kan förledas åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten, får skriften efter beslut av befattningshavare, som enligt lag skall avgöra frågor om disciplinansvar beträffande personal vid avdelningen, i avbidan på förordnande om beslag tagas i förvar.

Är fara i dröjsmål, må även utan sådant beslut som avses i första stycket åtgärd som där sägs vidtagas av annan befattningshavare enligt bestämmelser som meddelas i lag. Anmälan därom skall dock skyndsamt göras hos befattningshavare som avses i första stycket. Denne har att genast pröva om skriften skall kvarbliva i förvar. *Lag (1988:1448).*

12 § Då enligt 11 § beslut meddelats angående tryckt skrifts tagande i förvar, skall anmälan därom, så snart ske kan, göras hos Justitiekanslern. Denne har att genast pröva, huruvida skriften skall läggas under beslag. *Lag (1976:955).*

13 § Angående beslag å periodisk skrift, som sprides i strid mot utgivningsförbud eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, gälla vad i allmänhet är stadgat om beslag å föremål, som må förklaras förverkat.

14 § Exemplar av tryckt skrift, vilket skäligen kan antas äga betydelse för utredning i tryckfrihetsmål, får tas i beslag. Därvid gäller vad i 2 och 3 §§, 5 § första stycket, 6 §, 7 § första stycket samt 9 § är stadgat. I övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad som i allmänhet är föreskrivet om beslag. Åtal skall dock alltid väckas inom en månad från det att beslut om beslag meddelades, om inte rätten på Justitiekanslerns framställning medger att tiden förlängs. *Lag (1994:1475).*

11 kap. Om enskilt anspråk

1 § Enskilt anspråk i anledning av missbruk av tryckfriheten må grundas allenast därå att den skrift, som anspråket avser, innefattar tryckfrihetsbrott. Sådant anspråk må, om ej annat nedan stadgas, icke göras gällande mot annan än den som enligt 8 kap. svarar för brottet. Har på grund av omständighet, som avses i 8 kap. 10 §, ansvaret övergått å honom, må anspråket göras gällande även mot den som före honom haft att svara, om och i den omfattning sådant anspråk eljest enligt lag må göras gällande.

Vad i 8 kap. 12 § är stadgat i fråga om ansvar gälle ock beträffande enskilt anspråk.

Om enskilt anspråk på grund av brott enligt 7 kap. 2 eller 3 § gäller vad i lag är stadgat. *Lag (1976:955).*

2 § För enskilt anspråk, som må göras gällande mot utgivare av periodisk skrift eller ställföreträdare för denne, svare ock skriftens ägare. I fråga om annan tryckt skrift svare för anspråk, som må göras gällande mot författaren eller utgivaren, även skriftens förläggare.

3 § Har någon som laga ställföreträdare för juridisk person eller som förmyndare, god man eller förvaltare att svara för enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott, får anspråket göras gällande även mot den juridiska personen eller mot den, för vilken förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren förordnats, om och i den omfattning sådant anspråk eljest enligt lag får göras gällande. *Lag (1988:1448).*

SFS 2011:509

4 § Skall någon enligt detta kapitel jämte annan svara för enskilt anspråk, svare de en för båda och båda för en. Om bestämmande av ansvarigheten mellan dessa inbördes gälle vad eljest är stadgat.

5 § Enskilt anspråk i anledning av tryckfrihetsbrott må göras gällande utan hinder av att fråga om ansvar för brottet förfallit eller talan därom eljest ej kan föras.

12 kap. Om rättegången i tryckfrihetsmål

1 § Tryckfrihetsmål upptagas av tingsrätt inom vars domkrets länsstyrelse har sitt säte. Förekommer anledning att även annan tingsrätt inom länet skall äga upptaga tryckfrihetsmål, äger regeringen förordna därom.

Till tryckfrihetsmål hänföres mål angående ansvar eller enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott så ock ansökningsmål, som avses i 9 kap. 5 §. Till tryckfrihetsmål hänföres även mål angående ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott enligt 7 kap. 3 §. Är fråga om brott enligt sistnämnda paragrafs andra stycke och har den som anskaffat uppgiften eller underrättelsen ej offentliggjort denna i tryckt skrift eller meddelat den till annan för sådant offentliggörande, skall dock målet handläggas som tryckfrihetsmål endast om det är uppenbart att anskaffandet skett för offentliggörande i tryckt skrift. *Lag (1976:955).*

2 § I tryckfrihetsmål, vari talan föres om ansvar, skall frågan, huruvida brott föreligger, prövas av en jury om nio medlemmar, såframt ej parterna å ömse sidor förklara sig vilja utan sådan prövning hänskjuta målet till rättens avgörande. Frågan, huruvida den tilltalade enligt 8 kap. är ansvarig för skrift, prövas dock alltid enbart av rätten. Då jury prövar, huruvida brott föreligger, skall så anses vara fallet, om minst sex jurymän äro ense därom.

Finner juryn att brott icke föreligger, skall den tilltalade frikännas. Har juryn funnit brott föreligga, skall även rätten pröva frågan härom. Är rätten av annan mening än juryn, äger rätten frikänna den tilltalade eller hänföra brottet under mildare straffbestämmelse än den som juryn tillämpat. Högre rätt, dit talan mot tingsrättens dom fullföljts, äge ej i vidare mån än tingsrätten frångå juryns bedömning. *Lag (1976:955).*

3 § För varje län skall utses jurymän, fördelade i två grupper med sexton jurymän i första gruppen och åtta jurymän i andra gruppen. För Stockholms län skall dock första gruppen omfatta tjugofyra jurymän och andra gruppen tolv jurymän. Jurymännen i den andra gruppen skall vara eller ha varit nämndemän vid allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol. *Lag (1994:1475).*

SFS 2011:509

4 § Jurymännen utses genom val för en tid av fyra kalenderår.

Valet skall förrättas av landstingsfullmäktige i länet eller, då inom länet finns kommun som ej tillhör landsting, av landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige i kommunen. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. Skall enligt vad nu sagts jurymännen väljas av mer än en valmyndighet, fördelar länsstyrelsen antalet jurymän inom vardera gruppen mellan valmyndigheterna med ledning av folkmängden.

Då juryman skall väljas, ankommer det på tingsrätten att göra anmälan därom till den som har att föranstalta om valet. *Lag (1998:1438)*.

5 § Till jurymän skola utses svenska medborgare, som äro bosatta inom länet. De bör vara kända för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet. Bland jurymännen bör skilda samhällsgrupper och meningsriktningar samt olika delar av länet vara företrädde. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag får inte vara juryman. *Lag (1988:1448)*.

6 § Juryman, som fyllt sextio år, äge avsäga sig uppdraget. Vill juryman eljest avgå, pröve tingsrätten, om giltigt hinder föreligger för honom att utöva uppdraget. Upphör juryman att vara valbar, vare uppdraget förfallet. *Lag (1971:27)*.

7 § Avgår juryman eller upphör han att vara valbar, skall inom den grupp av jurymän, som den avgångne tillhörde, valmyndigheten utse annan i hans ställe för återstoden av valperioden. Valet får i landstingsfullmäktiges ställe företagas av landstingsstyrelsen; dock gäller sådant val endast för tiden intill landstingsfullmäktiges nästkommande möte. *Lag (1998:1438)*.

8 § Klagan över val av juryman skall föras hos tingsrätten. Ehuru klagan ej föres, pröve rätten den valdes behörighet.

Beträffande fullföljd av talan mot tingsrätts beslut i fråga, som avses i första stycket, gälle vad i lag är stadgat om fullföljd av talan mot underrätts beslut i rättegång. Mot hovrätts beslut må talan ej föras.

Föres klagan, lände valet dock till efterrättelse, om ej rätten förordnar annat. *Lag (1971:27)*.

9 § De som äro utsedda till jurymän skola uppföras å en jurymanlista. I denna skall varje grupp upptagas särskilt.

10 § I ett mål i vilket jury skall delta, skall rätten föredra jurymanlistan och behandla frågan, om det föreligger jäv mot någon som är upptagen på listan. Om jäv mot juryman gäller vad som i lag är stadgat om domare.

Därefter skall juryn bildas av de ojäviga jurymännen på så sätt att vardera parten får utesluta tre jurymän inom den första gruppen och en inom den andra samt att rätten genom lottning bland de övriga tar ut så många till suppleanter att sex kvarstår i den första gruppen och tre i den andra.

För jury i Stockholms län får vardera parten utesluta fem jurymän inom den första gruppen och två inom den andra. *Lag (1994:1475)*.

11 § Äro å ena sidan flera parter och vill endast någon av dem begagna sin uteslutningsrätt, gälle den uteslutning han företager även för de övriga. Vilja medparter utsluta olika jurymän och kunna de ej enas, företage rätten uteslutningen genom lotning.

SFS 2011:509

12 § Ej må någon utan laga förfall undandraga sig att tjänstgöra i jury.

Kan på grund av jäv eller laga förfall för juryman nödigt antal ledamöter i någon grupp ej erhållas, nämne rätten för varje juryman som erfordras tre till jurymän inom gruppen behöriga personer. Av de sålunda nämnda äge vardera parten utsluta en. Ej må till juryman nämnas någon som förut i samma mål uteslutits.

13 § Förekomma samtidigt flera mål, vari jury skall deltaga, må rätten, efter parternas hörande, förordna att samma jury skall tjänstgöra i alla målen. Skall jury utses gemensamt för flera mål, äge vad i 11 § är stadgat om uteslutning av juryman i mål, vari å ena sidan äro flera parter, motsvarande tillämpning. *Lag (1976:955).*

14 § Föres i mål om ansvar jämväl talan om enskilt anspråk mot annan än den tilltalade, skola de åtgärder av svarandepart, som avses i 2 § första stycket, 10 § andra stycket och 12 § andra stycket, ankomma på den tilltalade.

Då talan utan samband med åtal föres om tryckt skrifts konfiskering eller om enskilt anspråk gälle om rättegången i sådant mål vad i 2 och 10–13 §§ är föreskrivet; har frågan huruvida brott föreligger tidigare prövats i tryckfrihetsmål avseende ansvar för brott, skall dock prövning av samma fråga ej ånyo äga rum. I ansökningsmål skall den uteslutning av jurymän, som eljest ankommer på parterna, företagas av rätten genom lotning. *Lag (1998:1438).*

15 § Närmare bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål meddelas i lag.

Äro inom samma län flera tingsrätter, vilka äga upptaga tryckfrihetsmål, skola de uppgifter, som avses i 4, 6, 8 och 9 §§, fullgöras av den tingsrätt regeringen bestämmer. *Lag (1974:155).*

16 § För fall då riket är i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara vari riket har befunnit sig får föreskrifter om anstånd med val av jurymän och om undantag från jurymäns rätt att avsäga sig sitt uppdrag meddelas i lag eller, efter bemyndigande i lag, av regeringen genom förordning. *Lag (1988:1448).*

13 kap. Om utrikes tryckta skrifter m.m.

1 § I fråga om skrift som tryckts utom riket och som utges här skall, om inte annat sägs nedan, i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet i 1 kap., 3 kap., 6 kap., 7 kap., 8 kap. 1, 2, 5–7 och 10–12 §§ samt 9–12 kap. *Lag (1991:1470).*

2 § Skrift, som tryckts utom riket, skall anses här utgiven då den på sätt i 1 kap. 6 § sägs blivit utlämnad för spridning inom riket. *Lag (1991:1470).*

23

SFS 2011:509

3 § Är periodisk skrift, som tryckes utom riket, huvudsakligen avsedd för spridning inom riket, gälle i tillämpliga delar vad i 5 kap. är stadgat; vad där sägs om ägares behörighet skall icke äga tillämpning.

För utgivning här i riket av annan utom riket tryckt periodisk skrift erfordras ej utgivningsbevis. Finnes sådant bevis, skall i fråga om skriften tillämpas vad i första stycket sägs. *Lag (1991:1470)*.

4 § Vad i denna förordning är stadgat om ansvarighet för den som tryckt skrift skall i fråga om skrift, som tryckts utom riket, avse den som låtit utlämna skriften för spridning inom riket eller, om det ej kan visas vem han är eller han ej, då skriften här utgavs, ägde hemvist inom riket, den som enligt 6 kap. är att anse som utspridare. *Lag (1991:1470)*.

5 § Om skyldighet att för granskning bevara exemplar av skrift, som tryckts utom riket, och att lämna exemplar av sådan skrift till bibliotek eller arkiv föreskrives i lag. *Lag (1991:1470)*.

6 § I fråga om skrift som trycks utom riket och som utges här men som inte huvudsakligen är avsedd för spridning inom riket och för vilken inte heller utgivningsbevis finns gäller bestämmelserna i 1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena angående meddelande och anskaffande av uppgifter och underrättelser för offentliggörande om inte

1. meddelandet eller anskaffandet innefattar brott mot rikets säkerhet;

2. meddelandet innefattar utlämnande eller tillhandahållande som avses i 7 kap. 3 § första stycket 2;

3. meddelandet utgör uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt.

Första stycket tillämpas också i fråga om en skrift som inte ges ut i Sverige, oavsett om skriften trycks här eller utomlands. Härvid jämföras med den som lämnar meddelande för offentliggörande den som på annat sätt medverkar till framställning i periodisk skrift såsom författare eller annan upphovsman.

Är meddelandet eller anskaffandet straffbart enligt vad som följer av första och andra styckena, gäller vad som är föreskrivet därom. Mål angående ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som nu sagts skall handläggas som tryckfrihetsmål, när inte 12 kap. 1 § andra stycket tredje meningen har motsvarande tillämpning. I fråga om rätt till anonymitet för meddelaren gäller vad som är föreskrivet i 3 kap.; bestämmelsen i 3 § 3 skall dock omfatta även annat brott mot rikets säkerhet än som där avses. *Lag (1998:1438)*.

14 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Vad i lag är stadgat om resning i mål i allmänhet gälle, utan hinder av att jury prövat huruvida brott föreligger, även dom i tryckfrihetsmål.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, skall samtidigt beslutas att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet. Om resning beviljas till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får den domstol som beviljar resningen i stället omedelbart ändra domen. *Lag (1988:1447)*.

2 § Då på grund av högre rätts beslut tryckfrihetsmål, vari jury deltagit, skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet, gälle om juryns tillsättande vad i 12 kap. 10–14 §§ är stadgat. **SFS 2011:509**

3 § Tryckfrihetsmål och annat mål om brott mot bestämmelserna i denna förordning skola alltid skyndsamt behandlas.

4 § *Har upphävts genom lag (1976:955).*

5 § I allt varom bestämmelse ej meddelats i denna förordning eller i särskild lag, som utfärdas med stöd därav, gälle vad i lag eller författning eljest är stadgat.

Utlänning vare, såvitt ej annat följer av denna förordning eller annan lag, likställd med svensk medborgare. *Lag (1976:955).*

6 § *Har upphävts genom lag (1974:155).*

1. Denna lag² träder i kraft den 1 januari 1978.

2. De nya bestämmelserna äger ej tillämpning på skrift, som mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och som utgivits före ikrafträdandet.

1. Denna lag³ träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Äldre föreskrifter tillämpas på sådana tekniska upptagningar som spritts före ikrafträdandet.

3. De nya föreskrifterna i 1 kap. 7 § samt 5 kap. 5 och 7 §§ gäller även för utgivningsbevis som har utfärdats före ikrafträdandet. I stället för vad som sägs i 5 kap. 5 § fjärde stycket första meningen gäller sådana bevis för en period av tio år från lagens ikrafträdande.

4. I mål som rör skildring av barn i pornografisk bild tillämpas äldre föreskrifter, om talan väckts före ikrafträdandet.

(JUSTITIEDEPARTEMENTET)

² 1976:955.

³ 1998:1438.

Svensk författningssamling

SFS 2011:508

Omtryck

Yttrandefrihetsgrundlagen;¹

1 kap. Grundläggande bestämmelser

1 § Varje svensk medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt enligt denna grundlag att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst.

Yttrandefriheten enligt denna grundlag har till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. I den får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag.

Vad som sägs i grundlagen om radioprogram gäller förutom program i ljudradio också program i television och innehållet i vissa andra överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor samt innehållet i vissa offentliga uppspelningar ur en databas.

Med tekniska upptagningar avses i denna grundlag upptagningar som innehåller text, bild eller ljud och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel.

Med databas avses i denna grundlag en samling av information lagrad för automatiserad behandling. *Lag (2010:1349)*.

2 § Varje svensk medborgare är tillförsäkrad rätt att till författare och andra upphovsmän samt till utgivare, redaktioner, nyhetsbyråer och företag för framställning av tekniska upptagningar lämna uppgifter i vilket ämne som helst för offentliggörande i radioprogram och sådana upptagningar. Han har också rätt att anskaffa uppgifter i vilket ämne som helst för sådant uppgiftslämnande eller offentliggörande. I dessa rättigheter får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag. *Lag (1998:1439)*.

3 § Det får inte förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning först måste granskas av en myndighet eller något annat allmänt organ. Inte heller är det tillåtet för myndigheter och andra allmänna organ att utan stöd i denna grundlag, på grund av det kända eller väntade innehållet i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, förbjuda eller hindra dess offentliggörande eller spridning bland allmänheten.

Trots första stycket får det genom lag meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av rörliga bilder i filmer, videogram eller andra

¹ Yttrandefrihetsgrundlagen senast ändrad 2010:1410.

SFS 2011:508

tekniska upptagningar som ska visas offentligt samt av rörliga bilder i en sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 9 § första stycket 3.

Det får inte utan stöd i denna grundlag förekomma att myndigheter och andra allmänna organ på grund av innehållet i radioprogram och tekniska upptagningar förbjuder eller hindrar innehav eller användning av sådana tekniska hjälpmedel som behövs för att kunna ta emot radioprogram eller för att kunna uppfatta innehållet i tekniska upptagningar. Detsamma gäller förbud mot anläggande av trådnät för sändning av radioprogram. *Lag (2010:1349).*

4 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte utan stöd i denna grundlag ingripa mot någon på grund av att han i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har missbrukat yttrandefriheten eller medverkat till ett sådant missbruk. Inte heller får de utan stöd av denna grundlag av sådan anledning göra några ingripanden mot programmet eller upptagningen. *Lag (1998:1439).*

5 § Den som skall döma över missbruk av yttrandefriheten eller på annat sätt vaka över att denna grundlag efterlevs bör betänka att yttrandefriheten är en grundval för ett fritt samhällsskick. Han bör alltid uppmärksamma syftet mera än framställningssättet. Om han är tveksam, bör han hellre fria än fälla.

6 § Grundlagen är tillämplig på sändningar av radioprogram som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Som sändningar av radioprogram anses också tillhandahållande till allmänheten på särskild begäran av direktsända eller inspelade program, om starttidpunkten och innehållet inte kan påverkas av mottagaren.

I fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige gäller vad som i denna grundlag föreskrivs om radioprogram i allmänhet.

I lag får föreskrivas om undantag från denna grundlag i fråga om radioprogram som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands och radioprogram som sänds genom tråd men inte är avsedda att tas emot av någon större allmänhet. Sådant undantag får dock inte gälla vad som föreskrivs i 2 och 3 §§. *Lag (2010:1349).*

7 § I fråga om samtidig och oförändrad vidaresändning här i landet av radioprogram som avses i 6 § och som kommer från utlandet eller förmedlas hit genom satellitsändning men inte utgår från Sverige gäller enbart vad som föreskrivs i

3 § första stycket om förbud mot förhandsgranskning och andra hinder,

3 § tredje stycket om innehav av tekniska hjälpmedel och anläggande av trådnät,

4 § om förbud mot ingripanden utan stöd i grundlagen,

5 § om det förhållningssätt som skall iaktas vid tillämpningen av denna grundlag,

3 kap. 1 § om rätt att sända radioprogram i tråd samt

3 kap. 3 och 5 §§ om särskilda regler för lagstiftning och rättslig prövning.

Har riksdagen godkänt en internationell överenskommelse om radioprogram får sådana föreskrifter som avses i 12 § andra stycket inte i strid med överenskommelsen hindra vidaresändning av radioprogram.

I 10 kap. 2 § finns föreskrifter om rätt att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser för offentliggörande i radioprogram från utlandet. *Lag (2002:909)*.

SFS 2011:508

8 § I fråga om radioprogram eller delar av program som består i direktsändningar av dagshändelser eller av sådana gudstjänster eller offentliga tillställningar som anordnas av någon annan än den som bedriver programverksamheten tillämpas inte bestämmelserna i

2 § om rätt att meddela och anskaffa uppgifter för offentliggörande,

4 § om förbud mot ingripanden,

5 § om förhållningssättet vid tillämpning av denna grundlag,

2 kap. om rätt till anonymitet,

5–7 kap. om yttrandefrihetsbrott, ansvarighet samt tillsyn, åtal och särskilda tvångsmedel,

9 kap. om rättegången i yttrandefrihetsmål samt

10 kap. 2 § om rätt att meddela och anskaffa uppgifter för offentliggörande i radioprogram från utlandet.

9 § Denna grundlags föreskrifter om radioprogram tillämpas också, i andra fall än som avses i 6 § första stycket andra meningen, när en redaktion för en periodisk skrift eller för radioprogram, ett företag för yrkesmässig framställning av tryckta eller därmed enligt tryckfrihetsförordningen jämställda skrifter eller av tekniska upptagningar eller en nyhetsbyrå med hjälp av elektromagnetiska vågor

1. på särskild begäran tillhandahåller allmänheten information ur en databas, vars innehåll kan ändras endast av den som driver verksamheten, direkt genom överföring eller indirekt genom framställning av en teknisk upptagning, en skrift eller en bild,

2. annars, enligt överenskommelser i förväg, tillhandahåller allmänheten information som överförs direkt ur en sådan databas som anges i 1, eller

3. genom offentlig uppspelning tillhandhåller allmänheten information ur en sådan databas som anges i 1.

Vad som sägs i första stycket gäller också annan som har utgivningsbevis för sådan verksamhet. För att utgivningsbevis ska utfärdas krävs att

– verksamheten är ordnad på det sätt som anges i första stycket och att överföringarna utgår från Sverige,

– behörig utgivare utsetts och åtagit sig uppdraget,

– verksamheten har ett namn som är sådant att det inte lätt kan förväxlas med namn på en annan verksamhet enligt denna paragraf.

Ett utgivningsbevis gäller för en period av tio år från utfärdandet. Därefter förfaller beviset. Beviset får förnyas, varje gång för tio år från utgången av den föregående tioårsperioden, om det finns förutsättningar att utfärdas sådant bevis. Utgivningsbevis får återkallas om förutsättningar att utfärdas sådant bevis inte längre finns, om verksamheten inte påbörjats inom sex månader från den dag då utgivningsbeviset utfärdades eller om den som drev verksamheten anmält att den upphört. Om utgivningsbeviset förfaller eller återkallas, tillämpas därefter föreskrifter i lag eller annan författning.

Närmare bestämmelser om utfärdande, förfall, förnyelse och återkallelse av utgivningsbevis meddelas i lag.

SFS 2011:508

Varje databas ska ha ett namn. Närmare bestämmelser om sådana namn meddelas i lag.

Föreskrifter om straff för den som bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av fjärde eller femte stycket meddelas i lag. *Lag (2010:1349)*.

10 § Grundlagen är tillämplig på sådana tekniska upptagningar som är utgivna. En teknisk upptagning anses utgiven då den utlämnats för att spridas till allmänheten i Sverige genom att spelas upp, säljas eller tillhandahållas på annat sätt.

Om grundlagen är tillämplig eller inte prövas i det enskilda fallet på grundval av vad som kan antas om spridningen. Om inte annat framgår av omständigheterna, skall grundlagen anses tillämplig på en upptagning med uppgifter enligt 3 kap. 13 § och 4 kap. 4 §. *Lag (2002:909)*.

11 § Att vissa radioprogram och tekniska upptagningar skall jämföras med periodiska skrifter framgår av 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. *Lag (1998:1439)*.

12 § Vad som sägs i 1 kap. 8 och 9 §§ tryckfrihetsförordningen om att föreskrifter i lag får meddelas i fråga om upphovsmäns rättigheter, vissa kommersiella annonser, kreditupplysningsverksamhet och tillvägagångssätt för anskaffande av uppgifter utan hinder av grundlagen skall gälla också i fråga om radioprogram och tekniska upptagningar.

Bestämmelserna i denna grundlag hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter om förbud i övrigt mot kommersiell reklam i radioprogram eller om villkor för sådan reklam. Detsamma gäller föreskrifter om förbud mot och villkor för annan annonsering och sändning av program, som helt eller delvis bekostas av annan än den som bedriver programverksamheten. *Lag (1998:1439)*.

13 § Grundlagen är inte tillämplig på pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. *Lag (2010:1356)*.

2 kap. Om rätt till anonymitet

1 § Upphovsmannen till ett radioprogram eller en teknisk upptagning är inte skyldig att röja sin identitet. Detsamma gäller den som har framträtt i en sådan framställning och den som har lämnat en uppgift enligt 1 kap. 2 §. *Lag (1998:1439)*.

2 § I mål om ansvar, skadestånd eller särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning får ingen ta upp frågan om vem som är framställningens upphovsman, vem som har framträtt i den, vem som har tillhandahållit den för offentliggörande eller vem som har lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Om någon har angetts som upphovsman till framställningen eller som den som har framträtt i denna, är det dock tillåtet att i målet pröva om han är ansvarig. Detsamma skall gälla, om någon i målet uppger sig vara upphovsmannen eller den som har framträtt.

Första stycket hindrar inte att det i en och samma rättegång handläggs både mål om yttrandefrihetsbrott och mål om brott som avses i 5 kap. 3 §. *Lag (1998:1439)*.

SFS 2011:508

3 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller spridningen av en framställning som utgjort eller varit avsedd att ingå i ett radioprogram eller en teknisk upptagning och den som har varit verksam på en nyhetsbyrå får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som är upphovsman till framställningen eller har tillhandahållit den för offentliggörande eller om vem som har framträtt i den eller lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Tystnadsplikten enligt första stycket gäller inte

1. om den till vars förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att hans identitet röjs,
2. om fråga om identiteten får väckas enligt 2 § andra stycket,
3. om det rör sig om brott som anges i 5 kap. 3 § första stycket 1,
4. i den mån domstol, när det är fråga om brott enligt 5 kap. 2 § eller 3 § första stycket 2 eller 3, finner det erforderligt att vid förhandling uppgift lämnas, huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen är den till vars förmån tystnadsplikten enligt första stycket gäller, eller
5. i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkringen.

Vid förhör som avses i andra stycket 4 eller 5 skall rätten noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som i varje särskilt fall är medgivet. *Lag (1998:1439)*.

4 § Ingen myndighet eller annat allmänt organ får efterforska

1. upphovsmannen till en framställning som har offentliggjorts eller varit avsedd att offentliggöras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning eller den som har framträtt i en sådan framställning,
2. den som har tillhandahållit eller avsett att tillhandahålla en framställning för offentliggörande i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, eller
3. den som har lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Förbudet hindrar inte efterforskning i fall då denna grundlag medger åtal eller annat ingripande. I sådana fall ska dock den i 3 § angivna tystnadsplikten beaktas.

Inte heller får en myndighet eller ett annat allmänt organ ingripa mot någon för att han eller hon i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har brukat sin yttrandefrihet eller medverkat till ett sådant bruk. *Lag (2010:1349)*.

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot sin tystnadsplikt enligt 3 § ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som i ett radioprogram eller en teknisk upptagning uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar felaktiga uppgifter om vem som är framställningens upphovsman eller har tillhandahållit den för offentliggörande, vem som framträder i den eller vem som har lämnat uppgifter i den.

SFS 2011:508

För efterforskning i strid med 4 § första och andra styckena döms, om efterforskningen har skett uppsåtligt, till böter eller fängelse i högst ett år.

För uppsåtligt ingripande i strid med 4 § tredje stycket döms, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd, till böter eller fängelse i högst ett år.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsäganden har anmält brottet till åtal. *Lag (2010:1349)*.

3 kap. Om sändning samt framställande och spridning**Radioprogram**

1 § Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att sända radioprogram genom tråd.

Den frihet som följer av första stycket hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om

1. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning,

2. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar,

3. skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet,

4. skyldighet för den som sänder program i television att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, eller

5. ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsförställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp. *Lag (2010:1349)*.

2 § Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända.

Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Det skall finnas möjlighet för sammanslutningar att få tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala radiosändningar i den utsträckning som tillgängliga radiofrekvenser medger. Närmare föreskrifter härom meddelas i lag.

3 § I fråga om sådana begränsningar i sändningsrätten som avses i 1 och 2 §§ gäller vad som föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 21–23 §§ regeringsformen. *Lag (2010:1410)*.

4 § Den som sänder radioprogram avgör självständigt vad som skall förekomma i programmen.

5 § Frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordföran-

de skall vara eller ha varit ordinarie domare. Prövningen av beslut av regeringen skall göras av domstol och behöver endast avse beslutets laglighet. Gäller saken en fråga om ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten, skall frågan prövas av domstol under medverkan av jury enligt de närmare bestämmelser som meddelas i lag. Detta gäller dock inte om saken rör överträdelse av sådana föreskrifter eller villkor i fråga om kommersiell reklam, annan annonsering eller sändning av radioprogram som avses i 1 kap. 12 § andra stycket.

SFS 2011:508

6 § Föreskrifter om skyldighet att bevara och tillhandahålla inspelningar av radioprogram för granskning i efterhand och att lämna dem till arkiv får meddelas i lag. *Lag (2002:909)*.

7 § I lag får meddelas föreskrifter med syfte att förebygga spridning genom radioprogram av kartor, ritningar eller bilder som återger Sverige helt eller delvis och innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar.

Tekniska upptagningar

8 § Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att framställa och sprida tekniska upptagningar. För rätt att offentligt förevisa en film, ett videogram eller någon annan teknisk upptagning med rörliga bilder kan det dock krävas granskning och godkännande i enlighet med 1 kap. 3 § andra stycket. *Lag (1998:1439)*.

9 § Föreskrifter om skyldighet att bevara exemplar av tekniska upptagningar och att tillhandahålla dem för granskning får meddelas i lag. I lag får också meddelas föreskrifter om skyldighet att lämna exemplar av sådana upptagningar till en myndighet och att lämna upplysningar i anslutning till sådan skyldighet. *Lag (1998:1439)*

10 § Varken postbefordringsföretag eller någon annan allmän trafikinrättning får vägra att befordra tekniska upptagningar på grund av deras innehåll i annat fall än då befordran skulle innebära överträdelse som avses i 13 § tredje eller fjärde stycket.

En allmän trafikinrättning som tar emot en teknisk upptagning för befordran skall inte anses som spridare av upptagningen enligt 6 kap. *Lag (1998:1439)*.

11 § Utan hinder av denna grundlag gäller det som föreskrivs i lag för det fall att någon i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur. *Lag (1998:1439)*.

12 § Bestämmelserna i denna grundlag hindrar inte att det meddelas föreskrifter i lag om straff och särskild rättsverkan för den som

1. förevisar pornografiska bilder på eller vid allmän plats genom skyltning eller något liknande förfarande som kan väcka allmän anstöt,

SFS 2011:508

2. utan föregående beställning med post eller på annat sätt tillställer någon pornografiska bilder, eller

3. bland barn och ungdom sprider tekniska upptagningar som genom sitt innehåll kan verka förråande eller medföra annan allvarlig fara för de unga.

Detsamma gäller i fråga om straff och särskild rättsverkan för den som bryter mot föreskrifter om granskning och godkännande av filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder som ska visas offentligt samt av rörliga bilder i en sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 1 kap. 9 § första stycket 3.

I lag får meddelas föreskrifter med syfte att förebygga spridning genom teknisk upptagning av kartor, ritningar eller bilder som återger Sverige helt eller delvis och innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar. *Lag (2010:1349).*

13 § Sådana exemplar av tekniska upptagningar, som framställs i landet och är avsedda för spridning här, skall förses med tydliga uppgifter om vem som har låtit framställa upptagningen samt om när, var och av vem exemplaren har framställts. Närmare bestämmelser om detta får meddelas i lag.

Den som framställer en teknisk upptagning och därvid uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot första stycket eller bestämmelser som avses där skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som sprider en teknisk upptagning som saknar någon uppgift som är föreskriven i första stycket skall, om det sker uppsåtligen eller av oaktsamhet, dömas till penningböter. Detsamma skall gälla om en sådan uppgift är oriktig och spridaren känner till detta.

Den som sprider en teknisk upptagning trots att han vet att den enligt denna grundlag har tagits i beslag eller konfiskerats skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (1998:1439).*

14 § Föreskrifter om skyldighet för den som yrkesmässigt säljer eller hyr ut filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder att anmäla sig för registrering hos en myndighet får meddelas i lag eller, i fråga om anmälan innehåll och hur anmälan närmare skall ske, med stöd av lag. *Lag (1998:1439).*

Beställda exemplar av upptagningar, skrifter och bilder

15 § Av en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 skall framgå databasens namn samt när, var och hur upptagningen, skriften eller bilden framställts. Den som driver verksamheten skall se till att upptagningen, skriften eller bilden har sådana uppgifter. Närmare bestämmelser om detta får meddelas i lag.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot första stycket eller bestämmelser som avses där skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som lämnar ut en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 och som saknar någon uppgift som är föreskriven i första stycket skall, om det sker uppsåtligen eller av oaktsamhet, dömas till penningböter. Detsamma skall gälla om en sådan uppgift är orik-

tig och den som lämnar ut upptagningen, skriften eller bilden känner till detta. *Lag (2002:909)*.

SFS 2011:508

4 kap. Om utgivare

1 § Radioprogram och tekniska upptagningar skall ha en utgivare. Utgivare av radioprogram skall enligt vad som närmare föreskrivs i lag utses för varje program eller för hela eller delar av programverksamheten.

Utgivaren utses av den som bedriver sändningsverksamheten eller låter framställa den tekniska upptagningen. *Lag (1998:1439)*.

2 § Utgivaren skall vara svensk medborgare. I lag får föreskrivas att även utlåningar får vara utgivare.

Den som är utgivare skall ha hemvist här i riket. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag får inte vara utgivare. Uppgift om vem som är utgivare skall vara tillgänglig för allmänheten.

3 § Utgivaren skall ha befogenhet att utöva tillsyn över framställningens offentliggörande och att bestämma över dess innehåll så att ingenting får införas i den mot hans vilja. Varje inskränkning i den befogenheten skall vara utan verkan.

4 § Av en teknisk upptagning skall framgå vem som är utgivare. Utgivaren skall se till att varje exemplar av upptagningen har en sådan uppgift. Av en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 skall framgå vem som är utgivare för databasen. Utgivaren skall se till att varje exemplar har en sådan uppgift.

Uppgift om utgivaren av radioprogram skall hållas tillgänglig för allmänheten enligt vad som närmare föreskrivs i lag. *Lag (2002:909)*.

5 § En utgivare för radioprogramverksamhet får utse en eller flera ställföreträdare. Vad som sägs om utgivare i 2 – 4 §§ skall gälla också ställföreträdare. Om utgivarens uppdrag upphör, upphör även uppdraget att vara ställföreträdare.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § skall dömas till böter eller, om omständigheterna är synnerligen försvårande, till fängelse i högst ett år. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 § första stycket skall dömas till penningböter. I lag får föreskrivas straff för den som bryter mot en föreskrift i lag som meddelats med stöd av 4 eller 5 §. *Lag (1994:1477)*.

7 § *Har upphävts genom lag (1998:1439)*.

5 kap. Om yttrandefrihetsbrott

1 § De gärningar som anges som tryckfrihetsbrott i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen skall anses som yttrandefrihetsbrott, om de begås i ett radioprogram eller en teknisk upptagning och är straffbara enligt lag.

9

SFS 2011:508

Under samma förutsättningar skall som yttrandefrihetsbrott anses även sådan olaga våldsskildring varigenom någon genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att framställningen sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. *Lag (1998:1439)*.

2 § Gärningar som enligt 7 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen inte skall anses som tryckfrihetsbrott, därför att de begås genom meddelanden där det brottsliga är dolt, skall inte heller anses som yttrandefrihetsbrott.

3 § Om någon lämnar ett meddelande, som avses i 1 kap. 2 §, eller, utan att svara enligt 6 kap., medverkar till en framställning som är avsedd att offentliggöras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, som författare eller annan upphovsman eller genom att framträda i radioprogrammet och därigenom gör sig skyldig till

1. högförräderi, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi, landssvek eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott;

2. oriktigt utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar eller tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll vid dess utlämnande, när gärningen är uppsåtlig; eller

3. uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som anges i särskild lag,

gäller vad som föreskrivs i lag om ansvar för sådant brott.

Om någon anskaffar en uppgift eller underrättelse i sådant syfte som avses i 1 kap. 2 § och därigenom gör sig skyldig till brott som anges i första stycket 1, gäller vad som föreskrivs i lag om ansvar för brottet.

Det som föreskrivs i 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen om särskilt lagstiftningsförfarande ska gälla också i fråga om förslag till föreskrifter som avses i första stycket 3. *Lag (2010:1410)*.

4 § Vad som är föreskrivet i lag om påföljd för brott som avses i 1 § skall gälla också när brottet är att anse som ett yttrandefrihetsbrott.

Om skadestånd på grund av yttrandefrihetsbrott finns bestämmelser i 8 kap.

När någon döms för förtal eller förolämpning i enlighet med 1 § första stycket, kan domstolen, om brottet begåtts i ett radioprogram, på yrkande av motparten besluta att domen skall återges helt eller delvis i ett radioprogram i samma sändningsverksamhet. Rätten får besluta att skyldigheten att återge domen skall avse ett av rätten gjort sammandrag av denna.

5 § När en domstol bestämmer påföljd för ett yttrandefrihetsbrott, skall domstolen särskilt ta hänsyn till om en rättelse har offentliggjorts.

6 § En teknisk upptagning som innefattar ett yttrandefrihetsbrott får konfiskeras. Är brottet olaga våldsskildring gäller om särskild rättsverkan i övrigt vad som föreskrivs i lag.

Vid konfiskering skall alla exemplar som är avsedda för spridning förstöras. Dessutom skall tillses att föremål som kan användas särskilt för att

mångfaldiga den tekniska upptagningen inte skall kunna användas för att framställa ytterligare exemplar. *Lag (1998:1439).*

SFS 2011:508

6 kap. Ansvarighetsregler

1 § Ansvar för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning ligger på utgivaren. Har en ställföreträdare inträtt som utgivare, har han ansvaret. I fråga om andra direktsända radioprogram än sådana som avses i 1 kap. 8 § får i lag föreskrivas att den som framträder i programmet skall ansvara för sina yttranden själv. *Lag (1998:1439).*

2 § Det ansvar för yttrandefrihetsbrott som annars skulle åvila utgivaren ligger på den som är skyldig att utse utgivare, om

1. det inte fanns någon behörig utgivare när brottet förövades,
2. utgivaren var utsedd för skens skull eller uppenbarligen inte kunde utöva den befogenhet som anges i 4 kap. 3 § eller
3. uppgift om utgivaren inte har hållits tillgänglig för allmänheten på föreskrivet sätt.

Har en ställföreträdare inträtt som utgivare men var han inte längre behörig när brottet förövades eller hade hans uppdrag upphört eller förelåg det beträffande honom något förhållande som anges i första stycket 2 eller 3, ligger ansvaret för yttrandefrihetsbrott på utgivaren.

I stället för den som anges i första stycket ansvarar den som sprider en teknisk upptagning för yttrandefrihetsbrott i denna, om upptagningen saknar den i 3 kap. 13 § första stycket föreskrivna uppgiften om vem som har låtit framställa den och det inte kan klarläggas vem denne är eller han saknar känd hemortsadress i Sverige och inte heller kan påträffas här under rättegången.

Vad som sägs i tredje stycket för det fall att en uppgift saknas gäller också om en lämnad uppgift innebär att den som har låtit framställa den tekniska upptagningen har hemvist utomlands eller om uppgiften är oriktig och den som sprider upptagningen känner till detta. *Lag (1998:1439).*

3 § Om åtal väcks för ett yttrandefrihetsbrott och den tilltalade anser att det finns någon omständighet som medför att han inte skall vara ansvarig, skall han åberopa denna omständighet före huvudförhandlingen. Om han inte gör det, skall han betraktas som ansvarig. *Lag (1998:1439).*

4 § Den som ansvarar enligt detta kapitel för ett yttrandefrihetsbrott i en framställning skall anses ha haft kännedom om innehållet i framställningen. Han skall också anses ha medgett dess offentliggörande. *Lag (1998:1439).*

5 § *Har upphävts genom lag (1998:1439).*

6 § *Har betecknats 3 § genom lag (1998:1439).*

7 § *Har betecknats 4 § genom lag (1998:1439).*

SFS 2011:508

7 kap. Om tillsyn, åtal och särskilda tvångsmedel

1 § Bestämmelserna i 9 kap. 1–4 §§ tryckfrihetsförordningen om tillsyn och åtal ska gälla också i fråga om radioprogram och tekniska upptagningar och i fråga om yttrandefrihetsmål. Justitiekanslern får överlämna åt allmän åklagare att vara åklagare i yttrandefrihetsmål om ansvar eller konfiskering på grund av olaga våldsskildring, hets mot folkgrupp, brott mot medborgerlig frihet, olaga hot, hot mot tjänsteman eller övergrepp i rättsak i tekniska upptagningar. Rätten att väcka allmänt åtal får dock inte överlämnas när det gäller yttrandefrihetsbrotten hets mot folkgrupp eller brott mot medborgerlig frihet.

Den tid inom vilken allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott ska väckas är i fråga om radioprogram sex månader från det att programmet sändes eller, i fråga om tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 och 2, från den tidpunkt när informationen inte längre tillhandahölls. I fråga om sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 1 kap. 9 § första stycket 3 är tiden sex månader från uppspelningen. Beträffande tekniska upptagningar är tiden ett år från det att upptagningen gavs ut. Beträffande sådana upptagningar som saknar någon av de i 3 kap. 13 § föreskrivna uppgifterna gäller dock vad som är föreskrivet i lag om tid för väckande av talan med den begränsningen att allmänt åtal inte får väckas senare än två år från det att Justitiekanslern fick kännedom om upptagningen. *Lag (2010:1349)*.

2 § Om ett yttrandefrihetsbrott har förövats i en teknisk upptagning utan att det finns någon som enligt 6 kap. är ansvarig för brottet, får åklagaren eller målsäganden i stället för att väcka åtal ansöka om konfiskering av upptagningen. Detsamma gäller, om stämning i Sverige inte kan delges den som är ansvarig för brottet. *Lag (1998:1439)*.

3 § Vad som sägs i 10 kap. tryckfrihetsförordningen om beslag av tryckta skrifter skall gälla också i fråga om beslag av tekniska upptagningar. För sådan upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 gäller, när det är fråga om utredningsbeslag med anledning av yttrandefrihetsbrott, vad som sägs i 10 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen. I stället för 10 kap. 6 § och 8 § andra stycket tryckfrihetsförordningen gäller dock beträffande tekniska upptagningar vad som föreskrivs i andra och tredje styckena i denna paragraf. Om den tid som avses i 10 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen med hänsyn till beslagets omfattning eller någon annan omständighet är otillräcklig, får rätten på Justitiekanslerns framställning medge att tiden förlängs. Förlängningen får inte avse längre tid än som är oundgängligen nödvändig och får omfatta sammanlagt högst två veckor. Vad som sägs i 10 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen gäller inte, om Justitiekanslern enligt 1 § första stycket detta kapitel har överlämnat åt allmän åklagare att vara åklagare i yttrandefrihetsmål. Vad som sägs i 10 kap. 2, 4 och 14 §§ tryckfrihetsförordningen samt denna paragraf om Justitiekanslerns uppgifter gäller i sådant fall även den allmänna åklagaren.

Varje beslut om beslag skall ange det eller de avsnitt av framställningen som har föranlett beslaget. Om det vid ett beslag som är av det slag som avses i 10 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen inte är möjligt att i beslutet närmare ange varje sådant avsnitt, skall i efterhand, så snart det kan ske, i sär-

skilt beslut anges vilka avsnitt som återopas som brottsliga. Beslaget gäller endast de särskilda skivor, rullar eller andra sådana delar av upptagningen där dessa avsnitt förekommer.

SFS 2011:508

Bevis om att beslag har beslutats skall, så snart det kan ske, utan kostnad tillställas den som beslaget verkställs hos samt den som har låtit framställa den tekniska upptagningen. Beviset skall innehålla uppgift om det eller de avsnitt i upptagningen som har föranlett beslaget. *Lag (2002:909)*.

4 § I lag får föreskrivas att en nämnd vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare skall granska om radioprogram, som någon har sänt på annat sätt än genom tråd, står i överensstämmelse med de föreskrifter eller andra villkor som gäller för sändningarna. En sådan nämnd får endast uttala sin mening och förelägga den sändande att följa föreskrifterna eller villkoren. I lagen får föreskrivas att ett föreläggande av nämnden får förenas med vite. Frågor om ansvar för yttrandefrihetsbrott och om utdömande av vite prövas alltid av domstol enligt 3 kap. 5 §.

5 § Genom lag får föreskrivas om särskild tillsyn över att yttrandefriheten i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder inte missbrukas genom olaga våldsskildring och över att sådana upptagningar med våld eller hot om våld inte i förvärvssyfte sprids till den som är under femton år. Därvid får föreskrivas om befogenhet för en tillsynsmyndighet att tillfälligt ta hand om ett exemplar av en film, ett videogram eller en teknisk upptagning med rörliga bilder som kan antas innehålla en framställning som innefattar olaga våldsskildring. *Lag (1998:1439)*.

6 § I fråga om sådana föreskrifter som avses i 4 och 5 §§ gäller vad som föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 21–23 §§ regeringsformen. *Lag (2010:1410)*.

8 kap. Om skadestånd

1 § Skadestånd får inte dömas ut på grund av innehållet i ett radioprogram eller en teknisk upptagning i andra fall än när framställningen innefattar ett yttrandefrihetsbrott.

Om skadestånd på grund av brott som avses i 5 kap. 2 och 3 §§ gäller vad som är föreskrivet i lag. *Lag (1998:1439)*.

2 § Den som enligt 6 kap. bär det straffrättsliga ansvaret ansvarar även för skadestånd. Skadeståndet kan krävas ut också av den som bedriver programverksamheten eller har låtit framställa den tekniska upptagningen.

I fall som avses i 1 kap. 8 § ansvarar gärningsmannen för skadestånd på grund av brott som han begår i sändningen. Skadeståndet kan krävas ut även av den som bedriver programverksamheten. *Lag (1998:1439)*.

3 § Om den som skulle bära det straffrättsliga ansvaret inte har någon känd hemortsadress i landet när brottet förövas och inte heller kan påträffas här under rättegången och ansvaret därför övergår på någon annan enligt 6 kap.

SFS 2011:508

2 § tredje stycket, får skadestånd ändå krävas ut även av den förre, i den mån det medges i lag. *Lag (1998:1439)*.

4 § Vad som sägs i 6 kap. 4 § denna grundlag skall gälla också i fråga om skadestånd på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning. I fråga om sådant skadestånd skall också gälla vad som sägs i 11 kap. 3–5 §§ tryckfrihetsförordningen om enskilt anspråk i vissa fall. *Lag (1998:1439)*.

9 kap. Om rättegången i yttrandefrihetsmål

1 § Vad som sägs i 12 kap. tryckfrihetsförordningen om rättegången i tryckfrihetsmål skall gälla också i fråga om motsvarande mål som avser radioprogram och tekniska upptagningar (yttrandefrihetsmål). Hänvisningen i 12 kap. 2 § till 8 kap. tryckfrihetsförordningen skall därvid avse 6 kap. denna grundlag.

De som utsetts till jurymän för tryckfrihetsmål skall också vara jurymän i yttrandefrihetsmål. *Lag (1998:1439)*.

10 kap. Om radioprogram och tekniska upptagningar från utlandet m.m.

1 § Bestämmelserna i 1–9 och 11 kap. är tillämpliga också på sådana tekniska upptagningar som har framställts utomlands och som lämnas ut för spridning i Sverige. Vad som annars sägs om den som har låtit framställa upptagningen skall därvid i stället gälla den som här i landet lämnar ut den för spridning.

I fråga om rätten att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser för offentliggörande och om rätten till anonymitet gäller dock i tillämpliga delar vad som sägs i 13 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen. Därvid skall

hänvisningen till 1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena tryckfrihetsförordningen avse 1 kap. 2 § denna grundlag,

hänvisningen till 3 kap. tryckfrihetsförordningen avse 2 kap. denna grundlag,

hänvisningen till 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen avse 2 kap. 3 § denna grundlag och

hänvisningen till 7 kap. 3 § första stycket 2 tryckfrihetsförordningen avse 5 kap. 3 § första stycket 2 denna grundlag. *Lag (1998:1439)*.

2 § Det som enligt 1 § gäller i fråga om rätt att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser och att vara anonym gäller också radioprogram som sänds från sändare utanför Sverige och tekniska upptagningar som inte lämnas ut för spridning i Sverige, oavsett om upptagningen har framställts här eller i utlandet. I lag får dock föreskrivas undantag från rätten att meddela och anskaffa uppgifter i fråga om radioprogram som sänds från öppna havet eller lufrummet däröver. *Lag (1998:1439)*.

11 kap. Allmänna bestämmelser

SFS 2011:508

1 § Vad som sägs i 14 kap. 1–3 §§ tryckfrihetsförordningen om resning, högre rätts prövning av tryckfrihetsmål och skyndsam behandling av mål skall gälla också i fråga om motsvarande mål enligt denna grundlag.

I alla hänseenden som inte har reglerats särskilt i denna grundlag eller i lag som har beslutats med stöd av den gäller vad som är föreskrivet i lag eller annan författning.

Utlänningar är i fråga om yttrandefriheten enligt denna grundlag likställda med svenska medborgare, om inte något annat följer av lag. *Lag (2002:909)*.

1. Denna grundlag² träder i kraft den 1 januari 1992.

2. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas på radioprogram som har sänts före ikrafträdandet.

3. I fråga om filmer och ljudupptagningar som har lämnats ut för spridning före ikrafträdandet skall de nya föreskrifterna tillämpas med följande undantag:

a) En film eller en ljudupptagning skall anses ha lämnats ut för spridning den dag denna grundlag trätt i kraft.

b) Föreskrifterna i 2 kap., 3 kap. 13 § första–tredje styckena, 4 kap., 6 kap. 1–5 §§ och 10 kap. 1 § första stycket andra meningen skall inte tillämpas.

c) Den som sprider en film är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i filmen, om spridningen skulle ha varit straffbar även enligt äldre bestämmelser.

d) Ansvar för yttrandefrihetsbrott i en ljudupptagning ligger på upphovsmannen och den som framträder i upptagningen, om de är att anse som gärningsmän, samt på den som har låtit framställa upptagningen och på den som sprider den, allt under förutsättning att deras handlande skulle ha varit straffbart även enligt äldre bestämmelser.

e) I stället för vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § första stycket gäller att skadestånd kan krävas ut av den som enligt c) och d) bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i en film eller en ljudupptagning.

f) De nya föreskrifterna gäller inte i fråga om spridning som före ikrafträdandet har skett av filmer med skildringar av sexuellt våld eller tvång eller närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur.

g) De nya föreskrifterna tillämpas inte vid prövning av talan som har väckts före ikrafträdandet. Skulle en tillämpning av de nya föreskrifterna ha lett till frihet från påföljd, får någon sådan dock inte ådömas.

Denna lag³ träder i kraft den 1 januari 1995. Har beslut om beslag meddelats före ikrafträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas för beslaget.

1. Denna lag⁴ träder i kraft den 1 januari 1999.

2. I fråga om tekniska upptagningar som inte omfattas av tidigare lydelse och som har lämnats ut för spridning före ikrafträdandet skall de nya föreskrifterna tillämpas med följande undantag.

² 1991:1469.

³ 1994:1477.

⁴ 1998:1439.

SFS 2011:508

a) En teknisk upptagning skall anses ha lämnats ut för spridning den dag denna grundlag trätt i kraft.

b) Föreskrifterna i 2 kap., 3 kap. 13 § första–tredje styckena, 4 kap., 6 kap. 1 och 2 §§ och 10 kap. 1 § första stycket andra meningen skall inte tillämpas.

c) Den som sprider en teknisk upptagning är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i upptagningen, om gärningen skulle ha varit straffbar även enligt äldre bestämmelser.

d) I stället för vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § första stycket gäller att skadestånd kan krävas ut av den som enligt c bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i en teknisk upptagning, om skadeståndsskyldighet förelegat enligt bestämmelser i vanlig lag.

e) De nya föreskrifterna gäller inte i fråga om spridning som före ikrafträddandet har skett av tekniska upptagningar med bilder som innefattar skildringar av sexuellt våld eller tvång.

f) De nya föreskrifterna tillämpas inte vid prövning av talan som har väckts före ikrafträddandet. Skulle en tillämpning av de nya föreskrifterna ha lett till frihet från påföljd, får någon sådan dock inte dömas ut.

3. De äldre föreskrifterna skall tillämpas på ljudupptagningar som har lämnats ut för spridning före ikrafträddandet.

4. I mål som rör skildring av barn i pornografisk bild tillämpas äldre föreskrifter, om talan väckts före ikrafträddandet.

1. Denna lag⁵ träder i kraft den 1 januari 2003.

2. Äldre föreskrifter tillämpas på sådant tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § och som skett före ikrafträddandet.

3. Den nya föreskriften i 7 kap. 1 § andra stycket första meningen om preskriptionstid för yttrandefrihetsbrott vid tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § tillämpas endast på information som fortfarande finns i databasen vid ikrafträddandet.

4. Den nya föreskriften i 7 kap. 1 § andra stycket tredje meningen tillämpas endast på tekniska upptagningar som ges ut efter ikrafträddandet.

(JUSTITIEDEPARTEMENTET)

Ordlista – några begrepp

3G och 4G

Tredje och fjärde generationens mobilkommunikation, ger högre överföringshastighet och möjliggör sändning och mottagning av bl.a. rörliga bilder med hög kvalitet och utan mera störande avbrott.

ADSL

Beteckning för överföring av information via ett modem som kopplats till en fast telefonlinje (Asymmetric Digital Subscriber Line).

Appar

Mindre datorprogram som installeras i mobiltelefonen, läsplattan eller datorn. Det kan t.ex. vara ett program som ger användaren väderprognoser.

Bit

Bit är den minsta beståndsdelen i en datamängd. Ett tusen bit är 1 kilobit, 1 kb. Tusen kb blir i sin tur en megabit, en Mb (förkortning av binary digit).

Blogg

En webbplats tillgänglig via internet där inläggen som regel publiceras i kronologisk ordning. Blogg är en förkortning och försvenskning av engelskans web och log.

Bluetooth

Används för överföring av data via elektromagnetiska vågor mellan elektronisk utrustning som till exempel mobiltelefoner och datorer med en räckvidd på upp till 100 meter.

Bredband

Elektronisk förbindelse där data överförs med en relativt hög överföringshastighet.

Broadcast

Allmän utsändning som kan avlyssnas av flera mottagare samtidigt.

Byte

En byte består av en kombination av åtta stycken nollor och ettor som representerar ett tecken, t.ex. en bokstav. En byte består av åtta bitar, se bit.

Chatt

Ett samtal i realtid som förs med korta textmeddelanden som överförs via internet (eng. chat).

DAB

Digital överföring av radiosändningar som kräver speciella mottagare, DAB+ har högre kapacitet än DAB (Digital Audio Broadcasting).

Databas

En avgränsad plats för lagring av information i datoriserad form. Informationen är lätt sökbar med hjälp av en databashanterare.

Domänadress

Adressen till en webbplats eller till en dator på internet (eng. domain address).

Elektromagnetiska vågor

Ett grundläggande vetenskapligt begrepp för vågrörelse i tråd eller etern. Användningen varierar beroende på vågornas frekvens, våglängd. Långa våglängder används bl.a. vid överföring av tv- och radio-program medan t.ex. röntgenstrålning har hög frekvens.

GPS

Används för navigering och positionsbestämning. Togs i allmänt bruk 1994 (Global Positioning System).

HTML

Formspråk som används vid utformningen av hemsidor. Särskilda koder bestämmer t.ex. utformningen av bokstäver och spaltbredd (Hyper Text Markup Language).

HTTP

Ett standardiserat protokoll för att överföra webbsidor mellan webbplatser och användare på internet (Hyper Text Transfer Protocol).

IP

Den kod som används för att styra, adressera, överföringen av data över internet (Internet Protocol).

IP-adress

För att kunna kommunicera får alla datorer i ett nätverk en unik sifferkombination, Internet Protocol adress. När användare skriver namnet på en webbplats "översätts" det i ett särskilt register till webbplatsens IP-nummer.

IP-telefoni

Telefoni som sker via en internetuppkoppling.

Internet

Världens största nätverk av datorer för enkel och effektiv överföring av text, ljud och bild. Uppskattningsvis "består" internet av över 100 miljoner datorer.

Internetoperatör

Den som tillhandahåller uppkoppling på internet, internetaccess. Kallas också internetleverantör eller nätleverantör (eng. Internet Service Provider).

Konvergens

Används för att beskriva när gränserna mellan olika former av överföring, utrustning eller tjänster löses upp.

LAN

Sammankopplade datorer i ett mindre nätverk, t.ex. på ett företag (Local Area Network).

Länk

Klickbar adress, länk, till en annan webbsida eller webbplats.

Läsplatta

Kallas ibland också surfplatta. En form av dator som kan laddas med t.ex. böcker eller användas för uppkoppling mot internet. Går ibland även att använda som kamera och telefon.

Molnbaserade datortjänster

Avser funktioner för lagring av data och andra funktioner som finns utspridda på servrar på internet som leverantören av tjänsten förfogar över.

Penetration

Anger hur stor andel av befolkningen som använder en viss utrustning eller tar del av en tjänst, t.ex. hur många som använder mobiltelefon.

Podd

En tjänst för nedladdning av t.ex. radioprogram eller tv-program till en mobiltelefon eller dator för uppspelning vid en tidpunkt som användaren bestämmer.

Print on demand

En tjänst som innebär att exemplar av t.ex. en skrift framställs ur en databas i det antal exemplar som efterfrågas.

Server

Dator i ett nätverk som håller ordning på gemensamma funktioner och utrustning som t.ex. skrivare och e-post. Servrar används också för lagring av data.

SMS

Korta textmeddelanden som sänds mellan mobiltelefoner (Short Message Service).

Sociala medier

Ett sammanfattande begrepp för elektronisk publicering där användarna skapar innehållet, t.ex. Facebook.

Strömmande medier

Innebär att t.ex. ett tv-program eller ett musikstycke spelas upp direkt från källan och där användaren bestämmer när överföringen ska starta, pauseras eller avbrytas (eng. streaming). Ett exempel är musiktjänsten Spotify.

Teknisk upptagning

Bärare av information i datoriserad form, t.ex. en cd-skiva eller ett USB-minne. Tekniska upptagningar kan endast avläsas med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Toppdomän

Gemensam ”adress” för webbplatser inom främst ett land. Till exempel är toppdomänen för Sverige .se. Det innebär inte att alla sidor är på svenska eller administreras från Sverige.

Trådlöst bredband

Uppkopplingsmöjlighet för datorer via 3G- eller 4G-nätet.

Trådlöst nätverk

Nätverk där datoranvändare kan koppla upp sig mot gemensamma funktioner som t.ex. internetanslutning och skrivare. Lokala nätverk kallas WLAN, (Wireless Local Area Network), och kan omfatta ett hus-håll eller ett företag. Nätverk som täcker en större yta benämns WMAN, (Wireless Metro Area Network).

Twitter

Kallas även för mikroblogg. Kortare textmeddelanden, s.k. tweets, på högst 140 tecken som visas på användarens konto. Användare kan prenumerera på, följa, andra twittrares flöden.

Unicast

Allmän utsändning som kan avlyssnas av flera mottagare. Men till skillnad mot broadcast har varje mottagare en egen förbindelse med sändaren.

Vidaresändningsplikt

En vidaresändningsplikt innebär att nätinnehavare är skyldiga att tillhandahålla de program som anses nödvändiga för att tillgodose kravet på allmänhetens tillgång till en allsidig upplysning (eng. must carry).

Värdtjänster

Tjänster som gör det möjligt för enskilda att skapa och publicera en webbplats. Ett exempel på en värdtjänst, eller innehållstjänst, är s.k. webbhotell där enskilda kan hyra utrymme. Som värdtjänst räknas inte tillhandahållandet av internetaccess.

Webbradio

Radioprogram som avlyssnas i en dator eller telefon med internetuppkoppling.

WWW

World Wide Web eller webben är en beteckning för internet.

Överföringshastighet

Den hastighet som data överförs med, anges i bit per sekund.

PM med förslag till lagreglering av tvångsmedelsanvändning på TF- och YGL-området

1 Inledning¹

1.1 Allmänna utgångspunkter

I denna promemoria behandlas ett antal frågeställningar som har samband med tvångsmedelsanvändning på det område som i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen behandlar det s.k. meddelarskyddet, främst meddelarfriheten och anonymitetsskyddet som särskilt avser att skydda mediernas källor.

Som utgångspunkt för våra överväganden och förslag ska nämnas att problem vid tvångsmedelsanvändning med hänsyn till anonymitetsskyddet föreligger enbart när rätt till anonymitet föreligger enligt 3 kap. 1–2 §§ TF eller 2 kap. 1–2 §§ YGL och något undantag från tystnadsplikten enligt 3 kap. 3 § TF respektive 2 kap. 3 § YGL inte är tillämpligt.

Yttrandefrihetskommittén har av tidsskäl inte kunnat gå in på frågan om det finns ett behov av närmare regler rörande avvägningen mellan intresset av anonymitetsskydd och intresset av att kunna använda tvångsmedel.

I en bilaga till denna promemoria lämnas en översikt över det arbete som har bedrivits på området av tidigare utredningar. Vidare berörs där den rättspraxis som har utbildats och uttalanden som har redovisats av tillsynsorganen som JO och JK samt Riksåklagaren.

Mot den bakgrund som då framträder är det vår mening att en ny och mer detaljerad reglering behövs för att meddelarskyddet

¹ Denna PM presenterades av ett antal av kommitténs experter, därtill ombedda av kommittén. De frågor som aktualiseras i denna har dock inte övervägts närmare av kommittén, se avsnitt 18.4 i betänkandet.

fullt ut ska kunna bevaras även i sådana situationer då straffprocessuella tvångsmedel är aktuella att tillgripa.

I det följande ges en sammanställning av ett antal utredningar, domstolspraxis, myndighetsuttalanden m.m. som resonerat kring frågan och kommit fram till att nya lagregleringar är motiverade på detta område.

Redan år 1976 angav Utredningen om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan för sin del att med tanke på den vikt grundlagen tillmäter anonymitetsskyddet framstår avsaknaden av såväl särskilda regler som vägledande uttalanden om hur de straffprocessuella tvångsmedlen ska användas i nu berörda situationer som mindre tillfredsställande.²

Tvångsmedelskommittén uttrycker 1984 att med de begränsningar av vittnesplikten som gjordes genom de nya reglerna i 3 kap. 3 § TF har också kommit avsaknaden av några häremot svarande generella skyddsregler vid utredning med hjälp av tvångsmedel att framstå som än mera anmärkningsvärd. Ordningen framstår i nuvarande skick som otillfredsställande. Det är svårt att se varför skyddet för anonymiteten inte ska vara kringgärdat av samma garantier i form av domstolsprövning vid en utredning genom tvångsmedelsanvändning som vid en utredning genom vittnesförhör.³

I prop. 1988/89:124 s. 34 f. har den tolkningen gjorts att av frågeförbudet följer att tvångsmedel inte får användas för att komma åt uppgifter hos dem för vilka tystnadsplikt gäller (direkt efterforskning) enligt 3 kap. 3 § andra stycket, 4 och 5 §§ TF respektive 2 kap. 3 § andra stycket, 4 och 5 §§ YGL utan man får i stället försöka få rättens tillstånd till att få fram uppgiften vid förhör inför domstol. Jämför dock NJA 2003 s. 107 där Högsta domstolen uttalade att om domstolen funnit att undantag från tystnadsplikten kunnat göras enligt 3 kap. 3 § andra stycket 5 TF hade den även kunnat bifalla ett yrkande om editionsföreläggande avseende den uppgift som ett vittnesförhör skulle avsett. När uppgifter inte direkt efterforskas utan kan komma att röjas som en bieffekt av tvångsmedelsanvändningen gäller f.n. endast proportionalitetsprincipen (och offentliga ombud).

Det finns även en dom från Europadomstolen⁴ som talar för att en reglering ska införas. Målet gällde beslag av broschyrer och annat skriftligt material. Rättsläget beträffande relationen mellan

² Se SOU 1976:36 s. 23.

³ Se SOU 1984:54 s. 54.

⁴ Se 17 januari 2006 Soini m.fl. ./.. Finland.

tryckfrihetslagen och tvångsmedelslagen var oklart i Finland och det fanns därför inte en sådan rättslig förutsebarhet som krävs för att laglighetskravet i artikel 10.2 i Europakonventionen ska vara uppfyllt. Artikel 10 hade därför kränkts. Det kan antas att relationen skulle anses oklar även i Sverige.

JK har i vissa beslut framhållit vikten av att i lag reglera t.ex. möjligheterna till kopiering av beslagtagna egendom, se dnr 2806-00-21 och 6372-07-31. I det senare fallet rörde det sig om beslag av en dator hos en person med anknytning till ett medieföretag. JK framhöll bl.a. följande.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1981 s. 791 funnit övervägande skäl tala för att låta en bestämmelse om syn i 39 kap. 5 § RB, som rör skriftligt material, genom analogisk lagtolkning omfatta även filmupptagningar. I målet beträffande beslaget av en journalists dator⁵ har emellertid tingsrätten ansett att det, med hänsyn till att en dator kan innehålla en mycket stor mängd uppgifter och att uppgifterna kan vara av vitt skilda slag, skulle föra för långt att genom en analogisk lagtolkning låta bestämmelsen i 27 kap. 2 § RB omfatta också all den information som finns i en dator. En annan sak är, som tidigare har nämnts, att ändamålet med förbudsregeln enligt tingsrätten bör tillmätas betydelse vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 27 kap. 1 § tredje stycket RB. Hovrätten har inte haft någon annan uppfattning än tingsrätten.

Det har genom åren framförts olika åsikter i frågan om beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB är tillämpligt när beslag görs av datorlagrad information. Vissa har menat att regeln om beslagsförbud ska tillämpas analogt, medan andra haft motsatt uppfattning bl.a. med hänvisning till att det saknas behov av en sådan analogitillämpning.

Det måste ses som ett problem att det är oklart vad bestämmelsen i 27 kap. 2 § RB omfattar och att åsikterna om regelns tillämplighet på datorlagrad information därför går isär. Bestämmelsen rör väsentliga intressen, då den syftar till att ge skydd åt bl.a. uppgiftslämnare till medieföretag.

Enligt Justitiekanslerns mening är det väsentligt för meddelarfriheten att skyddet för källor gäller oavsett vilket medium som informationen om källan finns på. Det betyder att den princip som uttrycks i 27 kap. 2 § RB bör gälla även för annat än skriftliga handlingar.

Det anförda innebär att lagstiftaren enligt Justitiekanslerns mening har anledning att se till att rättsläget klargörs och att meddelarskyddet därvid säkerställs.

JK föreslog att en lagreglering borde övervägas i tre avseenden:

⁵ Se Mål nr B19049-07 och B191-09.

1. Det bör klargöras om bestämmelsen i 27 kap. 2 § rättegångsbalken – om begränsningar i rätten att lägga beslag på skriftliga handlingar – är tillämplig även på elektroniska handlingar. I annat fall synes en lagbestämmelse behövas.
2. Förutsättningarna för genomsökning av en dator tillhörande någon inom den skyddade krets som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken bör författningsregleras.
3. Rätten för polis och åklagare att kopiera beslagttaget material torde behöva lagregleras.

Mot bakgrund av att lagstiftaren, genom en stor mängd utredningar som tillsatts sedan IB-affären, försökt hitta en tydlig reglering och med beaktande av de slutsatser som framkommit i de olika sammanhang där frågorna behandlats kan vi konstatera att rättsläget är så pass oklart att ytterligare lagreglering behövs för att säkerställa anonymiteten i relation till tvångsmedelsanvändning.⁶

Det är främst på fem områden som vi menar att behovet av en reglering är som störst. Vi har utgått ifrån att de nya reglerna ska finnas i lag och inte i grundlag.⁷

1.2 Sammanfattning av våra förslag

1. I 27 kap. 1 § rättegångsbalken görs ett förtydligande så att det framgår direkt av paragrafen att även elektroniska upptagningar kan tas i beslag. I fråga om elektroniska upptagningar av skrift ska gälla samma regler som för traditionella handlingar. Därmed görs det också klart att reglerna om beslagsförbud i 27 kap. 2 § rättegångsbalken omfattar sådan bevisning i elektronisk form, (se avsnitt 2).
2. Kopiering av beslagtagna egendom ska få ske. Kopiorna ska förstöras senast när den utredning som beslaget har gjorts i har lagts ned eller avslutats eller när ett lagakraftvunnet avgörande finns, (se avsnitt 3).
3. Endast rätten ska få besluta om tvångsmedelsanvändning hos personer med tystnadsplikt. En sådan bestämmelse ska införas i 27 kap. (beslag), 28 kap. (husrannsakan) och 39 kap. (syn), (se avsnitt 4).

⁶ Se Exklusivetsfrågan s. 328 och Åsa Lindebergs artikel i Juridisk Tidskrift 2002-03 nr 4.

⁷ Se SOU 1975:49 s. 27, prop. 1975/76:204 s. 111 och SOU 1984:54 s. 57.

4. Det bör införas ytterligare skyddsregler vid genomsökning av beslagtagna datorer m.m. än de som Förundersökningsutredningen (SOU 2011:45) har föreslagit, (se avsnitt 4.3).

5. Nya regler bör införas i rättegångsbalken som reglerar hur genomgången av beslagtagna datorer eller andra lagringsutrymmen ska gå till vilka bygger på riktlinjer som rekommenderas av Riksåklagaren, (se avsnitt 5).

Vi utvecklar skälen för vår ståndpunkt i det följande.

2 Anpassning av beslagsreglerna

Vårt förslag: Ett förtydligande bör göras i den grundläggande regeln om beslag i 27 kap. 1 § rättegångsbalken så att det framgår direkt av paragrafen att även elektroniska upptagningar kan tas i beslag. I fråga om elektroniska upptagningar av skrift ska gälla samma regler som för traditionella handlingar. Därmed görs det också klart att reglerna om beslagsförbud omfattar sådan bevisning i elektronisk form. Motsvarande ändringar görs i reglerna om editionsskyldighet och om skyldighet att tillhandahålla föremål för syn.

I departementspromemorian *Brott och brottsutredning i IT miljö* (Ds 2005:6 s. 283) redovisades bl.a. följande synsätt. Vi vill instämma i beskrivningen av beslagsreglerna och deras brister i det digitala samhälle vi lever i i dag.

Beslagsreglerna tar, som tidigare nämnts, sikte på fysiska föremål. Det är således först när elektroniska data antingen har omvandlats till en utskrift eller har lagrats på ett fysiskt medium som beslagsreglerna kan träda i funktion. Husrannsakan som syftar till att få fram elektroniska data får därmed det vidare syftet att inte bara göra informationen tillgänglig utan även att omvandla den i sådan form att beslagsreglerna kan tillämpas.

Eftersom beslagsreglerna utgår från traditionella informationsbärare, samtidigt som information i allt större utsträckning datorbehandlas och lagras i elektronisk form, har det uppstått en klyfta mellan regelsystemet och verkligheten. Enligt sin ordalydelse gäller beslagsförbuden bara när det är fråga om en traditionell handling, inte när informationen är lagrad på datamedium. Enligt uppgift

tillämpas inte heller alltid regeln om beslagsförbud när beslag görs av datorlagrad information.

Vissa anser att reglerna om beslagsförbud skall tillämpas analogt medan andra menar att det inte behövs. Detta innebär att, genom den tekniska utvecklingen, har skyddet för exempelvis läkarjournaler i elektronisk form, en advokats klienthandlingar som är lagrade på datamedium eller en tidningsredaktions material som inte är i pappersform blivit betydligt bräckligare än vad lagstiftaren har avsett, eftersom regeln om beslagsförbud inte har anpassats till den numera dominerande tekniska formen för framställning och lagring av text.

Vi menar att det inte framstår som sakligt motiverat att uppgifter som är avsedda att omfattas av beslagsförbudet har ett sämre skydd om de finns i elektronisk form än om de finns i en skriftlig handling. Det är väsentligt för meddelarfriheten att skyddet för källor gäller oavsett vilket medium som informationen om källan finns på. I en värld där vi går mot en näst intill total digitalisering av information blir det än mer stötande att beslagsförbudet och de principer som förbudet finns till för att skydda sätts ur spel på grund av en ålderdomlig lagstiftning.

När det i den nyssnämnda promemorian (Ds 2005:6) föreslogs att bestämmelserna om beslagsförbud skulle bli direkt tillämpliga på elektroniska handlingar såg det ut som att frågan som togs upp redan i SOU 1976:36 s. 85 med ett konkret lagförslag om tekniska upptagningar skulle regleras.

Men Förundersökningsutredningen som nyligen har lagt fram sitt förslag (SOU 2011:45) befarar att praktiska problem kan komma att uppstå om beslagsförbudet görs direkt tillämpligt på datorlagrad information eftersom myndigheterna före ett beslut om beslag av en dator, usb-minne eller liknande måste försäkra sig om att lagringsutrymmet inte innehåller uppgifter som omfattas av beslagsförbudet.

Det ska dock framhållas att Förundersökningsutredningen har haft till syfte att se över *effektiviteten och rättssäkerheten* i förundersökningar. Utredaren har naturligtvis rätt i att ett anpassat beslagsförbud ur effektivitetssynpunkt innebär att beslag i IT-miljö kan försvåras i vissa situationer. Men, som de flesta utredningar som har behandlat frågan har kommit fram till, inträffar det sällan att beslag görs på exempelvis advokatkontor eller nyhetsredaktioner och sett ur ett yttrandefrihetsperspektiv bör anonymitetsintresset väga starkare än utredningseffektiviteten i dessa få fall för

att upprätthålla meddelarskyddet och därmed förtroendet för den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten.

Även Advokatsamfundet har varit kritiskt till att beslagsförbudet inte är tillämpligt på digitala handlingar. Samfundet har lämnat särskilt yttrande till Riksåklagaren i ett ärende⁸ då en advokats dator beslagtogs. Advokatsamfundet framhöll bl.a. följande i sitt yttrande:

Det inledda tillsynsärendet är av mycket stor vikt för Advokatkåren. Att kringgå skyddsreglerna för informationsutbytet mellan advokat och klient på sätt som har gjorts i det aktuella ärendet är djupt olyckligt och helt oacceptabelt. För att förhindra att situationen uppkommer på nytt anser Advokatsamfundet det angeläget att Åklagarmyndigheten snarast genom råd och anvisningar ger ledning till åklagarna hur de ska agera i denna typ av situation, så att skyddet... inte åsidosätts. En begäran till Justitiedepartementet om förtydligande av lagstiftningen på området bör dessutom övervägas.”

Också Riksåklagaren har i det aktuella beslutet ansett att frågan om beslagsförbudsregeln tillämplighet på digitala handlingar är så viktig och känslig att han i ärendet slår fast vissa riktlinjer som ska gälla för samtliga åklagare. Vi återkommer till dessa i avsnitt 5.

Vårt förslag

Mot bakgrund av det anförda föreslår vi att en anpassning av beslagsreglerna kommer till stånd i enlighet med vad som fördes fram i departementspromemorian Brott och brottsutredning i IT miljö (Ds 2005:6 s. 283 ff.). Här kan av utrymmesskäl enklast hänvisas till de där föreslagna lagparagraferna och de därtill anslutande författningskommentarerna.

3 Kopiering av bevis och gallring av kopior

Vårt förslag: Kopiering av beslagtagna egendom ska få ske. Kopior av beslagtagna egendom ska förstöras senast när den utredning som beslaget har gjorts i har lagts ned eller avslutats eller när ett lagakraftvunnet avgörande finns.

⁸ Se ÅM-A 2006/1152.

Det saknas i dag regler beträffande kopiering av beslagttaget material. Det gäller både skriftliga handlingar och information på datorer och andra medier. Det är vår uppfattning att frågan om kopiering av bevis har stor principiell och praktisk betydelse speciellt vid s.k. spegling av datorer då en mängd överskottsinformation tas i beslag. Denna information kan innehålla dokumentation som träffas av beslagsförbudet och som omfattas av meddelarskyddet. Det behövs därför en reglering som hanterar behandlingen av överskottsinformation och kopiering av bevis.

Beslagsreglerna i 27 kap. rättegångsbalken är tillämpliga endast på handlingar som har tagits i beslag, inte på kopior. Detta medför bl.a. att beslagsförbudsregeln i 27 kap. 2 § rättegångsbalken inte är tillämplig på kopior. Enligt 27 kap. 6 § rättegångsbalken kan den som har drabbats av ett beslag begära rättens prövning av beslaget. När beslaget väl har hävts är det dock inte längre möjligt att begära prövning, inte ens om polis eller åklagare har behållit kopior av de beslagtagna handlingarna.⁹ Med anledning härav har Högsta domstolen uttalat att en åtgärd av polisen att fotokopiera beslagttaget material för att sedan häva beslaget inte kan anses väl förenlig med grunderna för bestämmelserna om rätt att begära domstolsprövning av beslag. Det gäller om åtgärden inte grundas på önskemål eller medgivande från den som drabbas av beslaget.¹⁰ Polisrättsutredningen delade inte Högsta domstolens uppfattning i denna fråga och hänvisade till att svensk rättstradition bygger på principen att polisen får använda all information, oavsett på vilket sätt den har inhämtats. Utredningen påpekade dock att med hänsyn till behovsprincipen handlingar inte bör kopieras i större omfattning än som är nödvändigt för brottsutredningen.¹¹

I ett beslut den 17 maj 2001¹², som avsåg klagomål mot en åklagare med anledning av att denne hade beslagtagit och kopierat ett videoband tillhörande TV4 Göteborg AB, uttalade JK beträffande kopiering av innehållet på en dator:

Beslag av datorutrustning eller delar därav torde inte vara ovanliga nuförtiden. Både för den mot vilka sådana beslag riktas och för polis och åklagare torde stora praktiska fördelar vara förknippade med att beslaget kan effektueras genom att innehållet på datorn kopieras i stället för att hela utrustningen måste tas om hand och bortforslas. En kopiering torde dock inte kunna genomföras utan samtycke från den

⁹ Se NJA 1977 s. 573.

¹⁰ Se NJA 1988 s. 471.

¹¹ Se SOU 1995:47 s. 197 f.

¹² Se dnr 2806-00-21.

som har rätten till datorn och ett samtycke torde också i allmänhet kunna påräknas när alternativet är att hela utrustningen fraktas bort. Det måste emellertid då beaktas att det föreligger en tvångssituation och att ett samtycke knappast kan anses ha lämnats helt frivilligt. När innehållet på en hårddisk kopieras för att viss information skall bli åtkomlig uppkommer också särskilda problem beträffande annan information som lagrats i datorn och som också kopierats, dvs. överskottsinformation. Mot den angivna bakgrunden anser jag att frågan om en lagreglering av möjligheterna till kopiering av beslagttaget material kan behöva övervägas på nytt.

JK framhåller i ett beslut den 19 december 2007¹³, att de frågor som uppkommer vid kopiering av beslagttaget material både är viktiga och komplicerade och att det finns anledning att återigen understryka behovet av en lagreglering.

Riksåklagaren har i sitt tidigare nämnda beslut år 2002 uttalat sig om beslag och kopiering av information som finns lagrad på datormedium.¹⁴ Ärendet rörde ett beslag av en misstänkts dator som innehöll journalistiskt material. Enligt den misstänkte gällde meddelarskydd för materialet. Åklagaren beslutade om beslag av datorn. Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) framställde två kopior av hårddisken, en för att säkerställa att det kunde visas att åklagarmyndigheten inte hade manipulerat datorn och en för utredningsändamål. En genomgång av datorn gjordes med den misstänkte och dennes försvarare. Två dokument skrevs ut och togs i beslag. Beslaget av själva datorn hävdades.

Riksåklagaren konstaterade att det saknas särskilda regler för kopiering av beslagttaget material. Om det vid en husrannsakan där information söks i en dator uppkommer fråga om beslag, torde det i praktiken inte finnas någon annan möjlighet än att antingen ta datorn i beslag eller kopiera hårddisken. Enligt Riksåklagaren måste därvid självfallet reglerna om beslagsförbud beaktas. Kopiering av information från ett datormedium torde dock inte rättsligt skilja sig från kopiering av skriftliga handlingar. Kopior av beslagttaget material torde därför inte kunna omfattas av beslaget oavsett om det är skriftligt eller lagrat på datormedium. Riksåklagaren hänvisade till det ovan nämnda beslutet av JK angående beslag av ett videoband, i vilket frågan om överskottsinformation hade uppmärksamats, och anförde att Riksåklagaren delade JK:s uppfatt-

¹³ Se dnr 6372-07-31.

¹⁴ Se RÅ-beslut 2002-03-06, dnr 2001/0381.

ning att frågan om lagreglering av möjligheterna till kopiering av beslagttaget material borde övervägas.

Om en lagreglering aktualiseras bör det särskilt uppmärksammas att kopior av beslagttaget material inte omfattas av själva beslaget. Det gäller oavsett om det rör sig om skriftliga handlingar eller information på något annat medium. Om ett beslag hävs kan den som har drabbats av beslaget normalt inte få rättens prövning av det (jfr NJA 1977 s. 573). Det gäller även om åklagaren har tagit och behållit en kopia av materialet och trots att den information som finns på kopiorna är lika skyddsvärd som informationen på originalmediet.

Riksåklagaren fann inte anledning att rikta kritik mot åklagaren vad avsåg handläggningen av beslagsfrågan, men gjorde tillägget att de två hårddiskar som hade kopierats från den misstänktes dator innehöll filer som torde omfattas av beslagsförbudet i 27 kap. 2 § rättegångsbalken och att i varje fall dessa filer borde, om möjligt, förstöras.

Förundersökningsutredningen (SOU 2011:45) föreslår att kopiering av beslagtagen egendom ska få ske (vid beslag av dator s.k. spegling). Av praktiska skäl är detta en nödvändighet och vi kan inte komma till någon annan slutsats än att så får ske. Men, när det gäller frågan huruvida kopior ska gallras eller ej är det enligt vår mening en principiell utgångspunkt att kopiorna härrör från ett beslag. Kopiorna utgör visserligen inte formellt beslagtagen egendom, men de har kunnat tas fram uteslutande genom ett beslag. Då en förundersökning läggs ned eller avslutas ska gjorda beslag upphävas. Om målet avgörs i domstol, kan ett beslag bestå men dock längst till dess domen vinner laga kraft. Principen när det gäller ett beslag är alltså att det ska upphävas när det inte längre finns skäl för det. Motsvarande reglering, som syftar till att tillgodose den enskildes rättssäkerhet, bör enligt vår mening gälla för kopior av beslag i likhet med vad som t.ex. gäller vid hemlig kameraövervakning. Det innebär att kopiorna bör gallras senast när den utredning som beslaget har gjorts i har lagts ned eller avslutats eller när ett lagakraftvunnet avgörande finns. En sådan principiell ordning framstår också som rimlig, eftersom det hävda beslaget och förfarandet med kopiering inte kan bli föremål för någon rättslig prövning. Vi anser därför att en regel om gallring av kopior av beslagttaget material bör föras in i rättegångsbalken och vi ställer oss bakom

de synpunkter som Sigurd Heuman m.fl. har framfört i ett särskilt yttrande till betänkandet där följande slutsats dras¹⁵:

Det egentliga skälet [*till varför gallring ej ska ske*] verkar vara att det eventuellt kan vara bra att ha informationen i en framtid, dock oklart hur den ska användas. I den intressekonflikt som här föreligger mellan å ena sidan den enskildes rättssäkerhet med krav på gallring och å andra sidan främst de brottsutredande myndigheternas effektivitet bör det förstnämnda intresset ges företräde. En generell gallringsskyldighet bör alltså finnas. Om det införs eventuella undantag från denna gallringsskyldighet, fordras en närmare reglering om hur dessa ska tillämpas. Regleringen bör innehålla bl.a. vem som får fatta beslut om att information ska få sparas och framför allt i vilken utsträckning som undantag från gallring får göras. Möjligheterna att medge undantag bör begränsas till fall som författningsmässigt är klart preciserade. Undantagen måste också framstå som rimliga och vara omgärdade av erforderliga villkor så att det inte blir möjligt att spara information bara för att den kan vara bra att ha.

Sammanfattningsvis föreslår vi att kopiorna av sådana handlingar som varit föremål för beslag ska förstöras senast när den utredning som beslaget har gjorts i har lagts ned eller avslutats eller när ett lagakraftvunnet avgörande finns.

Av tidsskäl har vi inte hunnit utforma ett förslag till lagtext i denna del.

4 Rättens tillstånd vid tvångsmedelsanvändning hos personer med tystnadsplikt

Vårt förslag: Regler om att endast rätten får besluta om tvångsmedelsanvändning hos personer med tystnadsplikt bör införas i rättegångsbalkens kapitel om beslag (27 kap.)¹⁶, husrannsakan (28 kap.) och syn (39 kap.).

¹⁵ Det ska nämnas att även JK avvisat utredningen i denna del och har i sitt remissyttrande ställt sig bakom Sigurd Heumans särskilda yttrande (dnr 4187-11-80).

¹⁶ [Vi är osäkra på om det fungerar med en sådan regel eftersom beslag ofta sker på plats under pågående husrannsakan men vi tycker att det är rimligt att rätten fattar beslut om beslag i dessa miljöer.]

4.1 Allmänna utgångspunkter

Det är vår uppfattning att endast rätten bör anförtros den mycket delikata proportionalitetsbedömning som krävs i de fall där tvångsmedel ska användas mot personer med tystnadsplikt eller på föremål som kan innehålla skyddad information. Det finns särskilt starka skäl för att höja ribban för tvångsmedelsanvändning när det finns risk för att källor avslöjas eller att efterforskning sker. Det är av största vikt för anonymiteten och förtroendet för medierna att källor skyddas och att meddelare känner sig trygga att inte polis och åklagare går in och gör husrannsakan samt beslagtar datorer eller annan odefinierbar mängd information (såsom usb-minnen, cd-romskivor, dvd:er, videofilmer etc.), utan att en domstol först gjort avvägningen om det är nödvändigt och ”om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.”¹⁷

4.2 Särskilt om användning av tvångsmedel mot medieföretag

JK har i ett tidigare nämnt beslut daterat 19 december 2007¹⁸ sammanfattat rättsläget på följande sätt.

Det finns inte några särskilda bestämmelser som reglerar möjligheten att vidta tvångsåtgärder mot medieföretag. Det finns alltså inte lagstöd för att ta större hänsyn till intresset av anonymitetskydd än som följer av reglerna i rättegångsbalken. I förarbetena omnämns dock husrannsakan eller avlyssning på en nyhetsredaktion som exempel på situationer där hänsynen till tredje mans intresse bör ha stor betydelse vid den proportionalitetsbedömning som ska göras.¹⁹

Att åtgärden riktas mot en nyhetsredaktion eller liknande kan även få betydelse för frågan om vem som ska förordna om husrannsakan. Ett förordnande om husrannsakan meddelas enligt 28 kap. 4 § rättegångsbalken av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Om en husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den som åtgärden vidtas hos, bör åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande, om det inte är fara i dröjsmål. Justitieombudsmannen (JO) har uttalat att husrannsakan

¹⁷ Se 27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken.

¹⁸ Se beslut 6372-07-31.

¹⁹ Se prop. 1988/89:124 s. 28.

på en tidningsredaktion inte utan angelägna tidsskäl bör företas utan rättens förordnande.²⁰

I ett beslut den 29 augusti 2001 tog Göteborgs tingsrätt ställning till en begäran om husrannsakan hos TV4 m.fl. efter kravalerna vid EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001. Tingsrätten fann att det fanns synnerlig anledning att anta att utredning om de påstådda brotten kunde vinnas genom husrannsakan och att det på grund härav i och för sig fanns skäl att bifalla framställningen. Begäran avslogs emellertid med hänvisning till att skälen för åtgärden inte uppvägade de allvarliga skador som kunde följa på denna. Tingsrätten konstaterade att det fanns anledning att anta att husrannsakan skulle ge tillgång till ett synnerligen vidlyftigt material, att en avgränsning skulle behöva göras och att sekretesskyddade uppgifter skulle få hanteras i stor utsträckning av dem som skulle genomföra åtgärden. En så brett utformad åtgärd som den aktuella medförde enligt tingsrätten att effektiviteten av sekretesskyddet kunde sättas i fråga.

I det här sammanhanget kan det nämnas att Europadomstolen i ett avgörande den 27 november 2007 har prövat om en husrannsakan hos en journalist i Belgien utgjorde en överträdelse av artikel 10 i Europakonventionen. Syftet med husrannsakan var att utreda om journalisten hade gjort sig skyldig till mutbrott genom att betala en EU-tjänsteman för viss information. Domstolen konstaterade att åtgärden hade vidtagits för att ta reda på vem som var journalistens källa och framhöll att källskyddet är en grundläggande förutsättning för yttrandefriheten. Domstolen fann att de belgiska myndigheternas skäl för den ifrågasatta åtgärden inte var tillräckliga för att motivera densamma. Åtgärden stred därmed mot artikel 10.

Den tidigare nämnda utredningen om ett utökat anonymitetskydd (SOU 1976:36) presenterade ett förslag som innebar att reglerna i 27 kap. rättegångsbalken om beslag och i 28 kap. om husrannsakan skulle kompletteras med bestämmelser som tog sikte på behovet av skydd för anonymitetsintresset. Förslaget innebar att särskilda förutsättningar skulle gälla för beslag och husrannsakan i anonymitetsfallen, att åtgärden i dessa fall som regel skulle prövas av domstol och att anonymitetsintresset skulle bevakas av en särskild företrädare (anonymitetsombud). Vidare skulle enligt förslaget vissa särskilda regler gälla för förfarandet. Förslaget har som sagt inte genomförts.

²⁰ Se JO 1975/76 s. 153.

Som tidigare har nämnts är en husrannsakan på en nyhetsredaktion ett exempel på en sådan situation där hänsynen till tredje mans intresse bör tillmätas stor betydelse vid den proportionalitetsbedömning som ska göras innan tvångsmedlet beslutas. Att åtgärden riktas mot en nyhetsredaktion kan också få betydelse för frågan om vem som bör fatta beslutet, åklagaren eller rätten. Om ett tvångsmedel kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet, bör åtgärden enligt JO²¹ normalt inte vidtas utan rättens förordnande. Det gäller t.ex. en husrannsakan på en tidningsredaktion.

Vi delar JK:s analys av rättsläget och har följande förslag till reglering.

Vårt förslag

En reglering byggd på de här redovisade övervägandena skulle kunna komma till uttryck i 27 kap. 4 § fjärde stycket rättegångsbalken och få följande lydelse.

Beslut om beslag av föremål, enligt detta kapitel, hos den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § TF eller 2 kap. 3 § YGL får endast ske med rättens tillstånd.

Motsvarande ändringar görs i 28 kap. 4 § fjärde stycket beträffande förutsättningar för husrannsakan, i 38 kap. 2 § fjärde stycket beträffande beslut om att förete skriftlig handling och i 39 kap. 5 § tredje stycket beträffande förutsättningarna för syn.

4.3 Särskilda regler för genomsökning m.m. av digitala informationsbärare som tagits i beslag

Förundersökningsutredningen (SOU 2011:45) har i sitt betänkande lagt ett förslag som innebär följande. Om en digital informationsbärare som tas i beslag kan antas innehålla uppgifter för vilka beslagsförbud gäller, ska bl.a. den hos vilken beslaget gjorts beredas tillfälle att närvara vid genomsökningen av informationsbäraren. En sådan närvarorätt ska inte gälla för uppgifter mellan närstående. Om det vid en genomsökning av en digital informationsbärare visar sig att innehållet omfattas av beslagsförbud, får

²¹ Se JO 1975/76 s. 153.

den befattningshavare som utför genomsökningen inte ta ytterligare del av detta innehåll.

Det kan i sammanhanget nämnas att JO kritiserat Tullverket i ett beslut²² då Tullverket ej tillät en journalist från Svenska Dagbladet att närvara vid genomsökandet av hans dator.

Vi är mycket positiva till Förundersökningsutredningens förslag om en närvarorätt vid genomsökning av en digital informationsbärare och förbud mot att ta fortsatt del av innehåll som visar sig omfattas av beslagsförbud.

Då det trots de ökade skyddsreglerna vid beslag och husrannsakan som föreslagits ovan finns situationer då polis och åklagare fått tillgång till t.ex. datorer för genomgång i förundersökning av brott krävs ytterligare skyddsregler för att minimera risken för att källor avslöjas och för att undvika direkt eller indirekt efterforskning. Således föreslås ytterligare regler om genomsökning av datorer m.m. som ska komplettera lagfästandet av Riksåklagarens riktlinjer som föreslås i avsnitt 5.

Vi kan här hänvisa till den lagtext och de författningskommentarer som Förundersökningsutredningen fört fram.²³

5 Riksåklagarens riktlinjer vid genomgång av beslagtagna datorer bör lagfästas

Vårt förslag: Vi föreslår nya regler i rättegångsbalken som reglerar hur genomgången av beslagtagna dator eller andra lagringsutrymmen ska gå till.

Som tidigare har nämnts har Riksåklagaren lagt fast vissa riktlinjer som ska gälla för alla åklagare vid beslag av elektroniska dokument. Riksåklagaren framhåller²⁴ att en självklar utgångspunkt är att de åtgärder en åklagare vidtar i tjänsten ska stå i överensstämmelse med såväl gällande lagstiftning som god åklagarsed. Med åklagartiken som grund går det inte att bortse ifrån att beslagförbudsregeln tillkom i en tid då andra informationsbärare än vanliga papper knappast förekom alls. Detta innebär – med hänsyn till den tekniska utvecklingen – att ändamålet med beslagförbudsregeln måste

²² Se JO-beslut 2012-04-25, dnr 1724-2011.

²³ Se SOU 2011:45 s. 355 ff.

²⁴ Se ÅM-A 2006/1152.

beaktas då innehållet i en beslagtagna dator eller en kopierad hårdisk närmare analyseras annars finns det en avsevärd risk att åtgärder vidtas i strid med vad som kan anses vara åklagarens riktigt.

Följande riktlinjer rekommenderas av Riksåklagaren:

- Beslagtagna elektroniska dokument som i pappersform hade ansetts omfattas av beslagsförbudet i 27 kap. 2 § rättegångsbalken ska inte användas i förundersökningen.
- Dokument innehållande sådan information ska omedelbart släckas ned.
- Dokument innehållande sådan information som skrivits ut ska omedelbart förstöras.
- Sådana handlingar eller motsvarande uppteckningar ska inte heller åberopas som bevis.
- Försiktighet vid genomgången av en beslagtagna dator ska iakttas. Det är tillräckligt med blygsamt mått av bevisning (jfr NJA 1990 s. 537) vid invändning om att beslagsförbudet skulle ha varit tillämpligt på dokumentationen.

Det kan här tilläggas att JK i det tidigare nämnda ärendet rörande beslag och genomsökning av en journalists dator uttalat att de av Riksåklagaren fastställda riktlinjerna var väl avvägda men att frågorna ur rättssäkerhetssynpunkt var så viktiga att de principer som kommer till uttryck i riktlinjerna borde lagfästas.²⁵

Även Förundersökningsutredningen har ställt sig positiv till att riktlinjerna (i vissa delar) blir föremål för lagstiftning. Här kan hänvisas till vad den utredningen har anfört, se SOU 2011:45 s. 355 ff.

Av tidsskäl har vi inte hunnit utforma någon egen lagtext eller författningskommentar. Reglerna kan dock förslagsvis föras in som nya stycken i 27 kap. 2 § rättegångsbalken.

Bilaga – Översikt över tidigare utredningar, rättspraxis och uttalanden från tillsynsorgan.

²⁵ Se JK-beslut 2007-12-19, dnr 6372-07-31 och 6373-07-31.

Bilaga: Översikt över tidigare utredningar, rättspraxis och uttalanden från tillsynsorgan.

1 Inledning

Meddelarfriheten, dvs. rätten att straffritt lämna uppgifter för publicering, är en av de grundläggande principerna i det svenska grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten. Till meddelarfriheten hör regler om meddelarskydd i form av rätt till anonymitet och förbud för myndigheter att efterforska vem som lämnat uppgifter för publicering. Meddelarfriheten och meddelarskyddet syftar till att säkra massmediernas tillgång till information och är av stor betydelse för medborgarnas möjlighet att granska myndigheters och andra organs verksamhet. Straffprocessuella tvångsmedel, t.ex. beslag och husrannsakan, används för att utreda brott eller för att säkerställa att rättegång kan hållas. Användning av sådana tvångsmedel kan komma i konflikt med grundlagsreglerna om meddelarskydd, exempelvis när det finns risk att anonyma meddelares identitet röjs vid husrannsakan eller beslag. Gällande lagstiftning innehåller inga generella regler om hur avvägningen mellan intresset av meddelarskydd och intresset av att använda tvångsmedel skall ske. Bortsett från en lagfäst proportionalitetsprincip avser de avvägningsregler som finns endast vissa tvångsmedel och är komplicerade. Ett exempel är regeln i 27 kap. 2 § RB om förbud mot beslag av skriftlig handling vars innehåll kan antas träffas av vittnesförbudet enligt 36 kap. 5 § sjätte stycket RB för den som har tystnadsplikt enligt reglerna i TF eller YGL och inte omfattas av något undantag från dessa.

Konflikten mellan intresset av meddelarskydd och intresset av att använda tvångsmedel har belysts i flera fall, bl.a. i den s.k. IB-affären²⁶ då en husrannsakan verkställdes på tidningens Folket i bild/Kulturfront redaktion. Konflikten belystes också i ett ärende rörande begäran om förordnande om husrannsakan hos TV 4 m.fl. efter kravallerna vid EU-mötet i Göteborg i juni 2001. Beslut att inleda förundersökning hade fattats på grund av anmälningar från enskilda och husrannsakan begärdes för eftersökande av filmmaterial av betydelse för brottsutredningarna. Göteborgs tingsrätt ansåg i sitt beslut den 29 augusti 2001²⁷ att det fanns synnerlig

²⁶ Axberger, Tryckfrihetens gränser, 1984, s. 298 ff.

²⁷ Mål nr B 9000-01.

anledning anta att utredning om de påstådda brotten kunde vinnas genom husrannsakan och att det på grund härav i och för sig fanns skäl att bifalla framställningen. Tingsrätten avlog emellertid begäran med hänvisning till att skälen för åtgärden inte uppvägede de allvarliga skador som kunde följa på denna.

Tingsrätten noterade att begäran avsåg husrannsakan hos företag som sysslar med bl.a. nyhetsbevakning, samhällsrapportering och liknande massmedial verksamhet, att det i sådan verksamhet i betydande omfattning förekommer uppgifter som inte får röjas på grund av i grundlag stadgad sekretess, exempelvis rätt till anonymitet för vissa kategorier av personer enligt 2 kap. 3 § YGL, samt att det inte framkommit att någon regel om undantag från anonymitetsskyddet var tillämplig. Tingsrätten konstaterade att det fanns anledning att anta att husrannsakan skulle ge tillgång till ett synnerligen vidlyftigt material, att en avgränsning skulle behöva göras och att sekretesskyddade uppgifter i stor omfattning skulle få hanteras av dem som skulle genomföra åtgärden. Tingsrätten ansåg att särskilda villkor måste uppställas i ett beslut om husrannsakan för att värna sekretesskyddet men att det även med sådana försiktighetsåtgärder fanns en påtaglig risk att allmänhetens tilltro till sekretesskyddet skulle rubbas. Tingsrätten fortsatte:

En så brett utformad åtgärd som nu begärs medför enligt tingsrättens mening att effektiviteten av sekretesskyddet sätts i fråga. Detta kan leda till mycket allvarliga skadeverkningar. Massmedias nyhetsbevakning och samhällsrapportering utgör en fundamental del av en demokrati och det är av vikt att enskilda kan vända sig till media med en välgrundad tilltro till anonymitetsskyddet. Såsom en allmän princip vid tvångsåtgärder av ifrågavarande slag gäller att en tvångsåtgärd får ske endast om skälen för denna uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för något motstående intresse. Denna s.k. proportionalitetsprincip kan genom det anförda inte anses vara uppfylld för den begärda åtgärden. Sammanfattningsvis finner tingsrätten att skälen för åtgärden inte uppväger de allvarliga skador som kan följa på denna.

Tingsrättens beslut överklagades inte.

Svenska Journalistförbundet har med anledning av Göteborgs tingsrätts ovan redovisade beslut i skrivelser till justitieministern²⁸ föreslagit en förstärkning av anonymitetsskyddet vid husrannsakan.

²⁸ Skrivelser av den 25 september 2001 och den 12 mars 2003.

Regeringen har överlämnat skrivelserna till Tryck- och yttrandefrihetsberedningen utan att ge några direktiv i frågan.²⁹

2 Gällande rätt

2.1 Meddelarfrihet och meddelarskydd m.m.

Allmänt

Meddelarfriheten innebär bl.a. att det i viss utsträckning är möjligt att straffritt lämna annars sekretessbelagda uppgifter till massmedier för publicering. Meddelarfriheten är en del i den reglering som förverkligar offentlighetsprincipen.

De grundläggande reglerna om meddelarfrihet³⁰ innebär att varje medborgare har rätt att lämna uppgift i vilket ämne som helst till författare, utgivare, redaktioner m.fl. som kan offentliggöra uppgiften i ett sådant massmedium som omfattas av TF eller YGL. Varje medborgare har också rätt att anskaffa uppgifter för sådant offentliggörande. I dessa rättigheter får inga andra begränsningar göras än de som anges i TF eller YGL.

Meddelarfriheten är dock inte oinskränkt. De undantagsfall då en person som lämnar uppgifter för offentliggörande kan fällas till ansvar för detta anges i 7 kap. 3 § TF och 5 kap. 3 § YGL. Det är fråga om vissa grövre brott mot rikets säkerhet, uppsåtligt oriktigt utlämnande av hemlig handling och tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll samt uppsåtligt åsidosättande av sådana s.k. meddelarfrihetsbrytande tystnadsplikter som anges i de olika kapitlen i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), jfr 13 kap. 5 § OSL.

Meddelarfriheten kompletteras med skydd för meddelarens anonymitet. Reglerna om rätt till anonymitet, om tystnadsplikt och efterforskningsförbud är utformade på samma sätt i TF och YGL. De innebär i huvudsak följande. Författare eller annan upphovsman, den som lämnar uppgift eller bidrag för offentliggörande, utgivare till icke periodisk skrift och den som har framträtt i en framställning som skyddas av YGL har rätt att vara anonym.³¹ De som tar del i tillkomsten, utgivningen eller spridningen av en framställning som införts eller varit avsedd att införas i ett medium som

²⁹ Regeringens beslut 2004-04-01, Ju2001/6599/L6, Ju2003/2636/L6.

³⁰ 1 kap. 1 § tredje stycket TF och 1 kap. 2 § YGL.

³¹ 3 kap. 1 och 2 §§ TF respektive 2 kap. 1 och 2 §§ YGL.

skyddas av TF eller YGL har tystnadsplikt beträffande sådana personers identitet.³² Efterforskningsförbudet innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får forska efter den anonyme författaren eller upphovsmannen eller vem som utgett eller avsett att utge framställning i tryckt skrift, vem som lämnat uppgift för publicering eller vem som tillhandahållit framställningen för publicering i vidare mån än som erfordras för åtal eller annat ingripande mot honom som är tillåtet enligt TF eller YGL.³³ För uppsåtlig överträdelse av efterforskningsförbudet döms till böter eller fängelse i högst ett år.³⁴

Närmare om tystnadsplikten m.m.

Reglerna om tystnadsplikt och undantag därifrån i 3 kap. 3 § TF första och andra stycket fick sin nuvarande materiella utformning den 1 januari 1978.³⁵ I samband med ikraftträdandet av YGL den 1 januari 1992 infördes också regeln om att rätten vid förhör skall vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten. Samtidigt gjordes en del språkliga ändringar i paragrafen och den delades upp i stycken.³⁶ 2 kap. 3 § YGL motsvarar 3 kap. 3 § TF. Tystnadsplikten enligt paragraferna innebär ett förbud mot lämnande av upplysningar som direkt eller indirekt kan avslöja uppgiftslämnarens eller en annan skyddad persons identitet. En skyddad person kan ju avslöjas genom att en journalist redogör för omständigheterna kring ett uppgiftslämnande och tystnadsplikten innehåller alltså förbud även mot ett sådant röjande.³⁷

Tystnadsplikten är dock inte absolut. I paragrafernas andra stycke anges under fem punkter undantag från tystnadsplikten.

Punkten 1 avser det fallet att den till vars förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att hans identitet avslöjas. Samtycket behöver inte vara uttryckligt. Det kan också vara förutsatt eller underförstått.³⁸

Enligt *punkten 2* gäller tystnadsplikten inte heller om fråga om identiteten får väckas enligt 3 kap. 2 § första stycket TF respektive

³² 3 kap. 3 § TF, 2 kap. 3 § YGL.

³³ 3 kap. 4 § TF och 2 kap. 4 § YGL.

³⁴ 3 kap. 5 § andra stycket TF, 2 kap. 5 § andra stycket YGL.

³⁵ SFS 1976:955, prop. 1975/76:204, KU 54, rskr 394, KU 1976/77:1, rskr 2.

³⁶ SFS 1991:1470, prop. 1990/91:64, KU 21, rskr 254, 1991/92:KU1, rskr 2.

³⁷ Jfr prop. 1990/91:64 s. 139.

³⁸ Jfr Axberger, Tryckfrihetens gränser, 1984, s. 340, SOU 1990:12 s. 247.

2 kap. 2 § andra stycket YGL. Sistnämnda bestämmelser innebär att i mål om ansvar för tryck- respektive yttrandefrihetsbrott får i princip inte fråga väckas om vem som är upphovsman, meddelare, utgivare till icke periodisk skrift eller vem som har framträtt i framställningen. Från denna huvudregel får enligt bestämmelsen i TF göras undantag i fråga om icke periodisk skrift men endast om författaren eller utgivaren angetts med namn eller signatur på skriften eller annars gett sig till känna på visst sätt. Enligt bestämmelsen i YGL får undantag från huvudregeln göras om någon angetts som upphovsman eller som den som har framträtt eller i målet uppger sig vara någon av dessa personer.

Punkten 3 upptar undantag för de grova brott mot rikets säkerhet som enligt 7 kap. 3 § första stycket 1 TF respektive 5 kap. 3 § första stycket 1 YGL kan bestraffas även när de begås genom meddelande för offentliggörande i grundlagsskyddat medium. Det är fråga om högförräderi, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi och landsvek samt försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott.

Punkten 4 rör andra undantag från tystnadsplikten i fråga om meddelares eller annan medverkandes identitet än det fall som avses i punkten 3. I punkten görs undantag från tystnadsplikten i den mån domstol finner det erforderligt att vid förhandling uppgift lämnas, huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt är den som har lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen. Undantaget gäller endast om det är fråga om brott som avses i 7 kap. 2 § TF respektive 5 kap. 2 § YGL, dvs. publicerat annonsmeddelande eller liknande som är straffbart på grund av omständighet som inte omedelbart framgår av dess innehåll, s.k. svårbegripliga publiceringsmeddelanden, eller om det är fråga om brott som avses i 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 TF respektive 5 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 YGL, dvs. uppsåtligt utlämnande av hemlig handling eller uppsåtlig överträdelse av kvalificerad tystnadsplikt.

Tystnadsplikten enligt TF och YGL får åsidosättas med stöd av denna punkt endast vid förhandling inför domstol efter beslut av rätten. Det är alltså inte tillåtet att röja meddelare vid polisförhör. Den som har tystnadsplikt får endast uttala sig om huruvida viss utpekad person är identisk med meddelaren (eller den på annat sätt medverkande) eller inte. Han får inte upplysa om vem som i annat fall är meddelare (eller annan medverkande). Den som utpekats skall vara antingen tilltalad eller skäligen misstänkt under förundersökning. Uppgift kan lämnas inte bara vid huvudförhandling utan

också t.ex. vid vittnesförhör under förundersökning.³⁹ För att ett förhör skall få äga rum måste annan utredning ha lett till att en viss person har blivit tilltalad eller skäligen misstänkt för att ha lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen. Utredningen måste dessutom ha nått så långt att den brottsliga gärningen kan preciseras. Det räcker inte med en generell hänvisning till ett straffstadgande. Frågor som kan röja att någon som inte är tilltalad eller skäligen misstänkt har lämnat meddelandet eller annars medverkat får inte ställas. Frågor till den hörde får dessutom enbart avse den påstådda gärningen. Regleringen innebär i praktiken att den som hörs endast kan bekräfta en på annan utredning grundad misstanke.⁴⁰ Rätten skall se till att förhöret inte går utöver de ramar som gäller enligt TF eller YGL.⁴¹

I *punkten 5* anges att tystnadsplikten inte gäller i den mån domstol i annat fall (än som avses i de föregående punkterna) av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran. Bestämmelsen reglerar vilka avvikelser från tystnadsplikten som får göras i andra mål än tryckfrihetsmål. Det är alltså här fråga om att det i mål som handläggs vid t.ex. allmän domstol eller förvaltningsdomstol återopas förhör med en person som har tystnadsplikt enligt TF. Målen har normalt ingen annan tryckfrihetsrättslig aspekt än just denna tystnadsplikt. I den allmänna motiveringen i propositionen angavs följande⁴²:

Tystnadsplikten till skydd för anonymiteten får givetvis enligt den föreslagna, allmänna regeln brytas vid vittnes- eller partsförhör endast om det är av verklig betydelse i målet att uppgift om meddelare eller författare lämnas och bevisningen inte lämpligen kan föras på annat sätt. Att dessa villkor är uppfyllda kan emellertid inte utan vidare tas till intäkt för att tystnadsplikten bör vika. I tvistemål får dessutom beaktas parternas intresse av målets utgång, såvitt denna kan påverkas av den ifrågasatta bevisningen. I brottmål bör hänsyn tas till hur pass allvarligt det brott är som avses med åtalet. Under i övrigt likartade förhållanden måste det vidare ligga närmre till hands att medge bevisning som bryter anonymiteten, om bevisningen kan antas vara till den tilltalades förmån än om motsatsen är fallet. Sammanfattningsvis vill jag understryka att beslut om att hänsynen till anonymiteten skall vika får fattas endast om mycket starka skäl kan återopas.

³⁹ Prop. 1975/76:204 s. 143.

⁴⁰ Prop. 1990/91:64 s. 140.

⁴¹ SOU 1990:12 s. 249.

⁴² Prop. 1975/76:204 s. 111 f.

I specialmotiveringen⁴³ angav föredragande statsrådet att det enligt hans mening i princip inte förelåg hinder mot att företrädare för en tidning hörs under förundersökningen till utrönande av vem som har lämnat uppgifter som av allt att döma har anskaffats genom inbrott eller på annat sådant sätt. Det måste emellertid enligt föredragande statsrådet kunna åberopas mycket starka skäl för att ett sådant förhör skall kunna tillåtas och även om regeln i och för sig medger vittnesförhör också under förundersökning fick det förut-sättas att avkall från tystnadsplikten i flertalet fall medges endast för förhör vid huvudförhandling.

I paragrafernas tredje stycke anges att rätten vid förhör som avses i punkten 4 och 5 skall noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som är medgivet.

Tystnadsplikten kompletteras av det straffsanktionerade efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § TF respektive 2 kap. 4 § YGL. Efterforskningsförbudet innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får forska efter den anonyma författaren eller upphovsmannen eller vem som utgett eller avsett att utge framställning i tryckt skrift, vem som lämnat uppgift för publicering eller vem som tillhandahållit framställningen för publicering i vidare mån än som erfordras för åtal eller annat ingripande mot honom som är tillåtet enligt TF eller YGL. För uppsåtlig överträdelse av efterforskningsförbudet döms till böter eller fängelse i högst ett år.⁴⁴ Enligt sista meningen i 3 kap. 4 § TF och 2 kap. 4 § YGL skall vid tillåten efterforskning den i 3 kap. 3 § TF respektive 2 kap. 3 § YGL angivna tystnadsplikten beaktas. Regeln innebär att myndigheter vid tillåten efterforskning skall självant iaktta och respektera tystnadsplikten. Detta betyder att ett frågeförbud gäller för den efterforskande myndigheten. Trots att efterforskning är tillåten tar alltså tystnadsplikten över och gäller även till förmån för den som har begått brott mot vilket ingripande är tillåtet. Meddelarskyddet är alltså mera vidsträckt än meddelarfriheten.⁴⁵

⁴³ Prop. 1975/76:204 s. 144.

⁴⁴ 3 kap. 5 § andra stycket TF, 2 kap. 5 § andra stycket YGL.

⁴⁵ Prop. 1975/76:204 s.113, Axberger Tryckfrihetens gränser, 1984, s. 346.

Undantag från vittnesplikten

I 36 kap. 5 § sjätte stycket RB anges att den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § TF eller 2 kap. 3 § YGL får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer. Regeln infördes år 1977 på initiativ av Lagrådet.⁴⁶ Den har betydelse inte bara vid överväganden angående vittnesförhör med en företrädare för massmedia utan också vid överväganden angående användning av tvångsmedel. Som berörts tidigare får ju enligt 27 kap. 2 § RB beslag inte läggas på skriftlig handling om dess innehåll kan antas vara sådant att den som innehar handlingen antingen inte får höras som vittne om det eller är den till vars förmån tystnadsplikten gäller. Regeln är även av betydelse i fråga om husrannsakan (28 kap. 1 § RB) och kroppsvisitation (28 kap. 11 § RB) eftersom sådana åtgärder för eftersökande av föremål endast får avse föremål som är underkastade eller kan tas i beslag.

När det sjätte stycket med erinran om tystnadsplikten enligt TF infördes i 36 kap. 5 § RB sades i motiven inget om hur det var tänkt att beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB och reglerna om husrannsakan och kroppsvisitation i 28 kap. 1 och 11 §§ RB skulle tillämpas i förhållande till tystnadspliktsreglerna i TF. Denna fråga behandlades däremot i förarbetena till bl.a. lagfästandet av proportionalitetsprincipen i 27 kap. 1 § tredje stycket RB.⁴⁷

3 Tvångsmedel m.m.

3.1 Allmänt

Straffprocessuella tvångsmedel används i brottsutredande syfte eller för att en rättegång skall kunna genomföras. De innefattar normalt tvång mot person eller egendom.⁴⁸ Regler om straffprocessuella tvångsmedel finns i 24–28 kap. RB och en del särskilda lagar. Exempel på sådana tvångsmedel är häktning, beslag och husrannsakan. Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning betraktas också som straffprocessuella tvångsmedel trots att de saknar inslag av tvång. Att dessa åtgärder räknas till tvångsmedlen torde bero på att de omfattas av grundlags-

⁴⁶ SFS 1977:1020, prop. 1977/78:62, KU 20, rskr 78.

⁴⁷ SFS 1989:650, prop. 1988/89:124, JuU25, rskr. 313.

⁴⁸ Jfr Ekelöf, Bylund m.fl., Rättegång III, sjunde uppl., 2006, s. 37 ff.

skyddet för den personliga integriteten i 2 kap. 6 § RF och på att den övervakade skulle motsätta sig åtgärden om han kände till den.⁴⁹

Även i andra mål än brottmål kan vissa tvångsåtgärder vidtas. Enligt 15 kap. RB kan i tvistemål bl.a. kvarstad användas till säkrande av betalning av en fordran eller säkerställande av bättre rätt till egendom. I detta sammanhang är emellertid endast sådana åtgärder av intresse som kan innebära risk för avslöjande av uppgifter som är anonymitetsskyddade enligt TF eller YGL. I det följande behandlas därför endast sådana åtgärder. Editions föreläggande enligt 38 kap. RB är exempel på en sådan åtgärd som kan företas i tvistemål.

Mot bakgrund av integritetsskyddet i RF anses att det för användande av tvångsåtgärder mot enskilda gäller främst fyra allmänna principer. Dessa är legalitetsprincipen, ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. *Legalitetsprincipen* innebär att tvångsåtgärder inte får företas utan att det föreligger ett uttryckligt stöd i lag. *Ändamålsprincipen* innebär att tvångsmedel endast får användas i det syfte som det är avsett för. *Behovsprincipen* innebär att en tvångsåtgärd inte bör företas om det inte är nödvändigt med hänsyn till syftet med åtgärden. Den åtgärd skall väljas som innebär minsta möjliga intrång i den enskildes frihet och rätt. Åtgärden skall vara ägnad att leda till det önskade resultatet och den skall upphävas när det inte längre föreligger skäl för den. Behovsprincipen kommer till tydligt uttryck i t.ex. 25 kap. 1 § RB när det gäller användningen av reseförbud i stället för häktning i vissa fall. *Proportionalitetsprincipen* innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Åtgärden skall alltså i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med den. Proportionalitetsprincipen lagfästes år 1989⁵⁰, se 24 kap. 1 § tredje stycket RB (häktning), 25 kap. 1 § tredje stycket RB (reseförbud och anmälningsskyldighet), 26 kap. 1 § andra stycket RB (kvarstad), 27 kap. 1 § tredje stycket RB (beslag, postkontroll, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning) och 28 kap. 3 a § RB (husrannsakan).

Vid införandet av proportionalitetsprincipen erinrade departementschefen om att det i varje enskilt fall måste ske en prövning av om tvångsmedlet över huvud taget behöver tillgripas och om syftet

⁴⁹ Jfr Ekelöf, Bylund m.fl., Rättegång III, sjunde uppl., 2006, s. 42.

⁵⁰ SFS 1989:650, prop. 1988/89:124, JuU25, rskr. 313.

kan tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd.⁵¹ Hon angav också att med motstående intresse avsågs, förutom direkta följder för den som utsätts för tvångsmedlet, även indirekta verkningar av tvångsmedelsanvändningen. Det kan t.ex. röra sig om intrång i tredje mans rättsligt skyddade intressen. Som exempel på situationer där sådana effekter kan uppstå nämndes husrannsakan på en tidningsredaktion eller avlyssning av telefoner på en sådan redaktion. Det angavs att hemlig teleavlyssning ter sig särskilt allvarlig om den används på anknytningar till tidningsföretag eller andra massmedieföretag. Följderna för flödet av meddelanden till de nyhetsförmedlande organen skulle i sådana fall enligt föredragande statsrådet kunna bli mycket allvarliga. Hon anförde att utrymmet för t.ex. hemlig teleavlyssning av ett massmedieföretag därför torde bli mycket begränsat men att det ändå inte kunde uteslutas att tvångsmedel undantagsvis måste tillgripas också där.⁵²

När det gällde skyddet för anonymitetsintresset konstaterade departementschefen att förarbetena till införandet av det nya sjätte stycket i 36 kap. 5 § RB med erinran om tystnadsplikten enligt TF inte gav någon ledning angående hur det var tänkt att beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB och reglerna om husrannsakan och kroppsvisitation i 28 kap. 1 och 11 §§ RB skulle tillämpas i förhållande till tystnadspliktsreglerna i TF. Hon anförde därefter följande⁵³:

När det gäller direkt efterforskning genom beslag, husrannsakan eller kroppsvisitation som ett led i utredning av brott som avses i 3 kap. 3 § 4 TF eller i syfte att få fram bevisning i andra brottmål som avses i punkt 5 av samma paragraf, har tvångsmedelskommittén i sitt slutbetänkande uttalat sig om två tänkbara tolkningar. Den ena är att, eftersom frågor inte får ställas till den tystnadspliktige utom domstolsförhandling, inte heller tvångsmedel får tillgripas mot honom till utrönande av det som han inte får röja. Den andra är att, om det när frågan om tvångsmedelsanvändning kommer upp kan förutses att rätten vid ett framtida vittnesförhör skulle komma att anse att tystnadsplikten bör vika för vittnesplikten, tvångsmedel bör kunna användas. Den tystnadspliktige skulle ju då få höras som vittne om uppgiften.

Kommittén anslöt sig närmast till den senare tolkningen. Departementschefen hade den uppfattningen att någon annan tolkning än den första inte var rimlig. Hon menade att detta följde redan av

⁵¹ Prop. 1988/89:124 s. 27.

⁵² Prop. 1988/89:124 s. 28.

⁵³ Prop. 1988/89:124 s. 34 f.

lagstiftningens utformning och ordalydelse och de uttalanden som gjorts i prop. 1975/76:204. Hon fortsatte⁵⁴:

I 3 kap. 4 § TF har ju föreskrivits att, om efterforskning får förekomma, därvid skall beaktas den i 3 § angivna tystnadsplikten. I motiven anges (s. 113) att tystnadsplikten härigenom får sin motsvarighet i ett principiellt frågeförbud för polis och andra myndigheter. Detta innebär också att polis och åklagare inte kan använda tvångsmedel för att komma åt uppgifter hos dem för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § 4 och 5 TF. Innehåller t.ex. en skriftlig handling en anonymitetsskyddad uppgift som är av direkt betydelse för utredningen av brottet, får åklagaren i stället för att ta handlingen i beslag försöka få rättens tillstånd till att få fram uppgiften vid förhör inför domstol med den person som kan tänkas sitta inne med informationen i fråga. Att tystnadsplikt inte gäller i vissa fall i fråga om brott mot rikets säkerhet följer av 3 kap. 3 § 3 TF.

Med denna tolkning av bestämmelserna ansåg departementschefen att det skydd den enskilde hade mot direkt efterforskning av anonymitetsskyddade uppgifter genom tvångsmedelsanvändning hade fått en rimlig avvägning och föreslog inte någon ytterligare lagstiftning i ämnet.

Departementschefen berörde därefter det förhållandet att konflikt med anonymitetsskyddet kan uppkomma även när skyddade uppgifter inte direkt efterforskas utan kan komma att röjas som en *bieffekt* av tvångsmedelsanvändningen. Hon angav att det enligt hennes förmenande viktigaste skyddet mot sådant röjande av skyddade uppgifter var de regler som förhindrar att ett tvångsmedel avsiktligt används för andra ändamål än det formellt beslutats för. Härtill kom att proportionalitetsprincipen också hade betydelse i bieffektsfallen. Departementschefen angav att när hon nu föreslog att denna princip skulle lagfästas för de straffprocessuella tvångsmedlen gav detta ett förhöjt och tillräckligt skydd mot obehörigt röjande av uppgifter som inte är direkt efterforskade vid tvångsmedelsanvändningen.

3.2 Beslag och postkontroll

Enligt 27 kap. 1 § första stycket RB må föremål som skäligen kan antas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat tagas i beslag. I 27

⁵⁴ Prop. 1988/89:124 s. 35

kap. 1 § andra stycket RB föreskrivs att reglerna om beslag inte bara gäller föremål utan även skriftliga handlingar, om inte annat är föreskrivet.

Syftet med regeln är att göra klart att en handling får tas i beslag även om det bara är den information som handlingen innehåller som är av intresse, inte handlingen som sådan. I 27 kap. 2 § RB finns en regel om beslagsförbud avseende skriftlig handling. Om handlingens innehåll kan antas vara sådant att någon inom de kategorier som räknas upp i 36 kap. 5 § RB (bl.a. läkare, advokater, sjuksköterskor och psykologer) inte får höras som vittne om innehållet i handlingen och handlingen innehas av denne eller av den till vars förmån tystnadsplikten gäller, får handlingen inte tas i beslag. Vidare får meddelanden mellan den misstänkte och hans närstående eller hans närstående emellan bara tas i beslag vid mycket grova brott.

Enligt 27 kap. 9 § RB kan domstol förordna att försändelse som får tas i beslag och väntas komma in till ett beforderingsföretag skall hållas kvar en viss tid, högst en månad, tills frågan om beslag har avgjorts, s.k. postkontroll. Brev, telegram eller annan försändelse som finns hos ett post- eller telebeforderingsföretag får tas i beslag endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver och försändelsen hade kunnat tas i beslag hos mottagaren (27 kap. 3 § RB). Enligt 27 kap. 12 § RB gäller särskilt stränga regler angående vem som får undersöka post- eller telegrafförsändelse, brev eller annan sluten handling som tas i beslag. Regler om kontroll av postförsändelser finns också i 6 kap. 11 och 12 §§ tullagen (2000:1281), 3 kap. 1 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, 22 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och 19 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Som framgått tidigare finns den s.k. proportionalitetsprincipen lagfäst i 27 kap. 1 § tredje stycket RB i fråga om beslag och postkontroll (samt hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning). Regeln innebär att tvångsmedel enligt kapitlet får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Som exempel på en situation då intrång i ett motstående intresse kan uppkomma har nämnts husrannsakan på en tidningsredaktion eller avlyssning av telefoner på en sådan redaktion. Även beslag av handlingar på en sådan plats kan naturligtvis innebära ett

sådant intrång. Som tidigare nämnts får polis och åklagare inte använda tvångsmedel för att komma åt uppgifter hos dem för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 andra stycket 4 och 5 TF.⁵⁵ Detsamma måste anses gälla dem för vilka tystnadsplikt gäller enligt 2 kap. 3 § andra stycket 4 och 5 YGL. Innehåller t.ex. en skriftlig handling en anonymitetsskyddad uppgift som är av direkt betydelse för utredningen av brottet, får åklagaren i stället för att ta handlingen i beslag försöka få rättens tillstånd till att få fram uppgiften vid förhör inför domstolen med den person som kan tänkas sitta inne med informationen i fråga.

Beslag får beslutas av den som med laga rätt griper eller anhåller en misstänkt eller verkställer häktning, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning beträffande föremål som därvid påträffas. Föremål som påträffas i annat fall får tas i beslag av undersökningsledaren eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål får åtgärden företas av polisman, om det inte är fråga om försändelse som finns hos ett post- eller telebefordringsföretag (27 kap. 4 § RB). Enligt 27 kap. 5 § RB får rätten förordna om beslag på föremål som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag. Under förundersökningsstadiet kan rätten ta upp en fråga om beslag endast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet får rätten ta upp frågan även på yrkande av målsäganden eller självant. Om fråga om beslag väcks vid rätten skall förhandling i frågan äga rum så snart som möjligt.

Närmare om beslagsförbudsreglernas tillämpning på datalagradsinformation⁵⁶

Enligt ordalydelsen i 27 kap. 2 § gäller reglerna om beslagsförbud endast skriftliga handlingar. Av förarbetena framgår att beslagsförbudet inte enbart är avsett att träffa skriftliga meddelanden utan även andra handlingar, t.ex. läkarjournaler (se SOU 1938:43 s. 324 och NJA II 1943 s. 360). Flera utredningar har berört frågan om beslagsreglerna, däribland beslagsförbudet, är tillämpliga på elektroniska handlingar och uppgifter. Utredningen om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan tillsattes för att utreda behovet av särskilda regler till skydd för anonymiteten hos meddelare i samband med användning av beslag och husrannsakan. Utredningen

⁵⁵ Jfr Fitger, Kommentar till rättegångsbalken.

⁵⁶ Detta avsnitt är hämtat från SOU 2011:45 s. 291 ff.

föreslog, med hänvisning till definitionen av begreppet allmän handling i TF, ett tillägg till bestämmelsen i 27 kap. 1 § RB som innebar att skriftliga handlingar i det aktuella avseendet skulle omfatta även upptagningar som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel (se SOU 1976:36 s. 85). Förslaget genomfördes inte.

Polisrättsutredningen hade uppfattningen att polisens befogenhet att söka efter information i datorer saknar stöd i lag och att det fanns behov av att lagreglera detta (SOU 1995:47 s. 184). Utredningen föreslog att begreppet "föremål" i 27 kap. RB skulle ersättas med "egendom". När det gäller beslagsförbuden innebar förslaget en utvidgning av tillämpningsområdet på så sätt att förbuden, förutom skriftliga handlingar, också skulle avse annan egendom som kan innehålla skyddsvärda uppgifter, t.ex. disketter och kassettband. Inte heller dessa förslag har lett till lagstiftning. IT-utredningen – som hade i uppdrag att lämna förslag till erforderlig reglering vid övergången från traditionella rutiner till elektronisk dokumenthantering – ansåg, till skillnad från Polisrättsutredningen, att bestämmelserna i 27 och 28 kap. RB är tillämpliga även när det gäller datalagrad information (SOU 1996:40 s. 209).

I promemorian *Brott och brottsutredning i IT-miljö* (Ds 2005:6) konstaterades att beslagsförbuden enligt sin ordalydelse bara gäller när det är fråga om en traditionell handling och inte när informationen finns lagrad på datamedium. Enligt utredaren innebär detta att, genom den tekniska utvecklingen, skyddet för exempelvis läkarjournaler i elektronisk form, en advokats datalagrade klienthandlingar eller en tidningsredaktions material som inte finns i pappersform blir betydligt sämre än vad lagstiftaren har avsett, eftersom regeln om beslagsförbud inte har anpassats till den numera dominerande formen för framställning och lagring av text. I promemorian föreslås att det av 27 kap. 1 § RB uttryckligen ska framgå att inte bara skriftliga handlingar utan även elektroniska handlingar kan bli föremål för beslag. Därmed skulle det klargöras att reglerna om beslagsförbud omfattar även bevisning i elektronisk form (Ds 2005:6 s. 283 f. och s. 303 f.). Promemorian har remissbehandlats men har inte lett till några lagstiftningsåtgärder.

Det finns inga rättsfall där HD uttalat sig om tillämpningen av beslagsförbuden på datalagrad information. Däremot har HD tolkat tillämpligheten av reglerna om edition i 38 kap. RB när det gäller sådan information. Dessa bestämmelser gäller enligt sin ordalydelse bara skriftliga handlingar. I avgörandet NJA 1998 s. 829

fann HD att editionsreglerna, trots ordalydelsen, är tillämpliga även på datalagrad information. Samtliga instanser gjorde för övrigt samma bedömning

JK har i ett beslut den 19 december 2007 (dnr 6372-07-31 och 6373-07-31) framfört uppfattningen att det bör klargöras om beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB är tillämpligt även på elektroniska handlingar. Bakgrunden till ärendet var att det vid en husrannsakan hos en journalist med anknytning till ett medieföretag gjorts ett beslag av en dator. Tvångsåtgärderna vidtogs med anledning av en förundersökning om bl.a. mutbrott och skattebrott. Journalisten och medieföretaget begärde rättens prövning av beslaget och uppgav att den beslagtagna datorn innehöll material som omfattas av källskyddet i yttrandefrihetsgrundlagen. Beslaget fastställdes i tingsrätt och hovrätt. HD meddelade inte prövningstillstånd. Tingsrätten ansåg att det, med hänsyn till att en dator kan innehålla en mycket stor mängd uppgifter och att dessa kan vara av vitt skilda slag, skulle föra för långt att genom en analogisk tolkning låta bestämmelsen om beslagsförbud i 27 kap. 2 § RB omfatta också all den information som finns i en dator. En annan sak är, enligt tingsrätten, att ändamålet med förbudsregeln bör tillmätas betydelse vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 27 kap. 1 § tredje stycket RB (Stockholms tingsrätts beslut 2007-10-01, mål nr B 19049-07). Hovrätten delade tingsrättens uppfattning.

JK konstaterade i sitt beslut att det genom åren framförts olika åsikter i frågan om beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB är tillämpligt vid beslag av datorlagrad information och att det måste ses som ett problem att det är oklart vad som omfattas av bestämmelsen. Eftersom regeln enligt JK skyddar väsentliga intressen borde skyddet gälla oavsett på vilket medium informationen är lagrad. Principen som kommer till uttryck i 27 kap. 2 § RB bör därför, enligt JK, gälla även för annat än skriftliga handlingar. Med anledning av detta ansåg JK att rättsläget bör klargöras. Enligt JK är en möjlighet att i linje med vad som föreslås i Ds 2005:6 klargöra att den aktuella bestämmelsen ska tillämpas även på elektroniska handlingar. Med tanke på att det är informationen, snarare än föremålet, som är av intresse i sammanhanget kan man enligt JK exempelvis tänka sig att beslag ibland får läggas på viss information i en dator men inte på datorn som sådan.

Även JO har i ett beslut den 4 december 2008 gjort uttalanden angående beslagsförbudsregelns tillämplighet på elektroniska handlingar (dnr 2138-2007). Bakgrunden i ärendet var att det i samband

med en husrannsakan hos en brottsmisstänkt person, som tidigare varit gift med en annan i ärendet misstänkt person, beslagtagits en dator där det fanns lagrat e-postkorrespondens mellan de aktuella personerna. Korrespondensen åberopades sedan av åklagaren som bevisning i den efterföljande rättegången mot de båda misstänkta.

Åklagarmyndigheten anförde i sitt yttrande till JO bl.a. följande.

Enligt gällande rätt är det tillåtet att under en husrannsakan söka efter information i en dator (SOU 1995:47 s. 184). Med de informationsmängder som numera är vanliga i datorer är det dock normalt inte praktiskt genomförbart. Då fråga om beslag uppkommer med anledning av vad som påträffats eller kan komma att påträffas i en dator, torde därför i praktiken inte finnas något annat sätt än att ta denna eller del av datorn i beslag. Det är en nödvändighet för en effektiv brottsbekämpning att så kan ske. Ett beslut att ta en dator eller en del av en dator i beslag kan inte anses stå i konflikt med beslagsförbudsregeln. Åtgärden att på papper skriva ut en elektronisk handling innebär enligt min mening inte heller att en skriftlig handling tas i beslag (se om dessa frågor i Brott och brottsutredning i IT-miljö, Ds 2005:6 s. 303 ff.). Något lagstridigt beslag har det därför enligt min mening inte varit frågan om. Frågan är då om det har funnits hinder att använda de aktuella e-postmeddelandena trots att beslaget av datorn i och för sig inte har varit felaktigt och den information de innehåller inte har kommit åklagaren till del i strid med gällande rätt. Ändamålet med beslagsförbudsregeln är att skydda förtroligheten mellan vissa personkategorier, däribland den misstänkte och honom eller henne närstående personer. Vid tillkomsten av beslagsförbudsregeln var vanliga papper den huvudsakliga informationsbäraren. I dag är det troligtvis vanligast att information finns i datorer och liknande. Riksåklagaren har i ett tillsynsärende gällande skriftliga handlingar mellan en misstänkt och en advokat (ÅM-A 2006/1152) uttalat att ändamålet med beslagsförbudsregeln måste beaktas då innehållet i en beslagtagna dator eller en kopierad hårddisk analyseras. Det finns därför åklagarens skäl som talar mot att elektroniska dokument används inom ramen för en förundersökning om dokumenten är sådana att de i pappersform hade omfattats av beslagsförbudet. Skälen får anses vara så starka att de väger tyngre än det brottsbekämpande intresset. I förevarande fall har det inte varit aktuellt att ta korrespondensen i beslag. Mot bakgrund av det tidigare anförda är det min uppfattning att beslagsförbudsregeln ska tillämpas på motsvarande sätt rörande elektroniska dokument som om det varit fråga om beslag av en vanlig fysisk handling. Således får elektroniska dokument inte användas vid brottsutredningen om beslagsförbudsregeln hade varit tillämpliga på handlingen om den hade varit i pappersform.

JO uttalade för egen del bl.a. följande.

När en dator beslagtas innebär det i praktiken – på samma sätt som om beslaget skulle ha avsett en pärm med skriftliga handlingar – att all information som finns lagrad i datorn blir tillgänglig för de brottsutredande myndigheterna och på motsvarande sätt oåtkomlig för den som datorn tas i beslag från. Beslagsförbudsregeln syftar, som Åklagarmyndigheten anför, till att skydda förtroligheten mellan vissa personkategorier, däribland den misstänkte och honom eller henne närstående personer. Behovet av att bereda skydd för förtrolig korrespondens mellan bl.a. närstående är givetvis lika starkt oavsett om ett dokument lagrats elektroniskt eller i form av en utskrift. Det vore orimligt om t.ex. ett brev från den misstänkte till någon närstående som lagrats elektroniskt skulle ha ett sämre skydd än samma brev skulle ha om det i stället hade skrivits ut och lagts i en skrivbordslåda. Jag anser således att det finns starka skäl att behandla elektroniskt lagrad information på samma sätt som man skulle ha behandlat informationen om den hade återfunnits i en skriftlig handling. En annan sak är att det inte är lika lätt att avskilja information som lagrats på t.ex. en hårddisk som det är att avskilja en skriftlig handling från t.ex. en pärm.

Det kan tilläggas att JO, liksom Åklagarmyndigheten, inte hade några invändningar mot själva beslutet att beslagta datorn. JO konstaterar i den delen att det enligt gällande rätt är tillåtet att i samband med husrannsakan söka efter information i en dator och att detta av praktiska skäl brukar ske genom att datorn eller en del av den tas i beslag.

Avslutningsvis framför JO uppfattningen att det är mycket otillfredsställande att det saknas en tydlig författningsreglering av hur reglerna om beslag ska tillämpas på elektroniska handlingar. JO instämmer därför i JK:s uppfattning, som redovisats ovan, att det finns ett tydligt behov av att rättsläget klargörs.

JO har även i ett senare avgörande behandlat frågan om beslagsförbudets tillämplighet på elektroniska handlingar (2010-12-22, dnr 140-2010). I det fallet hade åklagaren tagit en mobiltelefon i beslag från en advokat. Telefonen tillhörde advokatens klient, som satt häktad, men hade överlämnats till advokaten av klientens son. JO ansåg att telefonen hade anförtrotts advokaten och att de sms som telefonen innehöll därför omfattades av beslagsförbudet. I yttrandet till JO anförde Åklagarmyndigheten att beslaget inte endast syftade till att få tillgång till dessa textmeddelanden utan också till att klarlägga när viss kommunikation skett. Åklagarmyndigheten ansåg alltså att det fanns information i telefonen som inte omfattades av beslagsförbudet och att det därför fanns förutsättningar att besluta om beslag. JO delade inte denna uppfattning utan ansåg att

all den information som fanns elektroniskt lagrad i mobiltelefonen, således inte endast textmeddelanden utan även t.ex. uppgifter om när meddelanden och samtal ägt rum, omfattades av beslagsförbudet.

*Genomsökning av beslagtagna datorer m.m.*⁵⁷

En fråga som uppkommit med anledning av beslag i IT-miljö är hur genomsökningen av en dator eller annat medium för lagring av elektroniska uppgifter bör ske i fall då mediet kan antas innehålla material som omfattas av beslagsförbudet. Som nämnts i föregående avsnitt anses det inte enligt gällande rätt finnas något hinder mot att under en husrannsakan genomsöka exempelvis en dator. Det krävs således inget särskilt beslut om husrannsakan för datorn. Normalt sett är dock inte en genomsökning praktiskt möjlig utan att datorn tas i beslag eller att hårddisken kopieras. I promemorian Ds 2005:6 har lagts fram ett förslag på ett införande av särskilda bestämmelser om husrannsakan i IT-miljö. Syftet med en sådan husrannsakan skulle vara att söka efter information i elektronisk form. I allt väsentligt skulle samma regler gälla som vid andra former av husrannsakan. Husrannsakan i IT-miljö föreslogs dock kunna verkställas även via elektroniska kommunikationsnät, dvs. att åtgärden sker på distans genom att polisen t.ex. kopplar upp sig mot någon annans dator och på så sätt tar del av datalagrad information (Ds 2005:6 s. 292 ff.). Förslaget har inte lett till lagstiftning.

Riksåklagaren har inom ramen för ett särskilt tillsynsärende gett uttryck för vissa principer som bör följas om det i exempelvis en beslagtagna dator anträffas sådana uppgifter som avses i 27 kap. 2 § RB (ÅM-A 2006/1152). I ärendet hade en dator tagits i beslag vid en husrannsakan hos en brottsmisstänkt person. Vid genomgång av datorn påträffades meddelanden mellan den misstänkte och en advokat. Uppgifter från meddelandena användes sedan av åklagaren under förundersökningen i samband med förhör med den misstänkte. Meddelandena togs inte in i förundersökningsprotokollet.

Riksåklagaren uttalade att det finns starka åklagaretiska skäl som talar mot att elektroniska dokument används i en förundersökning då dokumenten är sådana att de i pappersform omfattats av beslagförbudet i 27 kap. 2 § RB. Vid en datorgenomgång ska därför, enligt riksåklagaren, dokument som innehåller sådan information

⁵⁷ Avsnittet är hämtat från SOU 2011:45 s. 296.

omedelbart släckas ned. Vidare uttalades att i de fall en pappersutskrift skett ska denna genast förstöras. Inte heller ska sådana handlingar återopas som bevisning. Mot bakgrund av detta anförde riksåklagaren att viss försiktighet måste iakttas vid en genomgång av en beslagtagna dator, del av en dator eller en kopierad hårddisk. Samtidigt uttalades att en misstänkt persons invändning mot att vissa elektroniskt lagrade dokument används under en förundersökning inte utan vidare kan godtas. Genom en hänvisning till NJA 1990 s. 537 konstaterades dock att det räcker med ett blygsamt mått av bevisning för att åklagaren ska vara skyldig att beakta en sådan invändning. Om beviskravet är uppfyllt ska enligt riksåklagaren utredningen rörande dokumenten avslutas. Vidare anfördes att om det står klart att dokumenten fortsättningsvis inte ska användas, ska dessa inte heller tas in i förundersökningsprotokollet.

I det JK-beslut från december 2007 (dnr 6372-07-31, 6373-07-31), som nämnts i föregående avsnitt, berörs bl.a. de riktlinjer som riksåklagaren dragit upp för genomsökningsförfarandet av vissa datorer. JK uttalade bl.a. följande.

Justitiekanslern har i och för sig inte något att invända mot Riksåklagarens principer som de kommer till uttryck i nämnda beslut. De framstår tvärtom som kloka överväganden och ett försök till en mer formlös reglering av det rättsliga vakuum som nu får anses råda på området. Men mycket talar för att frågor av sådan vikt som det här handlar om dels regleras i bindande form, dels övervägs och beslutas – i varje fall i de övergripande delarna – av lagstiftaren. Det är sålunda enligt min mening inte tillfredsställande att frågan om skydd för källor och meddelarskydd i övrigt är beroende av åklagarens diskretionära överväganden grundade på åklagarens etik enbart. Detta konstaterande innebär självfallet inte något ifrågasättande av att denna etik håller måttet. Det starka genomslag som denna sak och en annan närbesläktad fråga om husrannsakan på en medieredaktion nyligen har fått i den allmänna debatten visar dock enligt min mening tydligt att de starka delvis motstående intressen som här är involverade kräver en författningsreglering. Det torde då böra övervägas under vilka förutsättningar en dator tillhörande någon inom den skyddade krets som avses i 27 kap. 2 § RB ska få genomsökas, t.ex. om frågan om genomsökning ska prövas av allmän domstol och om rätten i så fall ska föreskriva villkor för genomsökningen. Vidare torde det böra övervägas om det behövs bestämmelser om övervakning på visst sätt av genomgången.

I tingsrättens avgörande att fastställa åklagarens beslut att ta ifrågasatt dator i beslag framgår att åklagaren hade för avsikt att tillämpa riksåklagarens principer såsom de kommit till uttryck i 2006 års tillsynsärende. Det innebar bl.a. att journalisten och försvararen

skulle få övervaka genomgången av materialet. Vidare skulle undersökningen vara riktad och begränsad bl.a. genom att sökning på visst namn skulle ske. Om något dokument bedömdes innehålla uppgifter som omfattades av källskyddet skulle det genast stängas ned. Tingsrätten anförde att det var av betydelse att Åklagarmyndigheten avsåg att göra en begränsad och riktad sökning av materialet i datorn. Med hänsyn till bl.a. detta gjordes bedömningen att beslutet om beslag inte stod i strid med proportionalitetsprincipen i 27 kap. 1 § tredje stycket RB, dvs. att skälen för åtgärden uppvägs det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för journalisten eller för något annat motstående intresse (Stockholms tingsrätts beslut 2007-10-01, mål nr B 19049-07). Hovrätten gjorde ingen annan bedömning än tingsrätten.

3.3 Husrannsakan m.m.

Om det förekommer anledning att brott på vilket fängelse kan följa har förövats får husrannsakan, såvitt här är av intresse, enligt 28 kap. 1 § första stycket RB ske av hus, rum eller slutet förvaringsställe för eftersökande av föremål som är underkastat beslag, dvs. som kan tas i beslag, eller eljest till utrönande av omständighet som kan äga betydelse för utredning om brottet. Om beslag är uteslutet till följd av t.ex. en sådan omständighet som anges i t.ex. 27 kap 2 § RB om beslagsförbud får det inte ske någon husrannsakan för att söka efter föremålet.⁵⁸

I 28 kap. 3 a § RB har som nämnts proportionalitetsprincipen fastslagits i fråga om husrannsakan. Husrannsakan får alltså beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Som nämnts tidigare har som exempel på en situation då intrång i ett motstående intresse kan uppkomma nämnts husrannsakan på en tidningsredaktion eller avlyssning av telefoner på en sådan redaktion och det har angetts att polis och åklagare inte får använda tvångsmedel för att komma åt uppgifter hos dem för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 andra stycket 4 och 5 TF.⁵⁹ Detsamma måste anses gälla dem för vilka tystnadsplikt gäller enligt 2 kap. 3 § andra stycket 4 och 5 YGL. Innehåller t.ex. en skriftlig handling en anonymitetsskyddad uppgift som är av

⁵⁸ Fitger, Kommentar till rättegångsbalken.

⁵⁹ Jfr Fitger, Kommentar till rättegångsbalken.

direkt betydelse för utredningen av brottet, får åklagaren i stället för att besluta om husrannsakan för att ta handlingen i beslag försöka få rättens tillstånd till att få fram uppgiften vid förhör inför domstolen med den person som kan tänkas sitta inne med informationen i fråga.

Förordnande om husrannsakan för eftersökande av föremål eller eljest till utrönande av omständighet som kan äga betydelse för utredning av brottet meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Om husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas, bör enligt 28 kap. 4 § första stycket RB, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande. Om det är fara i dröjsmål får enligt 28 kap. 5 § RB en polisman företa husrannsakan utan föregående förordnande. Fråga om husrannsakan får rätten ta upp på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsägande eller självant ta upp en sådan fråga.

Enligt 28 kap. 10 § RB får undersökningsledaren, åklagaren eller polisman företa undersökning även på annat ställe än i rum, hus, eller slutet förvaringsställe som avses i 28 kap. 1 § RB även om det inte är tillgängligt för allmänheten. Platser som faller in under 28 kap. 10 § RB är t.ex. gårdsplaner, fabriksområden, brädgårdar och liknande upplag samt byggnadsplatser.⁶⁰ Undersökning på sådant ställe kan företas av den som leder förundersökningen eller av åklagaren eller av polisman utan särskilt förordnande. En undersökning av nu angivet slag är inte att betrakta som husrannsakan och de förut i kapitlet upptagna bestämmelserna är inte tillämpliga.⁶¹

Förhållandet mellan reglerna om husrannsakan och meddelarskyddet aktualiserades som nämnts inledningsvis i IB-affären och efter kravallerna i Göteborg i juni 2001. Problematiken behandlades också av Göta hovrätt i oktober 1998.⁶²

I det sistnämnda fallet rörde det bakomliggande ärendet misstänkta bedrägerier. Vissa personer hade satt in annonser i Sundsvalls tidning där de erbjöd sig att köpa bilar eller att åta sig förmedlingsuppdrag. Åklagaren begärde att tingsrätten skulle förordna om husrannsakan på tidningens redaktion till eftersökande av föremål som kan ha betydelse som bevis. Det bakomliggande syftet var att utröna vem som stod bakom bl.a. en annons som använts för att

⁶⁰ Fitger, Kommentar till rättegångsbalken.

⁶¹ Fitger, Kommentar till rättegångsbalken.

⁶² Beslut 1998-10-06, mål nr Ö 1423/98.

begå brott. Tingsrätten biföll begäran. Tidningen överklagade beslutet med yrkande att hovrätten skulle ogilla åklagarens begäran.

Hovrätten angav att en förutsättning för att husrannsakan för eftersökande av föremål som kan ha betydelse som bevis skall få ske är att föremålet kan tas i beslag. Av 27 kap. 2 § RB jämförd med 36 kap. 5 § samma balk följer enligt hovrätten att beslag inte får ske av en skriftlig handling vars innehåll är sådant att den som innehar handlingen är underkastad tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § TF. Hovrätten angav att det skulle kunna tyckas att det inte föreligger något skyddsvärt tryckfrihetsrättsligt intresse i den aktuella situationen men fann emellertid, med hänvisning till Håkan Strömberg i SvJT 1980 s. 25 ff., att huvudregeln enligt TF är att även författaren till en sådan rent kommersiell annons som utgjort led i ett bedrägeribrott skyddas av reglerna om anonymitetsskydd. De anställda på tidningen var därmed enligt hovrätten förhindrade att yppa vem som stod bakom annonsen om inte något undantag förelåg. Hovrätten angav att det undantag som skulle kunna vara aktuellt var 3 kap. 3 § andra stycket 5 TF.

Hovrätten anförde att i samband med ändringar av TF den åsikten har framförts att när det undantag från tystnadsplikten som skulle kunna aktualiseras förutsätter en prövning vid ett vittnesförhör under en domstolsförhandling kan det inte komma i fråga att tillåta husrannsakan för att utröna sådana uppgifter. Med den tolkningen skulle åklagarens framställning enligt hovrätten lämnas utan bifall. Hovrätten angav också att en alternativ tolkning av lagtexten är att rätten vid en begäran om husrannsakan får göra en prövning av om det kan förutses att tystnadsplikten vid ett framtida vittnesförhör skulle få vika för vittnesplikten. Hovrätten noterade att för att detta skulle ske i det förevarande fallet krävdes att det motive-rades av ett allmänt eller enskilt intresse av synnerlig vikt. Hovrätten ansåg att det med den restriktiva tolkning av detta begrepp som lagstiftaren gett uttryck för inte kunde anses föreligga något sådant intresse i detta fall och lämnade åklagarens framställning om husrannsakan utan bifall. Hovrättens beslut överklagades inte.

Om det i lag eller författning har getts avvikande bestämmelser om husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning gäller enligt 28 kap. 15 § RB de bestämmelserna. Avvikande bestämmelser om husrannsakan och kroppsvisitation finns bl.a. i 36 § lagen (1964:167) om unga lagöverträdare. Enligt dessa bestämmelser krävs, förutom vad som föreskrivs i 27 och 28 kap. RB, särskilda skäl för att tillgripa husrannsakan och kroppsvisitation beträffande den som

är misstänkt för att ha begått brott före femton års ålder. I 20 § polislagen (1984:387) och 26 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling finns också avvikande bestämmelser om husrannsakan.

3.4 Editions föreläggande

I 38 kap. 2 § RB regleras den s.k. processuella editionsplikten. Regeln avser såväl tvistemål som brottmål och innebär att den som innehar en handling som kan antas äga betydelse som bevis är skyldig att förete den. Rätten kan enligt 38 kap. 4 § RB förelägga den som är skyldig att förete en handling att göra detta. Den som framställer ett editionsyrkande skall ange vad han vill styrka med beviset och vilka handlingar yrkandet avser. Den handling det gäller skall ha ett bevisvärde för ett visst i målet aktuellt bevistema och bevisvärdet skall ha betydelse i målet.

Enligt 38 kap. 2 § andra stycket RB får befattningshavare eller annan som avses i 36 kap. 5 § RB inte förete skriftlig handling om dess innehåll kan antas vara sådant att han inte får höras som vittne om det. Part till förmån för vilken tystnadsplikten gäller är inte skyldig att förete handling som han innehar.

NJA 2003 s. 107 handlade om editionsföreläggande under förundersökning. Det var dels fråga om det i 3 kap. 3 § andra stycket 5 TF angivna undantaget från tystnadsplikt kan tillämpas vid editionsföreläggande, dels om sådant föreläggande kan ges innan någon är skäligen misstänkt för det brott förundersökningen avser. Bakgrunden var en förundersökning rörande bedrägeri. En okänd person hade i annonser införda i tidningen Göteborgs-Posten bjudit ut begagnade lastbilar till försäljning. I vart fall en person hade svarat på annonsen och betalat in 30 000 kr till en betalningsmottagare i Spanien. Varken telefonnumret i annonsen eller betalningsmottagaren hade kunnat spåras. Förundersökningen hade således inte kommit så långt att någon skäligen kunde misstänkas för brottet.

I syfte att få uppgift om annonsörens identitet begärde åklagaren vid tingsrätten dels vittnesförhör under förundersökning med Göteborgs-Postens ansvarige utgivare, dels editionsföreläggande mot GP avseende skriftliga handlingar rörande beställning och betalning av annonserna. Tingsrätten avslag åklagarens begäran om vittnesförhör under förundersökningen med motiveringen att det i 23 kap. 13 § RB föreskrivs att sådant förhör inte får äga rum innan

förundersökningen fortskridit så långt att någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagarens begäran om editionsföreläggande bifölls emellertid. Efter överklagande från GP ändrade hovrätten beslutet rörande editionsföreläggande på så sätt att utlämnandet endast skulle avse handlingarna i den del de innefattade uppgifter om författarens eller meddelarens identitet. GP överklagade till HD och yrkade att åklagarens begäran om editionsföreläggande skulle avslås. GP:s invändningar tog i huvudsak sikte på att editionsföreläggandet avsåg uppgifter för vilka tidningens anställda hade tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § första stycket TF och att förhållandena inte var sådana att tystnadsplikten borde vika enligt bestämmelsens andra stycke.

HD konstaterade att det i 23 kap. 14 § andra stycket RB anges att undersökningsledare får hos rätten begära föreläggande att skriftligt bevis skall företes, att några särskilda förutsättningar inte anges i bestämmelsen och att närmare regler om editionsföreläggande finns i 38 kap. RB.

HD anförde vidare att till grund för utformningen av 38 kap. 2 § RB ligger uppfattningen att editionsplikten i princip bör ha samma omfattning som skyldigheten att avge muntlig utsaga om urkundens innehåll och konstaterade att om de i 23 kap. 13 § RB angivna kraven för vittnesförhör under förundersökning varit uppfyllda, hade sådant förhör kunnat hållas med GP:s ansvarige utgivare rörande annonsörens identitet under förutsättning att domstolen vid prövning enligt 3 kap. 3 § 2 st. 5 TF funnit att undantag från tystnadsplikten kunde göras. Det fick enligt HD anses följa av bestämmelsen i 38 kap. 2 § RB med däri gjord hänvisning till 36 kap. 5 § att domstolen, om den hade funnit förutsättningar för vittnesförhör föreligga, även hade kunnat bifalla ett yrkande om editionsföreläggande mot GP avseende den uppgift ur en handling som ett vittnesförhör skulle ha fått avse.

HD fann emellertid att det förelåg förbud mot att hålla vittnesförhör när det, som i det förevarande fallet, inte finns någon som skäligen kunde misstänkas för det brott som förundersökningen avsåg. Något uttryckligt förbud mot editionsföreläggande i motsvarande situation finns inte. Den grundläggande tanken om att editionsplikten bör ha samma omfattning som vittnesplikten, vilken bl.a. kommer till uttryck i att editionsföreläggande inte får riktas mot den misstänkte eller någon denne närstående, ledde emellertid till slutsatsen att det även för editionsföreläggande bör vara en förutsättning att förundersökningen kommit så långt att

någon är skäligen misstänkt. Åklagarens syfte att få fram identiteten på en person som kan misstänkas ha begått det brott förundersökningen avser kunde således enligt HD inte uppnås genom editionsföreläggande. På grund av det anförda avslogs åklagarens yrkande.

3.5 Syn

I 39 kap. RB finns bestämmelser om bevismedlet syn. Syn är varje domstolens iakttagelse av föremål av visst slag för vinnande av bevisning rörande relevanta fakta i målet. Reglerna om syn kommer sällan till användning i brottmål där åklagaren i stället kan använda sig av beslag eller husrannsakan.

Syn kan komma till stånd på begäran av part eller till följd av att rätten agerat självmant (se 35 kap 6 § RB). Enligt 39 kap. 5 § RB är den som innehar föremål som lämpligen kan flyttas till rätten och som kan antas äga betydelse som bevis skyldig att tillhandahålla det för syn. Sådan skyldighet föreligger dock inte i brottmål för den misstänkte eller honom närstående. Bestämmelserna i 36 kap. 6 § RB om vittnes rätt att vägra yttra sig om omständighet som röjer att han eller honom närstående begått brottslig eller vanärande handling, om yrkeshemlighet och om enskilda personliga förhållanden av visst slag äger enligt 39 kap. 5 § första stycket RB motsvarande tillämpning i fråga om rätt att vägra tillhandahålla föremål för syn.

Enligt 39 kap. 5 § första stycket sista meningen RB gäller i fråga om skyldighet att förete skriftlig handling för syn vad som anges att 38 kap. 2 § om skyldighet att förete skriftligt bevis. Den förstnämnda regeln avser fall där handlingen har betydelse för t.ex. handstilsundersökning eller såvitt avser fingeravtryck och syftar till att förhindra att handlingens innehåll obehörigen avslöjas. I rättsfallen NJA 1981 s. 791 och NJA 1992 s. 307 ansågs hänvisningen i 39 kap. 5 § första stycket sista meningen RB i fråga om skyldighet att förete skriftlig handling för syn till vad som anges i 38 kap. 2 § RB om skyldighet att förete skriftligt bevis analogt tillämplig på filmmaterial som sänts respektive delvis sänts i TV.

I NJA 1981 s. 791 var det fråga om filmupptagning av en demonstration som sänts i TV. En deltagare i demonstrationen åtalades för brott i samband med denna. Han yrkade editionsföreläggande för Sveriges Television AB alternativt föreläggande för bolaget att för

syn tillhandahålla filmmaterial bestående av delar av TV-inslag från demonstrationen. SvT bestred yrkandet under åberopande av vissa upphovsrättsliga argument samt med hänvisning till att dess uppgift att producera program kunde äventyras om dess medarbetare kunde uppfattas som insamlare av material för bevis- och utredningsändamål. Tingsrätten förordnade att SvT skulle tillhandahålla filmerna för syn. Hovrätten lämnade bolagets yrkande om att beslutet skulle upphävas utan bifall.

HD ansåg i likhet med tingsrätt och hovrätt att yrkandet om föreläggande för bolaget att förete det befintliga filmmaterialet skulle prövas enligt bestämmelserna om syn i 39 kap. 5 § RB. HD ansåg också, som nämnts ovan, att hänvisningen i 39 kap. 5 § första stycket sista meningen RB i fråga om skyldighet att förete skriftlig handling för syn till vad som anges i 38 kap. 2 § RB om skyldighet att förete skriftligt bevis skulle tillämpas analogt på filmmaterialet. HD angav att det av då gällande 9 § radioansvarighetslagen och 39 kap. 5 § RB fick anses följa att hinder i princip mötte mot att filmmaterialet utlämnades om därigenom skulle röjas identiteten hos personer som framträtt i materialet. Vid prövning av innebörden i det i radioansvarighetslagen använda uttrycket ”framträtt i program” fann HD att det närmast avsåg personer som vidtalats att medverka. Såvitt framgick av vad som förekommit i målet innehöll inte filmmaterialet upptagningar av personer som på detta sätt framträtt. 9 § radioansvarighetslagen utgjorde därför enligt HD inte hinder mot att filmmaterialet utlämnades.

HD angav vidare att ett vidsträcktare hänsynstagande till yttrande- och informationsfrihetsintressena än som enligt det anförda framgick av RB:s regler saknade stöd i lag, att upphovsrättsliga aspekter inte utgjorde grund för avsteg från regleringen i RB och att inte heller vad bolaget i övrigt åberopat föranledde sådant avsteg. Bolagets besvär lämnades utan bifall.

I NJA 1992 s. 307 prövade HD frågan om utlämnande av icke publicerat TV-material. En läkare yrkade vid tingsrätten ansvar för och skadestånd av SvT för grovt förtal bestående i att det i ett program i SvT påståtts bl.a. att han gjort sig skyldig till brott. Samtal med honom förekom i en videoinspelning som delvis hade sänts i programmet. Läkaren yrkade vid tingsrätten att SvT skulle föreläggas förete originalinspelningen av samtalen i oklippt version. Bolaget bestred yrkandet och anförde att 9 § radioansvarighetslagen inte utgjorde något hinder mot att banden lämnades ut men att de bortklippta avsnitten var icke sänt arbetsmaterial för framställande

av program, att det skulle kränka den journalistiska integriteten om utomstående fick del av sådana inspelningar och att bolaget därför av principiella skäl aldrig lämnar ut icke publicerat material. Tingsrätten förordnade att SvT skulle tillhandahålla originalbandet. Hovrätten och HD lämnade SvT:s besvär utan bifall.

Rättsfallen har kommenterats av Åsa Lindeberg i artikeln ”TV-material som bevis i brottmål – särskilt om möjligheten att använda tvångsmedel på grundlagsskyddat material” i Juridisk Tidskrift 2002–2003 nr 4. Hon anför (s. 852):

Av de båda HD-avgörandena framgår att filmmaterial från TV-företag inte kan anses åtnjuta något skydd utöver vad som följer av tystnadsplikten och RB:s regler. Att det också saknar betydelse om materialet sänts i TV eller ej framgår av NJA 1992 s. 307. Det föreligger således ingen principiell skillnad mellan publicerat och opublicerat material. Materialets form (film, ljudband eller dokument) torde inte heller ha någon betydelse. En förutsättning för att ett utlämnande skulle vara möjligt i dessa fall, var att det rörde sig om ett närmare angivet material och att sekretesskyddet för de personer som framträtt i programavsnitten inte var i fara. Ett material som rymmer något som kan röja eller skada meddelare är skyddat och kan inte tvingas fram via edition. Om materialet inte rymmer några sådana uppgifter kan det tvingas fram, om det står någorlunda klart att det har ett bevisvärde. Båda avgörandena handlade om ansökningar från enskilda, vilket troligen var av stor betydelse. Enligt förarbetena skall ju vid avvägningen den aktuella uppgiften väga tyngre om den kan antas vara till fördel för den tilltalade än om motsatsen gäller. I NJA 1992 s. 307 samtyckte dessutom läkaren till utlämnandet, vilket innebar att tystnadsplikten därmed föll bort.

De frågor som aktualiseras i rättsfallen behandlas också av Persson i Exklusivitetsfrågan s. 316 ff.

3.6 Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

I 27 kap. 18 respektive 19 §§ RB och därefter följande paragrafer finns bestämmelser om hemlig teleavlyssning respektive hemlig teleövervakning. Hemlig teleavlyssning innebär att innehållet i telemeddelanden som befordras eller har befordrats till eller från ett telefonnummer, en kod eller en annan teleadress i hemlighet avlyssnas eller spelas in med tekniskt hjälpmedel. Med telemeddelande avses bl.a. telefon- och telefax-trafik, e-posttrafik och förmedling via hemsidor, nyhetsgrupper och chatkanaler. Hemlig teleavlyssning får användas vid förundersökning angående brott för vilket

inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, angående försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är straffbelagd, samt angående annat brott om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

Hemlig teleövervakning avser inte innehållet i telemeddelanden utan innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om telemeddelanden som befordras eller har befordrats till eller från en viss teleadress. Vad som hämtas in är uppgifter om till eller från vilka teleadresser den övervakade adressen sänder respektive mottar meddelanden, när detta sker och hur lång tid det tar. Hemlig teleövervakning kan också bestå i att telemeddelanden hindras att nå fram. Hemlig teleövervakning får användas vid förundersökning angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, angående dataintrång, barnpornografibrott som inte är ringa, visst brott enligt narkotikastrafflagen, visst brott enligt lagen om straff för varusmuggling samt angående, försök, förberedelse och stämpling till sådant brott om sådan gärning är straffbelagd.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning får ske endast om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Särskilda krav på anknytning till den misstänkte ställs också på den teleadress som skall avlyssnas eller övervakas. Fråga om tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning prövas av rätten. Offentligt ombud skall bevaka enskildas integritetsintressen i sådana ärenden.

I 27 kap. 22 § RB anges att hemlig teleavlyssning inte får ske av telemeddelande mellan den misstänkte och hans försvarare. Om det framkommer under avlyssningen att det är fråga om ett sådant meddelande skall avlyssningen avbrytas. I den mån upptagningar och uppteckningar omfattas av förbudet skall de omedelbart förstöras.

Det är uppenbart att hemlig teleavlyssning kan innebära ett röjande av identiteten hos meddelare eller annan medverkande till publicering i grundlagsskyddat medium som har rätt att vara anonym. Även hemlig teleövervakning kan innebära risker i detta hänseende. Till skydd för anonymitetsintresset lagfästes proportionalitetsprincipen i 27 kap. 1 § tredje stycket RB samtidigt som reglerna om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning infördes år 1989. Regeln innebär att tvångsmedel enligt 27 kap. RB (beslag, postkontroll, hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning) får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det

intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Som nämnts tidigare avses med termen motstående intresse enligt föredragande statsrådet förutom direkta följder för den som utsätts för tvångsmedlet, även indirekta verkningar, t.ex. intrång i tredje mans skyddade intressen. Som exempel på situationer där sådana indirekta effekter kan uppstå nämndes husrannsakan på en tidningsredaktion eller avlyssning av telefoner på en sådan redaktion. Det angavs att hemlig teleavlyssning ter sig särskilt allvarlig om den används på anknytningar till tidningsföretag eller andra massmedieföretag. Följderna för flödet av meddelanden till de nyhetsförmedlande organen skulle i sådana fall enligt föredragande statsrådet kunna bli mycket allvarliga. Hon anförde att utrymmet för t.ex. hemlig teleavlyssning av ett massmedieföretag därför torde bli mycket begränsat men att det ändå inte kunde uteslutas att tvångsmedel undantagsvis måste tillgripas också där.⁶³

3.7 Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning regleras i den särskilda tidsbegränsade lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning. Efter den senaste förlängningen av giltighetstiden gäller lagen till utgången av år 2007. I Ds 2007:2 Frågan om fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning föreslås bl.a. att bestämmelserna i lagen om hemlig kameraövervakning ges obegränsad giltighetstid och att de med oförändrat innehåll överförs till de allmänna tvångsmedelsbestämmelserna i 27 kap. RB. Promemorian bereds för närvarande i justitiedepartementet.

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas. Hemlig kameraövervakning får användas vid förundersökning angående brott för vilket inte är förskrivet lindrigare straff än fängelse två år, angående försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är straffbelagd, samt angående annat brott om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. För att hemlig kameraövervakning skall få användas krävs att någon är skäligen misstänkt för brottet, att åtgärden är av synnerlig vikt

⁶³ Prop. 1988/89:124 s. 28.

för utredningen samt att skälen för åtgärden uppväger det men som den medför för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Åtgärden får endast avse sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig.

I 3 a § anges att om det inte finns någon som är skäligen misstänkt får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats. Sådan kameraövervakning får ske endast om syftet är att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet.

Hemlig kameraövervakning får användas endast efter tillstånd av rätten.

Upptagningar som gjorts vid hemlig kameraövervakning skall förstöras omedelbart efter granskning om de saknar betydelse från brottsutredningssynpunkt. I de delar de är av sådan betydelse skall de bevaras tills förundersökningen läggs ned eller avslutas eller, om åtal väcks, tills målet slutligt avgjorts. I de delar upptagningarna är av betydelse för att förhindra brott skall de bevaras så länge de behövs för att förhindra brottet.

I förarbetena till lagen (prop. 1995/96:85, bet. 1995/96:JuU11) berörs inte förhållandet till meddelarskyddet enligt TF och YGL.

3.8 Andra lagar med regler om hemliga tvångsmedel

1952 års tvångsmedelslag

Lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, 1952 års tvångsmedelslag, innehåller tilläggs- och undantagsbestämmelser till den grundläggande regleringen i rättegångsbalken i fråga om straffprocessuella tvångsmedel. I likhet med lagen om hemlig kameraövervakning har 1952 års tvångsmedelslag alltifrån tillkomsten varit tidsbegränsad. Den gäller nu till utgången av år 2007.

1952 års tvångsmedelslag gäller vid förundersökning om brott som ansetts vara särskilt allvarliga för landets säkerhet. Lagen omfattar vissa allmänfarliga brott, t.ex. sabotage och grovt sabotage. Vidare omfattas mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage samt flygplatssabotage om något av dessa brott innefattar sabotage. Därutöver omfattar lagen dels vissa högmålsbrott som uppror och olovlig kärverksamhet, dels vissa brott mot rikets säkerhet, t.ex. spioneri.

Från och med den 1 juli 2003 omfattas även terroristbrott (prop. 2002/03:38, bet. 2002/03:JuU12). Lagen gäller också försök, förberedelse och stämpling till dessa brott, om sådan gärning är straffbar.

Lagen ger utvidgade möjligheter att använda bl.a. tvångsmedlen postkontroll, hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. I Ds 2007:2 föreslås lagen få obestämd giltighetstid.

Lagen om särskild utlänningskontroll

I lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll finns bestämmelser om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Bland annat dessa tvångsmedel får användas om det är av betydelse för att utröna om utlänningen eller en organisation eller grupp som han tillhör eller verkar för, planlägger eller förbereder terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:48) om straff för terroristbrott (19 och 20 §§). Som förutsättning gäller att det finns synnerliga skäl för åtgärden. Tillstånd att använda tvångsmedlet skall enligt 21 § gälla för en viss tid som inte överstiger en månad. Frågan om tillstånd prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av Säkerhetspolisen eller en polismyndighet.

3.9 Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål

I lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp finns bestämmelser om i vilka fall straffprocessuella tvångsmedel kan aktualiseras i Sverige efter ansökan från annan stat. Den allmänna principen är att rättslig hjälp endast får lämnas under samma förutsättningar som en motsvarande åtgärd får vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. I lagen kan dock finnas avvikande regler t.ex. om prövning av beslag (4 kap. 16 §). I samband med att 2000 års konvention om ömsesidig rättshjälp i brottmål mellan EU:s medlemsstater genomfördes i svensk rätt infördes två nya former av rättslig hjälp i lagen, nämligen tekniskt bistånd med hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning samt tillstånd till gränsöverskridande hemlig teleavlyssning och teleövervakning. Dessa former av rättslig hjälp regleras direkt i lagen.

Det kan noteras att lagens förhållande till TF och YGL berördes i förarbetena. Det angavs⁶⁴ att rättslig hjälp på TF:s och YGL:s

⁶⁴ Prop. 1999/2000:61 s. 73.

områden inte borde omfattas av lagen, att ingripanden mot grundlagsskyddade medier endast kan ske i de fall och den ordning som föreskrivs i TF och YGL och att om det i ett ärende om rättslig hjälp förekommer misstanke om tryck- eller yttrandefrihetsbrott i Sverige skall ärendet handläggas av JK som kan besluta att inleda en svensk förundersökning enligt den ordning som föreskrivs i dessa grundlagar. Uttalandena tar sikte på den situationen att åtgärden är ett led i beivrandet av missbruk av tryck- eller yttrandefriheten och inte på den situationen att åtgärden är ett led i beivrandet av annat brott men kan komma i konflikt med delar av skyddet för tryck- och yttrandefriheten, t.ex. rätten till anonymitet.

3.10 Tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet

Lagen (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet ersatte bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen. I 6–9 §§ finns regler om eftersökande och omhändertagande av handlingar. Beslut om eftersökande och omhändertagande fattas som huvudregel av länsrätten på ansökan av granskningsledare (14 §). På den enskildes begäran omfattas inte handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § RB och inte heller handling med ett betydande skyddsintresse, om dess innehåll på grund av särskilda omständigheter inte bör komma till annans kännedom (16 §). Handling av det sistnämnda slaget får dock undantas endast om dess skyddsintresse är större än dess betydelse för kontrollen. I 4 § anges att beslut om åtgärd enligt lagen får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär för den enskilde.

3.11 Utsökningsbalken

I 2 kap. 15–17 §§ UB finns bestämmelser om kronofogdemyndighetens möjligheter att använda vissa tvångsmedel. I 2 kap. 17 § första stycket UB anges att hus, rum eller förvaringsställe får genomsökas vid förrättning, om det behövs för att verkställighet skall kunna ske. Enligt andra stycket får förrättningsmannen låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt, om han behöver tillträde till utrymme som är tillslutet. Han får dock inte bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrät-

telse om tiden för förrättningen har sänts till innehavaren med posten eller lämnats på annat lämpligt sätt och det kan antas att denne håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl kan vara att innehavaren av bostaden trots anmaning inte har hört av sig, att förrättningen är brådskande eller att utmätningsskäl eller annan uppenbart söker sabotera verkställigheten. Tredje stycket medger att förrättningsmannen också i övrigt använder tvång för att genomföra förrättningen i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna.

4 Frågans tidigare behandling

Frågan om förhållandet mellan meddelarskyddet enligt TF och reglerna i vanlig lag om straffprocessuella tvångsmedel m.m. som kan innebära risk för röjande av skyddade uppgifter har behandlats tidigare. Här lämnas en kort redogörelse för de senaste av dessa arbeten.

Som framgått i det föregående fick tystnadspliktsregeln i 3 kap. 3 § TF sin nuvarande utformning genom prop. 1975/76:204 och prop. 1990/91:64. Prop. 1975/76:204 byggde på *Massmediutredningens* (MMU) förslag. Kretsen som har tystnadsplikt utvidgades och villkoren för att tystnadsplikt skall vika för vittnesplikt skärptes, samtidigt infördes det straffsanktionerade efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § TF. Genom prop. 1990/91:64 infördes erinran i 3 kap. 3 § sista stycket TF om att rätten vid förhör skall vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som är medgivet.

MMU föreslog inte några direkta grundlagsbestämmelser till skydd för rätten till anonymitet vid beslag, husrannsakan eller andra tvångsåtgärder men förordade en regel i grundlag som hänvisade till bestämmelser i ämnet i vanlig lag (SOU 1975:49 s. 27). I propositionen (prop. 1975/76:204 s. 111) angav departementschefen att föreskrifter om förhållandet mellan anonymitetsskyddet och tvångsmedelsregleringen är ett viktigt moment i anonymitetsrätten, att sådana föreskrifter inte borde tas upp i grundlag och att en hänvisning i grundlag till sådan lagstiftning borde anstå tills den hade beslutats. Propositionen beslutades den 25 mars 1976. I juni samma år lämnade *utredningen om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan* betänkandet *Anonymitet och tvångsmedel* (SOU 1976:36). Utredningen föreslog att 27–28 kap. RB om beslag respektive

husrannsakan skulle kompletteras med regler till skydd för anonymitetsintresset. De nya bestämmelserna anslöt nära till 3 kap. 3 § TF och innebar att särskilda förutsättningar skulle gälla för beslag och husrannsakan i anonymitetsfallen, att åtgärden i dessa fall som regel skulle prövas av domstol, att anonymitetsintresset skulle bevakas av en särskild företrädare (anonymitetsombud) och att vissa regler skulle gälla för förfarandet. Förslaget ledde inte till lagstiftning.

Erinran om att den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § TF eller 2 kap. 3 § YGL får höras som vittne endast i den mån det framgår av dessa §§ infördes som nämnts i 36 kap. 5 § sjätte stycket RB genom prop. 1977/78:62 efter påpekande från Lagrådet. Det sades i propositionen inget om hur tystnadsplikten enligt TF skulle tillämpas i fråga om beslag (27 kap. 2 § RB), skriftligt bevis (38 kap. 2 § RB), husrannsakan för eftersökande av föremål som är underkastat beslag (28 kap. 1 § RB) eller syn av skriftlig handling (39 kap. 2 § RB med hänvisning till 38 kap. 2 § samma balk, jfr NJA 1981 s. 791 som innebär att hänvisningen beträffande skriftlig handling i 39 kap. 5 § första stycket RB till 38 kap. 2 § samma balk skall tillämpas analogt på videoupptagningar varigenom även 36 kap. 5 § blir tillämplig). Genom införandet av erinran om tystnadsplikt enligt grundlagarna i 36 kap. 5 § RB påverkades en mängd regler och institut i RB. Regeln i 36 kap. 5 § RB är ju en grundregel till vilken det hänvisas i en rad lagrum (jfr. Persson Exklusivitetsfrågan s. 318).

Tvångsmedelskommittén lämnade i sitt slutbetänkande Tvångsmedel – anonymitet – integritet, SOU 1984:54, förslag till en s.k. baslag om tvångsmedel. Lagen skulle gälla för de slag av tvångsmedelsanvändning som syftar till att få del av muntliga eller skriftliga uppgifter eller som har ett annat syfte men som kan få till bieffekt att uppgifter kommer till en myndighets kännedom. Lagen skulle reglera två huvudfrågor, dels skydd för vissa uppgifter, bl.a. det tryckfrihetsrättsliga skyddet för anonymitet, dels hanteringen av uppgifter som framkommer under tvångsmedelsanvändning, bl.a. överskottsinformation. Ändamåls-, behovs- och proportionalitetsgrundsatserna lagfästes genom lagen.

I fråga om anonymitetsskyddet innebar lagförslaget i korthet följande. I en paragraf anges vilka uppgifter som skall skyddas enligt lagen. Det är bl.a. fråga om vem som är en sådan person som var tillförsäkrad anonymitet enligt TF. Enligt lagförslaget skall vid all tvångsmedelsanvändning uppmärksamhet ägnas åt om förfaran-

det kan medföra röjande av skyddad uppgift. Intresset av skydd för uppgiften skall vägas mot det intresse som ligger till grund för tvångsmedelsanvändningen. Intresset av skydd för anonymitets-skyddad uppgift skall därvid tillmätas synnerlig vikt och för att tvångsmedelsanvändning skall ges företräde torde enligt kommit-tén normalt krävas att det rör sig om ett brott för vilket är före-skrivet fängelse i minst två år. Avgörandet av om det kan antas att uppgift som skall skyddas kommer att röjas skall enligt förslaget ligga hos den myndighet som överväger att använda tvångsmedel. Om ett röjande kan antas ske skall beslut i frågan undantagslöst fattas av domstol. Inte i något fall får interimistiska beslut fattas av myndigheten. Om man då tvångsåtgärden beslutas inser att risk för röjande finns men väljer att ändå använda tvångsmedlet skall före-skrifter som förebygger röjande ges i beslutet. Om det framkommer nya omständigheter som tyder på att även andra uppgifter kan komma att röjas än sådana som tidigare varit i fråga skall verkstäl-ligheten ställas in och ny domstolsprövning ske. Försegling och liknande åtgärder som inte kan medföra röjande får dock vidtas för att förhindra att material undanhålls eller förstörs. För att ytterli-gare förstärka skyddet för uppgifter föreslogs även inrättande av offentliga ombud som skulle kunna medverka vid domstolspröv-ningen och verkställigheten.

Förslaget ledde inte till lagstiftning. Proportionalitetsprincipen lagfästes dock år 1989 (se nedan) och systemet med offentliga ombud i ärenden om tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning infördes år 2004. Den 1 juli 2005 infördes också regler om överskottsinformation i ärenden rörande hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning (27 kap. 23 a och 24 §§ RB), hemlig kameraövervakning (6 a och 7 §§ lagen 1995:1506 om hemlig kameraövervakning) och särskild utlänningskontroll (21 a och 22 §§ lagen 1991:572 om särskild utlänningskontroll).

Lagfästande av proportionalitetsprincipen år 1989 (SFS 1989:650, prop. 1988/89:124, JuU25, rskr. 313) innebar som framgått i det föregående att principen infördes i 24 kap. 1 § tredje stycket RB (häktning), 25 kap. 1 § tredje stycket RB (reseförbud och anmäl-ningsskyldighet), 26 kap. 1 § andra stycket RB (kvarstad), 27 kap. 1 § tredje stycket RB (beslag, postkontroll, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning) och 28 kap. 3 a § RB (husrannsakan). Som nämnts angav departementschefen därvid (a. prop. s. 35) att direkt efterforskning genom användning av tvångsmedel var utesluten och att proportionalitetsprincipen gav ett tillräckligt skydd i bieffekts-

fallen, dvs. vid obehörigt röjande av uppgifter som inte är direkt efterforskade vid tvångsmedelsanvändningen.

5 Aktuella lagförslag och utredningar

5.1 Signalspaning

Den 12 mars 2007 lämnades den omdiskuterade propositionen 2006/07:63 En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet till riksdagen. I propositionen behandlas dels förslag till ändringar i lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet, dels förslag till en ny lag om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet som berör den signalspaning som får bedrivas av Försvarets radioanstalt (FRA). Den underrättelseinhämtning i form av signalspaning som FRA bedriver har tidigare varit oreglerad och vilat på principen att etern är fri. Den tekniska utvecklingen har inneburit att den information som förut kunde infångas genom signalspaning i etern nu i hög grad sänds via tråd eller kabel. FRA har uppgett⁶⁵ att 98 procent av trafiken till och från Sverige går i kabel. Mot denna bakgrund har det ansetts finnas skäl att överväga en reglering som låter signalspaningen omfatta även trådbunden kommunikation.

I fråga om lagen om försvarsunderrättelseverksamhet innebär förslagen bl.a. att mandatet för försvarsunderrättelseverksamheten ändras från ”yttre militära hot” till ”yttre hot”, att det uttryckligen anges att verksamheten endast får avse utländska förhållanden samt att gränsdragningen mellan polisiär verksamhet och försvarsunderrättelseverksamhet förtydligas.

Enligt förslaget till ny lag om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet får signalspaningsmyndigheten i försvarsunderrättelseverksamhet enligt lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet inhämta signaler i elektronisk form vid signalspaning i etern och i tråd. Inhämtning i tråd skall ske automatiserat och får endast avse signaler som identifierats genom sökbegrepp. Signalspaning sker efter inriktning från regeringen eller berörda myndigheter. En inriktning av signalspaningen får inte avse endast en viss fysisk person. Ett särskilt tillståndsförfarande föreslås för myndigheternas inriktningar. Underrättelser med uppgifter som inhämtats enligt lagen skall rapporteras till berörda myndigheter i enlighet med vad som föreskrivs i lagen (2000:130) om försvarsunderrättel-

⁶⁵ SOU 2003:32 s. 129.

severksamhet. I 7 § i den föreslagna lagen anges att upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt lagen skall förstöras omgående om innehållet avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § TF eller 2 kap. 3 § YGL eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § TF eller 2 kap. 4 § YGL. De sökbegrepp som skall användas, liksom att förstöring och rapportering sker i enlighet med lagens bestämmelser skall kontrolleras i särskild ordning. Den myndighet som kontrollerar verksamheten föreslås få möjlighet att besluta att inhämtning skall upphöra och inhämtat material förstöras. Ett integritetsskyddsråd inrättas också.

Vid behandlingen av reglerna om att vissa upptagningar och uppteckningar skall förstöras anføres i propositionen följande angående relationen till tryck- och yttrandefriheten⁶⁶:

En viktig utgångspunkt är vidare att regler om signalspaning inte får strida mot det skydd för meddelarfriheten som gäller enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Även om signalspaningen inte riktas mot personer som är verksamma på massmedieområdet kommer det inte att gå att helt undvika risken för att exempelvis ett meddelande mellan en journalist och en meddelare inhämtas. Anonymitetsskyddet som garanteras genom journalistens tystnadsplikt bryts då igenom. En upptagning eller uppteckning kan också innefatta ett brott mot det s.k. efterforskningsförbudet. Det ideala skulle vara om inhämtning som berörde massmedieområdet förbjöds. Vid automatiserad inhämtning är det dock inte möjligt att upprätthålla ett sådant förbud. Av praktiska och tekniska skäl kan det inte heller krävas att inhämtningen omedelbart skall avbrytas. Problemet kan inte lösas på annat sätt än genom en föreskrift om att upptagningar eller uppteckningar som står i konflikt med tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen omedelbart skall förstöras...

När det gäller sådana upptagningar eller uppteckningar som berör det grundlagsskyddade området kan det naturligtvis förekomma att innehållet är sådant att det i och för sig är av intresse för försvarsunderrättelseverksamheten. Detta saknar dock betydelse när det gäller tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen; en sådan upptagning eller uppteckning skall förstöras så snart det har konstaterats att den är av sådant slag som anges i bestämmelsen, innehållet i det som omfattas av grundlagsskyddet saknar därvid all betydelse...

Regeringen delar inte Tidningsutgivarnas bedömning att det föreslagna systemet skulle kräva grundlagsreglering. Enbart den omständigheten att informationen inhämtas kan nämligen inte anses innebära ett brott mot anonymitetsskyddet och efterforskningsförbudet om inte något sådant syfte föreligger...

Regeringens uppfattning är sammanfattningsvis att genom förslaget tillgodoses anonymitetsskyddet och meddelarfriheten på ett sätt

⁶⁶ Prop. 2006/07:63 s. 105 ff.

som, vilket också Justitiekanslern anført, får anses godtagbart med hänsyn till den intresseavvägning som är nödvändig.

Förslaget trädde i kraft den 1 januari 2009 men reviderades i prop. 2008/09:201 efter bl.a. påtryckningar från allmänheten. Det nya lagförslaget trädde i kraft den 1 dec 2009.

5.2 Buggning

I propositionen 2005/06:178 Hemlig rumsavlyssning föreslog regeringen att hemlig rumsavlyssning ("buggning") skall införas som ett nytt hemligt tvångsmedel genom en särskild tidsbegränsad lag. Lagen föreslogs trädde i kraft den 1 juli 2006 och gälla till och med den 30 juni 2009. Den 31 maj 2006 beslöt riksdagen att lagförslaget skulle hänvisas till justitieutskottet för att där vila i minst tolv månader från den 29 maj 2006.⁶⁷ Efter att lagförslaget hade vilat utkom justitieutskottet med ett betänkande 2007/08:JuU3. Lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning trädde i kraft den 1 januari 2008 och gäller fram till 31 december 2013.

Med hemlig rumsavlyssning avses att tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst som allmänheten inte har tillträde till i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud. Hemlig rumsavlyssning skall enligt förslaget få användas vid förundersökning avseende brott som har ett minimistraff om fängelse i minst fyra år. Hemlig rumsavlyssning skall också få användas vid förundersökning angående vissa andra brott som räknas upp i lagtexten under förutsättning att straffvärdet kan antas överstiga fängelse i fyra år.

Hemlig rumsavlyssning skall endast få avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Enligt förslaget gäller ett absolut förbud mot att avlyssna vissa platser. Det gäller dels en sådan plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare, dels sådana platser som används för bikt eller enskild själavård. Enligt 4 § andra stycket 1 får hemlig rumsavlyssning inte heller avse en sådan plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för

⁶⁷ Bet. 2005/06: JuU26, rskr. 2005/06:320.

verksamhet för vilken tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § TF eller 2 kap. 3 § YGL, t.ex. massmedieredaktioner. Enligt sista stycket i samma paragraf gäller detta förbud dock inte om det finns synnerlig anledning att anta att platsen används för ett sådant brott som avses i lagen.

Enligt 5 § i den föreslagna lagen får hemlig rumsavlyssning inte avse samtal eller annat tal där någon som yttrar sig inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som framkommit på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra – sjätte styckena RB. Det innebär att bl.a. samtal mellan försvarare och den misstänkte, bikt och enskild själavård och samtal, där enligt TF eller YGL någon som talar inte får avslöja sin källa, inte får avlyssnas. Om det under rumsavlyssningen framgår att det är fråga om sådant tal som inte får avlyssnas skall avlyssningen omedelbart avbrytas. En upptagning eller uppteckning som innehåller sådant som inte får avlyssnas skall i dessa delar omedelbart förstöras.

För användning av hemlig rumsavlyssning krävs enligt förslaget att allmän domstol lämnar tillstånd. Offentliga ombud skall delta i sådana tillståndsärenden. Tillstånd till hemlig rumsavlyssning skall få lämnas endast om någon är skäligen misstänkt för ett sådant brott som avses i lagen, åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen samt skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär.

Förslaget innebär att internationell rättslig hjälp enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål skall kunna lämnas i form av hemlig rumsavlyssning.

Angående möjligheten att avlyssna bl.a. massmedieredaktioner anfördes i propositionen i huvudsak följande (prop. 2005/06:178 s. 66 f.):

Intresset av att upprätthålla ett starkt skydd för den personliga integriteten talar för att i så stor utsträckning som möjligt undanta platser där det typiskt sett förekommer integritetskänslig information. Enligt vår mening kan det emellertid inte uteslutas att grovt kriminella i vissa fall anpassar sin verksamhet efter sådana undantag i lagstiftningen. Det skulle kunna påtagligt minska tvångsmedlets effektivitet och till och med kunna uppfattas som stötande om det föreskrivna skyddet för vissa platser utnyttjas för att begå mycket allvarliga brott. Ett exempel på det är en lokal som stadigvarande används av en grupp politiska extremister för att framställa cd-skivor. Hemlig rumsavlyssning av en sådan lokal kommer, med vårt förslag, som huvudregel inte att vara tillåten, eftersom det är en sådan plats där uppgifter som omfattas av meddelarskyddet regelmässigt förekommer (jfr 36 kap. 5 §

sjätte stycket rättegångsbalken). Skulle platsen användas för brott som kan föranleda hemlig rumsavlyssning, t.ex. förberedelse till mord eller omfattande narkotikaförsäljning, är det emellertid inte rimligt att hemlig rumsavlyssning inte skall kunna äga rum. För att hemlig rumsavlyssning skall komma ifråga bör det dock föreligga en hög grad av sannolikhet för att det på platsen begås brott av sådant slag som får föranleda hemlig rumsavlyssning...

Tillstånd till hemlig rumsavlyssning, när det gäller platser där uppgifter som omfattas av meddelarskyddet regelmässigt förekommer, bör således få meddelas endast om det finns omständigheter som påtagligt visar att polisen med fog kan förvänta sig att det där förekommer sådan brottslig verksamhet som kan föranleda hemlig rumsavlyssning.

Vårt förslag innebär således att massmedieredaktioner som huvudregel undantas från tillämpningsområdet för reglerna om hemlig rumsavlyssning. Som Lagrådet påpekade i sitt yttrande över lagrådsremissen Hemlig avlyssning m.m. måste användningen av hemlig rumsavlyssning också vara förenlig med efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen respektive 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen. Om hemlig rumsavlyssning med stöd av undantagsregeln skulle tillåtas på en sådan plats, innebär detta givetvis inte att bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen om t.ex. förbud mot censur och andra hindrande åtgärder kan åsidosättas. Detta grundlagsskydd skall alltså beaktas vid verkställigheten på samma sätt som skulle ske i dag om tillstånd skulle ges till husrannsakan på en massmedieredaktion. Det kan inte anses föreligga något behov av att i den nya lagen om hemlig rumsavlyssning särskilt hänvisa till efterforskningsförbudet, såsom Lagrådet förespråkade i sitt yttrande över lagrådsremissen Hemlig avlyssning m.m.

Som framgår av det följande innebär vårt förslag att uppgifter som åtnjuter skydd enligt grundlagarna och som framförs i samtal inte skall få avlyssnas genom hemlig rumsavlyssning.

Angående regeln i 5 § om att hemlig rumsavlyssning inte får avse visst tal angavs i propositionen bl.a. följande (a. prop. s. 103):

Paragrafen innebär inte någon skyldighet för polisen att alltid lyssna i realtid. Däremot innebär den en skyldighet för polismyndigheten att se till att de samtal som på detta sätt har tagits upp på band eller annan teknisk upptagning, inte vidare lyssnas av utan i stället omedelbart förstörs. Exempel på när paragrafen kan bli tillämplig är om den misstänktes bostad avlyssnas och den misstänkte där för ett samtal med en journalist inför en artikel som denne skall skriva...

Konstitutionsutskottet gjorde i sitt yttrande över förslaget ett antal överväganden beträffande förhållandet till grundläggande fri- och rättigheter men avstod från att ta ställning. Utskottet angav att avvägningarna borde göras i samband med justitieutskottets bered-

ning av ärendet. Justitieutskottet ansåg att lagförslagen såvitt avsåg undantagen från avlyssning väl balanserade intresset av en effektiv bekämpning av de grövsta brotten mot intresset av att freda den personliga sfären och de grundlagsskyddade rättigheterna. Utskottet tillstyrkte lagförslaget.⁶⁸

Som nämnts ovan trädde lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning i kraft den 1 januari 2008 och gäller fram till 31 december 2013.

5.3 Preventiva tvångsmedel

I propositionen 2005/06:177 Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott föreslog regeringen att de brottsbekämpande myndigheterna genom en särskild lag ges möjlighet att använda hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning, hemlig kameraövervakning och postkontroll för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Den 31 maj 2006 beslöt riksdagen att lagförslaget skulle hänvisas till justitieutskottet för att där vila i minst tolv månader från den 29 maj 2006.⁶⁹

Tillstånd till tvångsmedelsanvändning skall enligt förslaget kunna meddelas, om det med hänsyn till omständigheterna finns anledning att anta att en person kommer att utöva allvarlig brottslig verksamhet som innefattar en i lagen särskilt angiven gärning. De gärningar som särskilt anges är vissa högmålsbrott, brott mot rikets säkerhet, allmänfarliga brott och terroristbrott, dvs. den brottslighet som Säkerhetspolisen enligt gällande ansvars- och uppgiftsfördelning inom polisen har att bekämpa. Vidare anges vissa andra mycket allvarliga brott såsom mord och människorov, dvs. brott som den öppna polisen skall bekämpa. De aktuella tvångsmedlen skall få användas för att förhindra även dessa brott, om det finns anledning att anta att avsikten med brottet är att förmå offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Allmän domstol skall lämna tillstånd till åtgärden och offentliga ombud skall delta i sådana tillståndsärenden. Tillstånd skall få lämnas endast om det är av synnerlig vikt för att förhindra den brottsliga verksamheten och skälen för åtgärden uppväger det intrång

⁶⁸ Bet. 2005/06:JuU26.

⁶⁹ Bet 2005/06: JuU30, rsk. 2005/06:321.

eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Enligt 11 § i förslaget får hemlig teleavlyssning inte ske av telefonsamtal eller andra telemeddelanden mellan den som är misstänkt för något brott och hans försvarare. Om det framkommer under avlyssningen att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande skall avlyssningen avbrytas och upptagningar och uppteckningar skall i den mån de omfattas av förbudet omedelbart förstöras. I 12 § finns regler för användningen av överskottsinformation som erhålls vid tvångsmedelsanvändningen som väsentligen begränsar användningen av sådan information.

I propositionen finns inga uttalanden angående förhållandet till meddelarskyddet enligt TF och YGL.

Justitieutskottet behandlade propositionen parallellt med den ovan behandlade propositionen om hemlig rumsavlyssning (buggning). Utskottet angav att det inte hade någon annan uppfattning än Lagrådet och konstitutionsutskottet om att förslaget kräver grannliga och ömtåliga avvägningar (bet. 2005/06:JuU30 s. 12) men kom till den sammanfattande bedömningen att riksdagen borde anta förslaget (a. bet. s. 19). Inte heller i betänkandet finns några uttalanden angående förhållandet till meddelarskyddet enligt TF och YGL.

Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott trädde i kraft den 1 januari 2008 och gäller fram till 31 december 2013.

5.4 Hemlig dataavläsning

I SOU 2005:38 Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. föreslår Beredningen för rättsväsendets utveckling bl.a. att hemlig dataavläsning införs som ett nytt tvångsmedel. Metoden kan innebära att myndigheterna i hemlighet sänder en viss mjukvara, en s.k. programkod, till en dator. Mjukvaran ger sedan myndigheterna uppgifter om vilken information som finns i datorn och hur datorn används, dvs. såväl historiska uppgifter som uppgifter som genereras under verkställigheten blir tillgängliga. Myndigheterna kan alltså läsa av informationen, t.ex. innan den förs vidare via trådbunden eller trådlös förbindelse. Vilken information det är fråga om i det enskilda fallet och hur informationen skall levereras till myndigheten beror på vad myndigheterna har bestämt

vid utformningen av mjukvaran. Det är alltså möjligt att i viss utsträckning precisera och begränsa vilken information man vill ha uppgift om och om informationen skall skickas till myndigheten via radio, över Internet eller t.ex. lagras på olika sätt i datorn för att sedan tas ut vid exempelvis framtida husrannsakan och beslag. Dataavläsning kan också innebära att hård- eller mjukvara med liknande funktion placeras i den informationsbärande utrustningen genom ett fysiskt ingrepp, t.ex. vid ett hemligt intrång i en persons bostad eller på dennes arbetsplats.

Det är uppenbart att hemlig dataavläsning kan innebära att identiteten hos den som enligt TF eller YGL har rätt till anonymitet avslöjas. I betänkandet behandlas inte det föreslagna tvångsmedlets förhållande till skyddsreglerna i TF och YGL.

Enligt prop. 2011/12:55 föreslås förslaget träda i kraft den 1 juli 2012.

5.5 Frågan om fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning

I maj 2006 fick en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av användningen av tvångsmedel enligt lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning. Utredningen utmynnade i ett lagförslag (prop. 2007/08:163) som bifölls av riksdagen. Lagförslaget trädde i kraft den 1 januari 2009 och gäller fram till den 31 december 2013.

5.6 Trafikdatalagring

Den 18 maj 2006 gav chefen för justitiedepartementet en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till hur man i svensk rätt skall genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG av den 15 mars 2006 om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät och om ändring av direktiv 2002/58/EG (datalagringsdirektivet). Utredningen har antagit namnet Trafikuppgiftsutred-

ningen.⁷⁰ I SOU 2007:76 föreslår utredningen att lagringen av trafikuppgifter ska ske hos leverantören och att lagringstiden ska vara ett år. Därefter ska uppgifterna utplånas. Leverantörerna ska vara skyldiga att anpassa sin verksamhet så att uppgifterna enkelt kan tas om hand av de brottsbekämpande myndigheterna vid ett utlämnande. Post- och telestyrelsen ska ha tillsyn över leverantörernas lagring av trafikuppgifter.

I lagförslaget (prop. 2010/11:46) föreslås att det i lag förs in bestämmelser som bl.a. anger ändamålen med lagringsskyldigheten och vilka teknikområden som omfattas. Den närmare tekniska beskrivningen av vilka uppgifter som ska lagras bedöms lämpligast att ta in i förordning. Slutligen föreslås särskilda bestämmelser för att skapa ett tillfredsställande skydd för de uppgifter som lagras.

Justitieutskottets har avgett ett betänkande (2011/12:JuU28) i samband med att det äldre betänkandet (2010/11:JuU14) och lagförslaget har fått vila i minst tolv månader i enlighet med riksdagens beslut. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2012. I det första betänkandet tillstyrker Justitieutskottet lagförslaget, dock med den ändringen att utskottet föreslår att de föreskrifter som regeringen meddelar med stöd av bemyndigandet i lagen om elektronisk kommunikation snarast ska underställas riksdagen för prövning, och avstyrker samtliga motioner.

Datalagringsdirektivet syftar till att harmonisera medlemsstaternas regler om de skyldigheter som leverantörer av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät har att lagra vissa uppgifter som genereras eller behandlas i samband med att en kommunikation sker per fast eller mobil telefoni, eller på Internet. Tanken är att se till att trafikuppgifter skall finnas tillgängliga och kunna lämnas ut till de brottsbekämpande myndigheterna för att de skall kunna avslöja, utreda och åtala för allvarlig brottslighet, såsom denna definieras i nationell lag. De uppgifter som skall lagras svarar främst, enkelt uttryckt, på frågorna vem kommunicerade med vem, *när* skedde det, *var* befann sig de som kommunicerade med varandra och vilken *typ* av kommunikation användes vid tillfället. Lagringsskyldigheten omfattar inte innehållet i en kommunikation. Direktivet anger lagringstiden för alla kategorier av trafikuppgifter till minst sex månader och högst två år, med möjlighet att ha en tidsbegränsad längre lagringstid vid särskilda omständigheter.

⁷⁰ Ju 2006:04, dir. 2006:49 och 2007:37.

Även om lagringsskyldigheten inte omfattar innehållet i en kommunikation kan den ändå tänkas komma i konflikt med rätten till anonymitet enligt TF och YGL eftersom uppgifter om när, var och till eller från vilken abonnent en kommunikation skedde kan ge indikationer om t.ex. vem som lämnar en viss uppgift för publicering. Det är viktigt att denna aspekt uppmärksammas.

5.7 Brott och brottsutredning i IT-miljö

Överåklagare Gunnel Lindberg har i utredningen Brott och brottsutredning i IT-miljö (Ds 2005:6) föreslagit bl.a. att reglerna om husrannsakan och beslag anpassas till den moderna tekniken. I rättegångsbalken föreslås en ny regel om husrannsakan i IT-miljö. Förutsättningarna för en sådan husrannsakan skall i princip vara desamma som för husrannsakan i en fysisk miljö. Kretsen som får besluta om husrannsakan i IT-miljö blir dock något snävare än kretsen som kan besluta om en vanlig husrannsakan. Genom ändringar i reglerna om beslag föreslås att beslag kan avse information i elektronisk form. Ändringarna innebär bl.a. att de s.k. beslagsförbuden, som hindrar beslag av särskilt integritetskänsliga handlingar, görs direkt tillämpliga på elektronisk information. Reglerna om edition föreslås ändras på motsvarande sätt.

Utredaren har i utredningen framhållit att det förhållandet att endast skriftliga handlingar nämns i den för beslagshanteringen centrala regeln om beslagsförbud har fått till följd att sådan information som lagras i elektronisk form och som rör uppgifter som omfattas av tystnadsplikt formellt har ett betydligt sämre skydd än motsvarande uppgifter i traditionella handlingar. Hon har föreslagit att ett förtydligande görs i den grundläggande regeln om beslag så att det framgår av paragrafen att även elektroniska handlingar kan tas i beslag. Vidare ska det enligt förslaget framgå att särbestämmelserna om skriftliga handlingar ska tillämpas på elektroniska upptagningar av skrift (Ds 2005:6 s. 283 f.). Promemorian har remissbehandlats men har inte lett till några lagstiftningsåtgärder.

5.8 Förundersökning – objektivitet, beslag, dokumentation m.m. (Förundersökningsutredningen)

Förundersökningsutredningen har haft i uppdrag att utreda hur förundersökningarnas kvalitet bäst kan säkerställas. De frågor som tas upp i slutbetänkandet avser bl.a. tillämpningen av objektivitetskravet, innebörden av förundersökningsledaransvaret, de brottsutredande myndigheternas metoder för kvalitetssäkring, dokumentation och bevarande av sidomaterial, inspelning av förundersökningsförhör, beslag som görs i bevissyfte samt beslag i IT-miljö. Dessutom tar utredningen i betänkandet upp behovet av kompletterande lagstiftning för att stärka den enskildes rättssäkerhet i vissa speciella avseenden.

Frågorna som behandlas är om det bör införas en lagreglerad rätt till ersättning för egendom som skadats i samband med teknisk undersökning, om polisen bör ges möjlighet att tillfälligt omhänderta egendom för att en brottsutredning inte ska försvåras samt om det bör införas uttryckligt lagstöd för vissa begränsningar av rörelsefriheten vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Lagförslagen i Ds 2005:6 om en anpassning av beslagsreglerna till IT-miljö förkastades av Förundersökningsutredningen (se SOU 2011:45 s 353 ff.) som i sina övervägande skriver följande.

Enligt gällande rätt anses datorer och andra informationsbärare få genomsökas inom ramen för en husrannsakan (se bl.a. SOU 1995:47). I praktiken torde det dock vara mycket sällsynt att det sker en sådan genomgång. Anledningen till detta är den stora informationsmängd som vanligtvis finns lagrad i en dator. Det normala förfarandet är i stället att informationsbäraren som ett första steg tas i beslag för att därefter genomsökas. Enligt utredningens uppfattning är det också på detta sätt som det bör gå till för att brottsutredningar ska kunna bedrivas effektivt. En ordning som förutsätter att de brottsutredande myndigheterna genomsökte innehållet i exempelvis en dator före ett eventuellt beslut om beslag skulle kräva alltför stora resurser. Dessutom skulle intrånget för den enskilde i många fall öka om det regelmässigt skedde genomsökningar på platsen för en husrannsakan. Det förhåller sig annorlunda med traditionella handlingar, som lättare kan identifieras och avskiljas innan ett beslut om beslag fattas. De gällande bestämmelserna om beslagsförbud är också utformade med den utgångspunkten.

Om en reglering skulle utformas på det sätt som föreslås i Ds 2005:6 finns enligt utredningens mening en påtaglig risk för att de brottsutredande myndigheternas arbete i samband med verkställigheten av beslag i IT-miljö skulle försvåras. Ett uttryckligt förbud mot beslag av vissa elektroniska handlingar skulle nämligen kunna innebära

att myndigheterna redan före ett beslag av en informationsbärare måste försäkra sig om att det digitala lagringsutrymmet inte innehåller uppgifter som omfattas av beslagsförbudet. Som nyss beskrivits skulle ett krav på sådan förhandsgranskning många gånger vara orimligt med hänsyn till informationsmängden samt framstå som oförsvarligt från resurssynpunkt. Om de brottsutredande myndigheterna var förhindrade att besluta om beslag vid misstanke om att den digitala informationsbäraren i någon del innehöll känslig information, skulle det innebära att inte heller annan för utredningen relevant information skulle kunna säkras genom beslag. Detta skulle riskera att försvåra utredningen. Återigen skulle alternativet vara att på plats söka genom materialet och därvid gallra ut de känsliga uppgifterna, vilket alltså sällan torde vara möjligt.

Ett annat förhållande gäller för förbudet mot beslag av närstående-korrespondens enligt 27 kap. 2 § andra meningen RB. Det får anses vara mer regel än undantag att det i exempelvis datorer och mobiltelefoner finns lagrat elektroniska meddelanden från närstående. Detta förhållande skulle kunna mer eller mindre omöjliggöra beslag av digitala informationsbärare vid andra brott än de som har ett föreskrivet straffminimum om fängelse i två år. Med en direkt tillämplighet av beslagsreglerna på elektronisk information innebär nämligen ett beslag av informationsbäraren per definition också ett beslag av dess innehåll.

Mot bakgrund av vad som nu har anförts är utredningen av uppfattningen att bestämmelser som innebär att de nuvarande beslagsförbudsreglerna görs direkt tillämpliga på elektroniska upptagningar skulle innebära alltför stora praktiska nackdelar vid verkställigheten av beslag i IT-miljö.

Databaser med utgivningsbevis

Nedanstående förteckning innehåller uppgifter om webbplatser, databaser, som har sökt och beviljats utgivningsbevis under tiden den 3 september 2008 till den 9 december 2010. Sammanställningen omfattar 229 utgivningsbevis med nummer 2008-058 t.o.m. 2010-094.

Uppgifterna är hämtade från Myndigheten för radio och tv:s register. Utöver numret på utgivningsbeviset, vem som har registrerat webbplatsen, webbadress samt kategori lämnas även en kort beskrivning av inriktningen på verksamheten.

Sammanställningen utgör en fortsättning på den genomgång som Yttrandefrihetskommittén genomförde och presenterade som bilaga till betänkandet *Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor* (SOU 2009:14).

Sammanställningen berörs vidare i avsnitt 19.2 i detta betänkande.

Grupp A Databaser med organisationsformen "privatperson"

2008-063 Eva Persson Utställningsetetiskt forum, www.ueforum.se Privatperson	Webbplats om konst med de kultur- och naturhistoriska museernas utställningar i fokus.
2008-065 Tommy Sandström www.tommysandstrom.fortunecity.com Privatperson	Webbplatsen kan inte nås.
2008-079 Adam Boman www.babian.se Privatperson	Tecknade serier.

2009-001 Christer Sandberg www.ulrikainfo.se Privatperson	Information om orten Ulrika. Modererad kommentarfunktion.
2009-003 Karl Wångstedt Macbloggen, www.macbloggen.se Privatperson	Tips och artiklar om layout för webbplatser.
2009-005 Helena Hallgarn www.strangnaspolitiken.blogspot.com Privatperson	Folkpartistisk kommunpolitiker om politiken i Strängnäs. Modererad kommentarfunktion.
2009-008 Ulf Lönnberg Doctrina Morum, www.doctrinamorum.se Privatperson	Webbtidning med inriktning på kultur och samhällsdebatt.
2009-014 Jörgen U. Bengtsson www.jorgenubengtsson.com Privatperson	Blogg om religiösa frågor och livsåskådning.
2009-016 Kjell Ekhage www.respektera.nu Privatperson	Webbplatsen inte tillgänglig.
2009-018 Mats Engström MATS ENGSTRÖM'S BLOG, www.matsengstrom.wordpress.com Privatperson	Blogg om samhällsfrågor med tyngdpunkt på EU. Språk: engelska.
2009-046 Charlotte Essén www.charlotteessen.se Privatperson	Webbtidning om samhällsfrågor med inriktning på familjepolitik. Modererad kommentarfunktion, "gästbok".
2009-061 Anders Svensson Islandsbloggen, www.islandsbloggen.com Privatperson	Artiklar om Island.
2009-062 Sven Yrvind www.yrvind.com Privatperson	Om småbåtar och långfärdssegling.

2009-065 Håkan Frisell Dagens Press, www.dagenspress.se Privatperson	Webbtidning med nyheter från Värmland.
2009-067 Peter Schjerva Nättidningen Payback, www.pay-back.se www.payback.name Privatperson	Webbtidning för Frihetspartiet.
2009-068 Paul Lindberg Rikare Liv, Civilisation, www.rikareliv.info Privatperson	Kulturtidskrift med artiklar om samhälle och religion. Modererad kommentarfunktion.
2009-070 Magnus Perming www.engelbrekt.org Privatperson	Nätportal med länkar till tillverkare och försäljare av smycken.
2009-073 Mats Engström www.mengstrom.blogspot.com Privatperson	Blogg om medier och politik. Modererad kommentarfunktion.
2009-076 Ole von Gertten www.skolometer.se Privatperson	Webbplatsen under uppbyggnad.
2009-085 Holger Danielsson Svanskog, www.svanskog.org Privatperson	Om Svanskogs samhälle.
2010-010 Eber Ohlsson Skånska vattentornssällskapet, www.eber.se Privatperson	Om vatten och byggnader med anknytning till vattenförsörjning.
2010-011 Jajja Deboussard www.timeimages.se Privatperson	Bildbank med försäljning av fotografier från 1940-talet och framåt.
2010-030 Bo Lindkvist www.bossebus.eu Privatperson	Släktkrönika.

2010-031 Johanna Parikka Altenstedt www.vargkanalen.se Privatperson	Information och debatt om den svenska vargstammen.
2010-032 Anna-Lena Norberg www.stoppafusket.nu Privatperson	Opinionsbildning mot utländska företag som fuskar med skatter m.m.
2010-037 Håkan Damberg www.dambergh.se Privatperson	Information om forskning och nyheter som berör tekoindustrin.
2010-044 Adam Arvidsson www.ttworldnews.com www.ttworldnews.se Privatperson	Webbplatsen är "vilande".
2010-054 Per Agerman www.insiderboken.se Privatperson	Artiklar och debatt om insideraffärer m.m.
2010-057 Joachim Fredriksson Ruachs Ande:ning, www.ruachs.se Privatperson	Information om meditation genom djupandning. Kurser på distans.
2010-064 Dag Blomqvist Vindbruk Dalsland, www.vindbrukdalsland.se Privatperson	Om vindkraft i allmänhet och vindkraften i Dalsland i synnerhet.
2010-065 Jonas Öhlmer www.rattsteori.se Privatperson	Kritik och debatt om rättsfrågor.
2010-068 Hans Jonasson www.uddevallapartiet.se Privatperson	Officiell sida för Uddevallapartiet. Modererad kommentarfunktion.
2010-074 Per-Gunnar Andersson www.pegeva.se Privatperson	Bilder från den registrerade utgivarens privathem och trädgård.

2010-079 Ferenc Szeplaky www.szeplakys-photo.com Privatperson	Publicering av egna fotografier.
2010-082 Stefan Zachrisson www.friendlynoise.se Privatperson	Kulturartiklar och fotografier.
2010-084 Pia Tallgren En gaymammans mardröm, www.engaymammasmardrom.dinstudio.se Privatperson	Artiklar och dokument kring ett enskilt vårdnadsärende. Kommentarfunktion för registrerade, sannolikt modererad.
2010-085 Adrian Hörnquist Throw me away, www.throwmeaway.se Privatperson	Recensioner och nyheter om musik. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-088 Rick Falkvinge Rick Falkvinge (PP), www.rickfalkvinge.se Privatperson	Opinionsbildning för informationsfrihet och medborgerliga rättigheter. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-089 Rick Falkvinge Falkvinge Privat, www.privat.rickfalkvinge.se/ Privatperson	Noteringar från arbete och fritid. Omodererad Kommentarfunktion för registrerade.
2010-094 Bodil Carlsson Collievänner, www.collievaenner.blogspot.com Privatperson	Om colliehundar.

Grupp B Databaser med kreditupplysningsverksamhet eller liknande verksamhet med utlämning av uppgifter ur register

2008-098 Eniro Pro AB www.eniropro.se Aktiebolag	Sökfunktion om svenska företag. Grundfakta som omsättning, adress m.m.
2009-011 Marknadsinformation Analys MIA AB Fastighetstaxering, www.infotorg.se Aktiebolag	Betaltjänst för upplysningar om fastigheter, ägare, taxeringsvärde, servitut m.m.
2009-032 Decidas Info AB www.decidas.com Aktiebolag	Kreditupplysningsverksamhet. Företaget framhåller att det inte varnar för personer som ibland släpar efter med sin betalning men som till sist trots allt brukar göra rätt för sig.
2009-051 IHJ Media Group AB www.121.nu Aktiebolag	Kreditupplysning med fri tillgång till grundfakta om aktiebolag, handelsbolag och enskilda firmor. Mot avgift lämnas även upplysningar om skulder, bolagshandlingar etc.
2009-052 Sanocore AB OmVård, www.omvard.se Aktiebolag	Statistik över sjukvården, t.ex. väntetiden för olika operationer, med möjlighet att jämföra olika delar av landet. Finansieras av Svenskt Näringsliv.
2009-063 Racasse AB IVAR, www.konkursbeslut.nu Aktiebolag	Publicering av konkursbeslut över juridiska och enskilda personer.
2009-074 Eniro Sverige AB Eniro.se, www.eniro.se Aktiebolag	Söktjänst för produkter.

2009-075 AdNet Online AB Sverigesök, www.sverigesök.se www.sverigesok.se www.sverigesok.nu www.sverigesok.eu Aktiebolag	Tjänst för sökning av företag efter bransch och verksamhetsort.
2009-078 InfoTrader i Ronneby AB www.infotrader.se Aktiebolag	Fastighetsinformation, statistik om mäklare, tjänster för värdering av villor, information om försäljning av villor och bostadsrätter m.m.
2009-092 Biscom Sweden AB www.lantbruksfakta.se www.lantbrukarnastaxerings-kalender.se Aktiebolag	Sammanställningar ur offentlig statistik över Sveriges drygt 200 000 jordbruksfastigheter över fem hektar.
2009-096 e-name AB www.e-name.se Aktiebolag	Marknadsföring av tjänst som erbjuder postadresser och e-postadresser till företag.
2010-004 Kortea AB Företag.se www.företag.se Aktiebolag	Adresser, konkurser, bokslut, nystartade företag och andra upplysningar om företag.
2010-006 Business Check i Sverige AB www.infotorg.se/businesscheck Aktiebolag	Kreditupplysning. Huvudsaklig grundkälla är Skatteverket. Kräver abonnemang.
2010-016 SIS Ägarservice AB www.aktieservice.se Aktiebolag	Försäljning av uppgifter om ägarförhållanden inom svenska aktiebolag.
2010-034 Direktmedia AB www.mimer.direktmedia.se Aktiebolag	Webbplatsen är endast tillgänglig mot betalning. Företag som säljer produkter och tjänster får tillgång till adresser till 7,5 miljoner personer.
2010-041 AAA Soliditet AB AAA SOLIDITET AB, www.rating.se Aktiebolag	Kreditupplysning. Gratis grunduppgifter om företag, verksamhet, adresser etc. Mot avgift lämnas kreditupplysningar.

2010-042 Berlock Information AB www.birthday.se Aktiebolag	Allmänt om högtidsdagar. Sökfunktion med uppgift om vilka som fyller år på en viss ort en viss dag. Sökfunktionen genererar adress, telefonnummer m.m. Registrerade användare får adress och fullständigt personnummer.
2010-045 InfoTorg AB Infotorg.se, www.infotorg.se Aktiebolag	Kreditupplysning och uppgifter om fordon m.m. Betaltjänst.
2010-072 Kommundelen i Sverige AB KOMMUNDELEN, www.kommundelen.se Aktiebolag	Sökmotor över svenska företag och tv-kanaler.
2010-073 InternetFakta Sweden AB Internetfakta, www.internetfakta.se Aktiebolag	Sökportal för nyheter, väder, kartor, vägbeskrivningar m.m.
2010-093 Varningsinfo i Sverige AB www.varningsinfo.se Aktiebolag	Erbjuder tjänster för att avslöja bluffakturor. Tjänsterna erbjuds mot betalning.

Grupp C Databaser som drivs av aktiebolag, handelsbolag, enskilda näringsidkare, ekonomiska eller ideella föreningar, stiftelser, klubbar eller liknande privata organisationer

2008-059 Nyheter 24 AB www.nyheter24.se Aktiebolag	Innehåller nyheter med "glimten i ögat". Beskriver sig som "oberoende nationell nyhetsförmedlare". Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-064 Politikens arena medier AB Dagens Arena, www.dagensarena.se Aktiebolag	Opinion, nyheter och fördjupning. Startade som radikal ledarsida på Internet. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-067 Hjemmet Mortensen AB www.fz.se Aktiebolag	Artiklar och recensioner om dataspel. Ägs av Egmont Tidskrifter AB. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-072 Sveriges Tidskrifter AB Sveriges Tidskrifter, www.sverigestidskrifter.se Aktiebolag	Intresseorganisation för omkring 400 svenska tidskrifter. Information om tidskrifter, uttalanden, pressetik, kursinformation m.m.
2008-073 Swedish Match North Europe AB www.swedishmatch.com/konsument www.svensktsnus.se Aktiebolag	Information och marknadsföring av svenskt snus. Båda webbadresserna går till samma webbplats.
2008-075 Idé-byrån i Stockholm AB www.dinmediacoach.se Aktiebolag	Marknadsföring av kurser i medieträning, t.ex. intervjuteknik.
2008-080 Blendow Group AB Blendow Lexnova, www.lexnova.se Aktiebolag	Marknadsföring av tjänster för nyhetsbevakning av domar och lagstiftning.
2008-081 Africascan Media Aktiebolag www.africascan.com Aktiebolag	Marknadsföring av skräddarsydd nyhetsbevakning av den afrikanska kontinenten. Språk: engelska.

2008-082 Africascan Media Aktiebolag www.indiascan.net Aktiebolag	Marknadsföring av skraddarsydd nyhetsbevakning av Indien. Språk: engelska.
2008-083 Dixikon AB Nättidskriften och bokhandeln Dixikon, www.dixikon.se Aktiebolag	Nyheter, essäer och bloggar om litteratur samt bokförsäljning. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-084 Läkartjänster i Västsverige AB Psykiatern, www.psykiatern.se Aktiebolag	Debatt om psykiatrivården, konsultationer samt marknadsföring av psykiatrisk mottagning.
2008-087 Forsén Enterprises AB med bifirma Båtagent Sverige Båtagent Sverige, www.batagent.se Aktiebolag	Annonser och råd vid köp och försäljning av båtar.
2008-088 DF Kompetens AB trendspaning.se, www.dfkompetens.se www.trendspaning.se Aktiebolag	Artiklar om nyheter och trender inom IT och ledarskap inom branschen. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-089 News and Crowd Casting AB www.newsmill.se Aktiebolag	Debattsida för samhällsfrågor. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2008-090 Shopline Group Europe AB www.inkomstupplysning.se Aktiebolag	Kreditupplysning. Mot avgift erhålls inkomstuppgifter, betalningsanmärkningar etc. för enskilda och företag.
2008-093 Epok Media AB HR society, www.hrsociety.se Aktiebolag	Artiklar och debatt om ledarskap. Kopplad till tidskriften Personal & ledarskap. Deltagande kräver registrering.
2008-094 McJoMo AB www.bwwnews.se Aktiebolag	Sidan inte tillgänglig för utomstående. Ägaren bedriver värdepappershandel, fastighetsförvaltning och restaurangverksamhet m.m.

2008-100 Mindfield AB www.mindfield.se Aktiebolag	Webbplatsen under uppbyggnad för tjänster kring företagsutveckling. Språk: engelska.
2008-101 Totiki AB www.totiki.com Aktiebolag	Webbplats för familjer att lägga upp gemensam kalender och andra tjänster för att underlätta vardagen. Tillgång kräver registrering.
2008-104 Östersunds Tidningar AB zport.se, www.zport.se Aktiebolag	Journalistisk frilansverksamhet om sport. Omodererad kommentarfunktion tillgänglig efter registrering.
2008-106 Walk on Top AB Sporthästen.se, www.sporthastan.se Aktiebolag	Artiklar och reportage om hästsport. Även filmer och debatt. Omodererad kommentarfunktion med krav på registrering.
2009-004 CoffeeCow AB www.coffeecow.se Aktiebolag	Marknadsföring av "mobil" kaffeservering.
2009-007 Flashback Media Group AB Flashback, www.flashback.se Aktiebolag	Nyheter om samhällsfrågor. Till skillnad mot www.flaschback.org är det inte möjligt att kommentera artiklar.
2009-012 NETMED AB www.netmedab.se Aktiebolag	Marknadsföring av tjänster inom videoproduktion och publicering av filmer tillgängliga via internet.
2009-019 Sveriges Tidskrifter AB Allt om tidskrifter, www.alltomtidskrifter.se Aktiebolag	Publicerar fakta och undersökningar om tidskrifter. Information om redaktionellt arbete samt annonsering.
2009-020 Norrbottens Media AB 24Norrbotten, www.24norrbotten.se Aktiebolag	Lokal tv-kanal med nyheter och nöje från Norrbotten. Sänds även som marksänd tv.
2009-021 Medicinsk Information Europa AB www.nymedicin.se Aktiebolag	Nyheter om läkemedel och läkemedelsfrågor riktade till allmänheten.

2009-027 IDG International Data Group AB www.it-tjej.se Aktiebolag	Bloggportal för kvinnor inom IT-branschen. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-028 IDG International Data Group AB www.it24.se Aktiebolag	Artiklar om IT-sektorn. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-029 IDG International Data Group AB www.teknik360.se Aktiebolag	Nyheter om miljö och energiteknik. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-033 Intrum Justitia Sverige AB mymoney, www.mymoney.intrum.se Aktiebolag	Vill sprida information till unga om privatekonomiska frågor. Svarstjänst för den som har frågor om t.ex. skuldebrev.
2009-034 The Swedish Wire AB The Swedish Wire, www.swedishwire.com Aktiebolag	Nyhetstjänst om svensk ekonomi och politik. Även debattinlägg med kommentarfunktion för registrerade användare. Språk: engelska.
2009-035 Royal Club Media AB Hittabloggen, www.hittabloggen.se Aktiebolag	Öppen söktjänst för att hitta bloggar efter namn eller ämnesområde etc.
2009-038 Scanpix Sweden AB www.prinsessbrollopet.blogspot.com Aktiebolag	Webbplatsen är inte tillgänglig.
2009-039 IQSIS Collection Ltd www.iqsis.eu Aktiebolag	Webbplatsen under konstruktion.
2009-040 IQSIS Collection Ltd www.iqsis.se Aktiebolag	Webbplatsen under konstruktion.
2009-041 SRF Stockholms och Gotlands län www.lansochriksnytt.se Aktiebolag	Nyheter som berör synskadade. Webbplatsen knuten till tidningen Läns och Riksnytt. Ges ut av Synskadades Riksförbund i Stockholm.

2009-042 Mentor Communications AB www.uochd.se Aktiebolag	Artiklar riktade till de som arbetar med underhåll.
2009-043 Mentor Communications AB www.skyddosakerhet.se Aktiebolag	Produktnyheter och information kring säkerhetsfrågor riktade till verksamma inom branschen. Webbplatsen är knuten till tidskriften Skydd och Säkerhet.
2009-044 Mentor Communications AB www.graphicnet.se Aktiebolag	Nyheter om produkter och tjänster inom den grafiska sektorn. Webbplatsen är knuten till tidskriften Grafiskt forum.
2009-045 Mentor Communications AB www.mentoronline.se Aktiebolag	Nyheter och analyser av affärer, marknadstrender och teknikutveckling i tjugo av Sveriges viktigaste branscher. Webbplatsen är knuten till tidskriften Mentor.
2009-047 Mentor Communications AB www.processnet.se Aktiebolag	Branschinformation till personer som arbetar med processer inom industrin. Webbplatsen är knuten till tidskriften Process.
2009-048 Mentor Communications AB www.papernet.se Aktiebolag	Nyheter och information för verksamma inom pappers- och massaindustrin. Webbplatsen är knuten till Nordisk Papperstidning.
2009-053 Nordengren Ett i Stockholm AB www.attge.se Aktiebolag	Webbplats som vill stimulera till bidrag till vissa projekt och kampanjer.
2009-054 Nordengren Ett i Stockholm AB www.annaloves.se Aktiebolag	Inte tillgänglig.
2009-055 Nordengren Ett i Stockholm AB www.attlasa.se Aktiebolag	Internetbaserad tjänst för prenumeration på tidskrifter.
2009-056 SNB Svenska Nyhetsbyrån i Stockholm AB Svenska Nyhetsbyrån, www.snb.se Aktiebolag	Ledare- och debatttjänst till ett 30-tal borgerliga landsortstidningar. För att ta del av tjänsterna krävs medlemskap.

2009-058 IDG International Data Group AB Digitala affärer, www.digitalaaffarer.se Aktiebolag	Blogg om e-handel och digital marknadsföring. Möjligt att lämna omodererade kommentarer efter registrering.
2009-059 IDG International Data Group AB www.loggenbloggen.se Aktiebolag	Blogg för personer inom IT branschen. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-072 Rolf Berndtson www.ithistoria.se Aktiebolag	Artiklar och debatt om IT i Sverige historiskt. Dataföreningen, KTH och Tekniska museet äger webbplatsen. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-077 Keijer & Keijer AB www.keijer.se Aktiebolag	Artiklar och kommentarer om samhällsfrågor.
2009-082 Rara Typer Aktiebolag www.raratyper.se Aktiebolag	Marknadsföring av en informations- och relationsbyrå.
2009-083 Rara Typer Aktiebolag www.arvikaaman.se Aktiebolag	Information om fototjänster från frilansfotograf.
2009-089 Rara Typer AB www.kaaman.nu Aktiebolag	Släktkrönika.
2009-090 U&M DesignStudio Handelsbolag www.stockholmgamlastan.se Aktiebolag	Fakta och information om Gamla Stan i Stockholm
2009-091 Venture Securities Aktiebolag www.svartamasken.se Aktiebolag	Om svensk motorsport.
2009-093 Svenska Transportarbetarförbundet www.transport.se Aktiebolag	Information om Svenska Transportarbetareförbundet.

2009-094 Region Dalarna www.regiondalarna.se Aktiebolag	Webbplatsen kan inte nås.
2009-095 Sebulon AB www.upplevelser.ul.se Aktiebolag	Information och erbjudanden till resande med Upplands Lokaltrafik.
2009-099 Dagens Opinion www.dagensopinion.se Aktiebolag	Om opinionsbildning och medier. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-100 Dagens Opinion www.veckansbrief.se Aktiebolag	Ej offentlig webbplats utan avser ett nyhetsbrev om medier och opinionsbildning för prenumeranter.
2010-001 Second Opinion Nyheter AB www.second-opinion.se Aktiebolag	På webbplatsen kan den som reagerat på nyhetsrapporteringen "korrigera" och "komplettera" nyheter. Även egna granskningar av medierna görs av Second Opinion. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-002 Syrianska Riksförbundet www.bahro.nu Aktiebolag	Webbtidning. Språkrör för den armeniska-syrianska folkgruppen i Sverige.
2010-005 DF Kompetens AB Smarta affärer, www.smartaaffärer.se Aktiebolag	Webbplatsen är inte tillgänglig. Parkerad webbplats.
2010-007 Elektroniktidningen Sverige AB www.ctsweden.se Aktiebolag	Nyheter om energi, miljö och teknik. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-015 Lukase AB www.alkoholsverige.se Aktiebolag	Webbplats för nyheter främst kring småskalig tillverkning av alkohol.

2010-017 Gambaru Productions Kommanditbolag www.weescribble.com Aktiebolag	Nyheter bl.a. om resor, teknik och litteratur. Språk: engelska.
2010-021 Nacka Musikskola www.musikskolan.nacka.se Aktiebolag	Information om Nacka Musikskola.
2010-023 Familjeliv Media AB www.familjeliv.se Aktiebolag	Nyheter och information för barnfamiljer. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-025 Elkington Communication AB www.sundtv.se Aktiebolag	Informationssida för lokal-tv i Lomma och Kävlinge.
2010-026 Rörelsen-koreografer i Skåne www.rorelsen.com Aktiebolag	Webbplats om koreografer i Skåne.
2010-029 Internetbolaget www.i-staden.se Aktiebolag	Webbplats med reklam för produkter och tjänster samt viss nyhetsförmedling.
2010-035 Håkan Damberg Aktiebolag	Uppgift om webbadress saknas.
2010-046 Svante Petersson www.svantep.se Aktiebolag	Blogg med text och foto om handboll och äventyr m.m.
2010-047 Teknikdebatt Sverige AB www.teknikdebatt.se Aktiebolag	Portal för att debatt om teknik och samhällsfrågor. För deltagande i omodererad kommentarfunktion och för att starta debatter krävs registrering.
2010-048 Hemnet Service HNS AB www.hemnet.se Aktiebolag	Sökmotor för bostadsannonser.

2010-049 Örebrokompaniet AB Örebrotown, www.orebrotown.com Aktiebolag	Information om nöje och fritidsaktiviteter i Örebro med omnejd.
2010-051 Football News Cenit AB www.BallWeek.com Aktiebolag	Artiklar om fotbollsligor i Europa med tv-tablåer. Språk: danska.
2010-053 Egmont Tidskrifter AB www.vinnarkryss.se Aktiebolag	Reklam och prenumerationsformulär för tryckt korsordstidning.
2010-055 AB Svenska Spel www.supporterlaget.se Aktiebolag	Artiklar om svensk fotboll. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-062 Far Förlag AB HR-guiden, www.hr-guiden.se Aktiebolag	Webbplats för de som studerar eller arbetar med personal, arbetsrätt, lönefrågor, HR m.m. Tillgång till artiklar kräver abonnemang.
2010-066 JP Infonet Förlag AB JURIDIK DIREKT, www.juridikdirekt.se Aktiebolag	Bred rättsinformation. Tillgång till artiklar och dokument kräver abonnemang.
2010-069 True Software Scandinavia AB TrueCaller, www.truecaller.com Aktiebolag	Nedladdningsbar tjänst för att se vem som ringer till en mobiltelefon.
2010-086 Media & News Stockholm AB www.newzglobel.com/sv Aktiebolag	Webbtidning med nyheter. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-090 Nya Moviezine AB MOVIEZINE, www.moviezine.se Aktiebolag	Webbtidning om film. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-091 Svensk Energi - Swedenergy - AB www.era.se Aktiebolag	Webbplats för tidskriften ERA, elmarknadstidningen.

2010-092 TU Service AB Medievärlden, www.medievarlden.se Aktiebolag	Webbtidning om mediefrågor. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-002 Rydkampen Rydkampen, www.rydkampen.se Ekonomisk förening	Lokala nyheter från Ryd.
2009-049 Svensk Vindenergi Ekonomisk Förening www.svenskvindenergi.org Ekonomisk förening	Informationssida om Svensk Vindenergi. Anslutna företag har tillgång till ytterligare information och tjänster än vad som visas publikt.
2010-027 Rörelsen-koreografer i Skåne www.mysql.rorelsen.com/ Ekonomisk förening	Webbplatsen går inte att nå.
2010-081 Ponton Media ekonomisk förening Kulturdelen i Södertälje, www.kulturdelen.nu Ekonomisk förening	Kulturlivet i Södertälje. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2008-074 Nadia Zerevan med enskild firma: NEFEL Journalistik och Media www.nefel.com www.nefel.org www.nefel.nu Enskild näringsverksamhet	Webbplats om kurdiska frågor. Språk: kurdiska.
2008-085 Jan Sandred med enskild firma: Sandred Clear Communication Innovation Journalism, www.innovationjournalism.blogspot.com Enskild näringsverksamhet	Om journalistik. Modererad kommentarfunktion.
2008-086 Per Grankvist med enskild firma Svenska Bokstavsbolaget www.csripraktiken.se Enskild näringsverksamhet	Webbtidning om hållbarhet och innovationer. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.

2009-064 Valentin Hevlund med enskild firma: Hevlund Music Productions Musikskolan Amadeus, www.musikskolanamadeus.se Enskild näringsverksamhet	Information om Amadeus Musikskola.
2009-015 Trossamfundet Svenska kyrkan www.svenskakyrkan.se Församling	Information från Svenska Kyrkan.
2010-043 Målilla med Gårdveda Församling www.svenskakyrkan.se Församling	Information om Svenska Kyrkan i Målilla och Gårdveda Församling.
2010-059 Eskilstuna församling www.eskilstunaforsamling.se Församling	Information om Svenska Kyrkan i Eskilstuna Församling.
2008-066 Coorda Magazine Handelsbolag Coorda Magazine, coordamagazine.se coordamagazine.com Handelsbolag	Inredningstips och annonser för möbler etc.
2009-037 Röster i Stockholm HB www.roster.se Handelsbolag	Information om förmedlingstjänst av aktörer till filmer m.m. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2008-071 Kulturföreningen Sound of Music Sound of music, www.soundofmusic.nu Ideell förening	Webbtidning om experimentell musik. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2008-076 Ant Intelligence Anti, webbtidning www.tidningen-anti.se Ideell förening	Webbplats för debatt om samhällsfrågor. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2008-078 Svenska Kvinnors Vänsterförbund www.vimanskor.se Ideell förening	Debatt om feminism och pacifism för Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Ger även ut tidskriften Vi människor.

2009-006 Swedwatch www.swedwatch.org Ideell förening	Rapporter om hur svenska företag uppträder i utvecklingsländer.
2009-010 Studentkåren vid JMK Femte Statsmakten, www.femtestatsmakten.se Ideell förening	Webbplats för tidskriften Femte Statsmakten som är tillgänglig i sin helhet på webbplatsen.
2009-013 OBC Music www.obcmusic.se Ideell förening	Spellistor med countrymusik.
2009-017 Frilans Riks Frilansjournalisten, www.frilansjournalisten.nu Ideell förening	Webbtidning med tillhörande nyhetsbrev riktat till frilansande journalister.
2009-030 Folkfronten Folkfronten, www.folkfronten.nu Ideell förening	Webbplats för Svenskarnas Parti.
2009-031 Folkfronten Realisten, www.realisten.se Ideell förening	Webbtidning för Svenskarnas Parti.
2009-069 Föreningen Zitzer Zitzer, www.zitzer.se Ideell förening	Webbtidning med inriktning att beskriva och avslöja Sveriges och svenska företags engagemang runt om i världen. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-086 Svenska Transportarbetarförbundet avd 16 www.transport.se/avd16 Ideell förening	Svenska Transportarbetarförbundet avdelning 16 på Gotland.
2009-087 Den ideella föreningen Femkul www.tidskriftenful.se Ideell förening	Webbplats för kulturtidskriften Ful. Omodererad gästbok för registrerade.

2009-088 Svenska Transportarbetareförbundet avd 9 www.transport.se/home/trp2/avd9/home.nsf Ideell förening	Svenska Transportarbetareförbundet avdelning 9 i Örebro.
2009-097 Ishockeyjournalisternas Kamratförening www.hockeyjournalisterna.se Ideell förening	Ishockeyjournalisternas Kamratförening. Delar av webbplatsen tillgänglig endast för medlemmar.
2010-003 SGY Media Skoltidningen Profeten, www.skoltidningenprofeten.se Ideell förening	Webbtidning för elever vid Sandvikens gymnasieskola. Modererad kommentarfunktion.
2010-008 Solidaritet www.sadnesvuohta.se Ideell förening	Webbtidning om samiska frågor.
2010-009 Svenska Transportarbetareförbundet, avd 29 www.transport.se/home/trp2/avd29/home.nsf Ideell förening	Svenska Transportarbetareförbundet avdelning 29.
2010-012 Svenska Transportarbetareförbundet Avd.10 www.transport.se/home/trp2/avd10/home.nsf Ideell förening	Svenska Transportarbetareförbundet avdelning 10, Skaraborg.
2010-020 Kulturportal Lund ideell förening www.kulturportallund.se Ideell förening	Om kulturlivet och kulturarvet i Lund.
2010-024 100 % Culture www.100pour100culture.com Ideell förening	Webbtidning om kultur. Språk: franska och svenska.

2010-028 Svenska Transportarbetareförbundet, avd 55 www.transport.se/home/ trp2/avd55/home.nsf Ideell förening	Svenska Transportarbetareförbundet avdelning 55, Uddevalla.
2010-033 Industrifacket Metall (IF Metall) www.ifmetall.se Ideell förening	Webbplats för IF Metall. Den som vill lämna kommentarer länkas vidare till omodererad kommentarfunktion på Facebook.
2010-056 Vårdförbundet Vårdförbundet, www.vardforbundet.se Ideell förening	Webbplats för Vårdförbundet. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-058 Handelsanställdas förbund www.handels.se Ideell förening	Webbplats för Handelsanställdas förbund.
2010-060 Svenska Transportarbetareförbundet, avd 3 www.transport.se/home/ trp2/avd3/home.nsf Ideell förening	Webbplats för Svenska Transportarbete- förbundet avdelning 3, Göteborg.
2010-063 Ingenjörssamfundet I LOVE TECH, www.ingenjorsamfundet.se Ideell förening	Webbplats för yrkesförbundet Ingenjörssamfundet.
2010-067 Föreningen Dast www.dast.nu Ideell förening	Webbtidning för underhållningslitteratur.
2010-071 Fikssion fikssion, www.fikssion.se Ideell förening	Allmänna texter om lite av varje, webbplats med svårdefinierat innehåll.
2010-075 Transport Avd 51 www.transport.se/home/trp2/avd51/home.nsf Ideell förening	Svenska Transportarbetareförbundet avdelning 51, Sydvästra Sverige.

2010-080 Romano Pasos Research Centre Romanie E Journal Artiklar, www.romaniejournal.com Ideell förening	Nyheter och diskussion om romska frågor. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2010-087 Svenska Boxerklubben www.boxerklubben.nu Ideell förening	Information från Svenska Boxerklubben.
2008-097 IF Metall Volvoklubben, Umeå IF Metall, Volvo Umeå, www.volvoklubben.se Övrigt	Facklig information. Modererad kommentarfunktion.
2009-023 Sveriges Ingenjörer www.ingenjoren.se Övrigt	Webbplatsen är inte tillgänglig.

Grupp D Databaser som drivs av myndigheter, kommuner, landsting, städer, skolor, högskolor, universitet, stift, församlingar eller andra kyrkliga organ, museer, bibliotek och andra offentliga organ

2008-061 Naturvårdsverket www.naturvardsverket.se Myndighet	Webbplats för Naturvårdsverket.
2008-105 Kungliga Tekniska högskolan Campi www.campi.kth.se Myndighet	Webbtidning för personalen vid Kungliga Tekniska högskolan.
2008-108 Patent- och registreringsverket www.prv.se Myndighet	Webbplats för PRV med vissa sökfunktioner samt tillgång till blanketter. Omodererad kommentarfunktion för registrerade
2009-022 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap www.tjugofyra7.se Myndighet	Inte tillgänglig.
2009-024 Gentekniknämnden www.genteknik.nu Myndighet	Webbplats med information om genteknik.
2009-025 Gentekniknämnden www.genteknik.se Myndighet	Identisk med utgivningsbevis 2009-024.
2009-050 Rättviks kommun www.rattvik.se Myndighet	Information om Rättviks kommun.
2009-081 Sjätte AP-fonden Nyheter från Sjätte, www.apfond6.se/sv/kommunikation/ Nyhetsbrev Myndighet	Information om och från Sjätte AP-fonden.
2010-013 Stockholms Läns Landsting www.bup.se Myndighet	Webbplats med information om Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i Stockholms Läns Landsting.

2010-052 Norrköpings kommun Fritid Norr www.ungwebb.se Myndighet	Webbplats för fritidsgårdarna och unga i Norrköping. Modererat debattforum.
2010-061 Södertörns högskola studentreportrarna.sh.se Myndighet	Studenttidning på webben producerad av journaliststudenter vid Södertörns Högskola.
2010-077 Göinge Utbildningscenter - Stenforsaskolan www.stenforsa.nu Myndighet	Webbplats för Stenforsaskolan.
2010-078 Landstinget Västernorrland Volym Konstdidningen på nätet, www.volym.info Myndighet	Webbtidning om konst, ff. konst från Västernorrland. Drivs av landstinget. Modererad kommentarfunktion.
2008-107 Pixbo Vägförening Pixbo Vägförening, www.pixbo-vf.se Samfällighetsförening	Information och dokument från vägförening.
2008-068 Svenska Filminstitutet www.sfi.se Stiftelse	Aktualiteter om svensk film och filmpolitik.
2008-070 Stiftelsen Concerned Capitalists www.glasshouseforum.org Stiftelse	Forum för debatt om ekonomi. Språk: engelska. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2008-109 Stiftelsen Jamtli www.jamtli.com www.jamtli.net www.jamtli.info www.jamtli.se www.jamtli.eu Stiftelse	Webbplats för kulturverksamhet i Jämtland. Omodererad kommentarfunktion för registrerade.
2009-060 Insamlingsstiftelsen Seglora Smedja Seglora Smedja, www.seglorasmedja.se Stiftelse	Mötesplats för andlighet och kultur. Modererad kommentarfunktion.

2008-060 Nya Elementär www.nyaelementar.nu Övrigt	Information om skolan Nya Elementär i Bromma.
2008-069 Gävle kommun Webb-TV från Gävle kommunfullmäktige, www.gavle.se Övrigt	Information från Gävle kommun.
2008-091 Verdandi - arbetarnas socialpolitiska organisation www.verdandi.se Övrigt	Föreningsinformation och opinionsbildning. Delar av webb-platsen är endast tillgänglig för medlemmar.
2008-092 Immigrant-institutet Aktuellt om migration, www.immigrant.org/aom Övrigt	Ingångssida för artiklar om migration. Språk: engelska.
2008-096 Lanor Produktions- och Mediecenter Lanor, www.alnoor.se Övrigt	Innehållet inte definierat. Språk: arabiska.
2008-099 Region Värmland (Molkoms folkhögskola) www.molkomstidning.se Övrigt	Nyheter från Molkom. Modererad kommentarfunktion.
2008-103 Heleneholms gymnasium www.malmo.se/heleneholm Övrigt	Om Heleneholms gymnasieskola.
2009-026 Räddningstjänsten Storgöteborg www.rsgbg.se Övrigt	Brandinformation m.m. Specifikt material som berör Göteborg.
2009-036 Tuve-Säve Stadsdelsnämnd Tuve-Sävbladet, www.goteborg.se/tuve-save Myndighet	Kommunalinformation från Göteborgs kommun.
2009-066 Lokaltidningen AS Danmark filial i Sverige www.lokaltidningen.se Övrigt	Webbtidning för södra Sverige och delar av Östergötland. Modererad kommentarfunktion.

2009-071 Helsingborgs kommun www.mintalang.se Myndighet	Information om och från tre gymnasieskolor i Helsingborg.
2009-079 Storumans kommun www.storuman.se Myndighet	Kommuninformation.
2009-080 Lycksele Sameförening Samerna, www.samerna.com Övrigt	Information och debatt i samefrågor. Debattforum för registrerade användare.
2009-084 Lunds Universitets Studentkårer Lundagård, www.lundagard.se Övrigt	Nyheter för och om studenter. Webbplats för tidskriften Lundagård. Omodererad kommentarfunktion.
2009-098 SLL, SLSO, BUP-divisionen www.www.bup.se Övrigt	Information om barn- och ungdomspsykiatriska verksamheten i Stockholm. Drivs av Stockholms Läns Landsting.
2010-083 EU-kommissionen i Sverige Europeiska kommissionen i Sverige, www.ec.europa.eu/sverige Övrigt	Information från EU kommissionens representation i Sverige.